

БІРЖА ІННОВАЦІЙ

Звіт ФБ "Перспектива" за 2013 рік

ЗМІСТ

ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ БІРЖОВОЇ РАДИ ТА ДИРЕКТОРА БІРЖІ.....	5
1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ	8
1.1. Вступ.....	8
1.2. Головні події 2013 біржового року.....	10
1.3. Основні фінансові показники Біржі.....	15
2. ОПИС СТАНУ БІРЖОВОГО СЕГМЕНТУ ФОНДОВОГО РИНКУ У 2013 РОЦІ.....	18
2.1. Основні показники розвитку фондового ринку.....	18
2.2. Порівняння біржового ринку України з іноземними біржовими ринками ...	24
3. ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ БІРЖІ У 2013 РОЦІ	36
3.1. Учасники біржових торгів.....	36
3.2. Цінні папери в обігу	40
3.3. Структура біржових торгів фінансовими інструментами.....	46
3.3.1. Ринок державних облігацій України	48
3.3.2. Ринок корпоративних, іпотечних та муніципальних облігацій	52
3.3.3. Ринок акцій	55
3.4. Торговельні та розрахункові технології	60
3.4.1. Ринок заявок, адресний ринок	65
3.4.2. Ринок розміщення, ринок аукціону	68
3.4.3. Ринок РЕПО та строковий ринок	71
4. ІНФРАСТРУКТУРА БІРЖОВОГО ХОЛДИНГУ. ПРОЕКТИ БІРЖІ НА СУМІЖНИХ РИНКАХ	76
4.1. Основні відомості про інфраструктуру Біржі.....	76
4.2. ПАТ "ФК "Сучасні Кредитні Технології" (СКТ).....	78
4.3. ЦСК ПАТ "Комунікаційний Фондовий Центр" (КФЦ).....	80
4.4. ТОВ "БІТ Продакшн" (БІТ)	81
4.5. Товарна біржа "Перспектива-Коммодіті" (ТБ)	84
5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ.....	88
6. ІНІЦІАТИВИ БІРЖІ ЩОДО РЕГУЛЯТОРНОГО РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ	92
7. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ У 2014-2015 РОКАХ	98
ФОТОГАЛЕРЕЯ	101
ФІНАНСОВІ ЗВІТИ	111
ДОДАТКИ	119
ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ ТА РИСУНКІВ.....	137
ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ ТА СКОРОЧЕНЬ.....	139

ШАНОВНІ АКЦІОНЕРИ, ПАРТНЕРИ ТА КОЛЕГИ!

Минулий рік Біржа вже зустріла у статусі лідера біржового ринку України і протягом всього 2013 року ретельно працювала над тим, аби збільшити свої конкурентні переваги та виправдати очікування учасників фінансового ринку. Це був п'ятий рік існування "Перспективи" саме в формі біржі та публічного акціонерного товариства. Перший ювілей вдалося відсвяткувати більш ніж дворазовим збільшенням обсягів торгів, постійним зростанням кількості активних учасників торгів, фінансових інструментів в біржовому обігу, нормотворчими та технологічними ініціативами.

Варто зазначити значні законодавчі зміни у регулюванні біржового ринку та функціонуванні його інфраструктури у 2013 році. Це було пов'язане із набуттям чинності Закону України "Про депозитарну систему України" і, відповідно, централізацією депозитарної системи та запуском клірингу і розрахунків через ПАТ "Розрахунковий центр". Понад те, важливу роль для біржового сегменту фондового ринку мали податкові зміни, що стимулювали обіг та лістинг цінних паперів на фондових біржах через впровадження особливого (акцизного) податку, а також уніфікація вимог до розрахунку біржового курсу з метою оподаткування.

Завдяки зацікавленості Національного банку України у підвищенні ліквідності інструментів публічного боргу Біржа вперше в Україні впровадила механізм додаткового забезпечення в цінних паперах, запустила активний ринок РЕПО щодо державних облігацій України, а також розширила коло відсоткових ставок – базових активів для строкових

контрактів (у квітні були впроваджені в обіг ф'ючерсні контракти на Індекс KievPrime).

Позитивними тенденціями характеризувалася і діяльність інших компаній, які разом з Біржею складають інфраструктуру біржового холдингу. Зокрема, обсяги торгів на Товарній біржі "Перспектива-Коммодіті" зросли у 13 разів порівняно з попереднім роком. Наприкінці 2013 року почалося вертикальне структурування біржового холдингу шляхом оформлення (реєстрації) небанківської фінансової групи, відповідальною особою якої було призначено Біржу.

Сподіваємось, що значний інтерес суспільства та міжнародної спільноти до національного фінансового ринку, підвищення якості функціонування інфраструктури, зростання кола учасників біржових торгів створять передумови для впровадження Біржею нових ініціатив, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності фондового ринку України на міжнародному рівні.

З повагою,

Голова Біржової Ради
Едуард Мілюшко

Директор
Станіслав Шишков

Фінансові ринки не можуть правильно враховувати майбутнє - вони взагалі не враховують майбутнього, вони допомагають сформувати його.

Джордж Сорос

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. ВСТУП

Протягом року вдалося реалізувати більшість поставлених планів та закласти передумови для подальшого збільшення ринкової частки, укріплення статусу Біржі як беззаперечного, домінуючого лідера біржового ринку, здобуття додаткової підтримки ініціатив Біржі щодо розвитку ринку з боку його учасників.

Частка Біржі у загальних обсягах торгів фінансовими інструментами на біржовому ринку України (насамперед – найбільш значущими) продовжувала зростати (рис. 1.1).

Частка Біржі в загальному обсязі торгів фінансовими інструментами на фондових біржах України

Частка Біржі в загальному обсязі торгів державними цінними паперами на фондових біржах України

Частка Біржі в загальному обсязі торгів строковими контрактами на фондових біржах України

■ ФБ "Перспектива" ■ Інші українські фондові біржі ■ ПФТС + УБ

Рис. 1.1. Ринкова частка Біржі у 2012-2013 роках
Джерело: НКЦПФР

Успіхи Біржі були значною мірою пов'язані із здатністю швидко реагувати на системні зміни, які відбуваються на фондовому ринку в останні роки. І 2013 рік не був виключенням. Навпаки – саме у 2013 році відбулися значні зміни в порядку функціонування ринкової інфраструктури та оподаткування цінних паперів. Безумовно, будь-які реформи мало кому подобаються, тільки-но справа дійде від теоретичних дискусій до практичної реалізації, але ж національний ринок капіталу дійсно потребує комплексних змін. Одним із значущих векторів таких змін стали модернізація ринкової інфраструктури, докладна легітимізація та універсальність форматів її функціонування, підвищення об'єктивності біржового ціноутворення тощо.

Час показав, що прогнози песимістів про колапс ринку внаслідок створення центрального депозитарію, Розрахункового центру та впровадження акцизного податку виявилися сильно перебільшеними. Виявилось, що негативні тенденції позначилися не на ринку загалом, а лише на окремих його представниках, які звикли асоціювати ринок лише із собою. Тож в цьому аспекті їх песимізм дійсно мав під собою певні підстави. Втім, біржовий ринок в цілому продовжував зростати – і досить непоганими темпами.

Тому цей звіт адресований, насамперед, тим учасникам ринку, які зацікавлені бути готовими до комплексних змін, які вже відбулися і ще очікуються. Зрозуміло, що реформування фондового ринку пов'язане із зрозумілими складнощами для його учасників, але і альтернативи змінам у теперішньому його стані просто немає. Більше того, консолідація інфраструктури вже у 2013 році принесла учасникам ринку зрозумілі бонуси у вигляді підвищення швидкості проведення трансакцій. Можна очікувати, що сервіси депозитарної і клірингової системи поступово ставатимуть більш якісними, економічно обґрунтованими та стимулюючими ліквідність.

Зміни на фондовому ринку впроваджуються досить нелегко, бо через існування розгалуженої інфраструктури він практично не має аналогів у складності зв'язків між його учасниками. Необхідна тривала та копітка праця щодо погодження всіх організаційних, нормативних, методологічних, технологічних питань серед широкого кола зацікавлених осіб.

Досвід попередніх річних звітів свідчить, що наше бачення ринку (див. Розділ 2) та його окремих сегментів (див. Розділ 3) є досить об'єктивним, а прогнози щодо напрямів розвитку ринкової інфраструктури, популярності фінансових інструментів та впроваджуваних технологій (див. Розділи 6-7) значною мірою справджуються.

Тому ми сподіваємось, що завчасна інформація про перспективи розвитку ринку не тільки допоможе Вам завчасно підготуватися до змін, але й взяти участь у обговоренні тих численних новацій, які Біржа спільно з Вами впроваджуватиме з метою сталого розвитку ринку.

Цей звіт має значною мірою довідниковий характер (хоча деякі статистичні відомості мають попередній характер). Зрозуміло, що більшість читачів приділять максимальну увагу не всьому тексту звіту, а тим його розділам, які для них є найбільш цікавими та значущими. З огляду на пов'язаність певних розділів, вони можуть містити дублювання опису тих чи інших фактів. Аби уникнути цього та не перевантажувати звіт, ми намагалися навести максимальну кількість перехресних посилань на інші розділи та на додаткові інформаційні матеріали, наявні в публічному доступі.

1.2. ГОЛОВНІ ПОДІЇ 2013 БІРЖОВОГО РОКУ

У 2013 році на фондовому ринку України трапилось багато подій, і переважна більшість з них так чи інакше була пов'язана із діяльністю Біржі.

Варто виділити ті, що вперше відбулися у 2013 році.

По-перше, це вереснева конференція. Біржа і раніше організовувала значні інформаційні заходи, але традиційно найбільшою подією року для інвестиційної спільноти був форум, започаткований ПФТС. Так було аж до 2013 року, коли перша конференція, організована під проводом Біржі, залучила більшість провідних учасників ринку [див. також розділи "Ініціативи Біржі щодо регуляторного розвитку фондового ринку" та "Фотогалерея"] та забезпечила найбільш активне та конструктивне за останні роки обговорення перспектив розвитку національного ринку.

По-друге, Біржа вперше підписала договір щодо поширення інформації про результати торгів з інформаційним провайдером світового рівня (Bloomberg Finance LP).

По-третє, накопичений досвід у впровадженні інноваційних для України біржових та клірингових технологій дозволив Біржі та її членам найкраще підготуватися до запуску інфраструктурної реформи.

Нижче наведено коротку хронологію інших подій. Зрозуміло, що одні з них були більш значущими, інші – менш важливими. Однак за кожним з них стоїть тривала та натхненна праця, ретельні обговорення та широкі консультації. Цей рік остаточно довів, що Біржа здатна вчасно та адекватно реагувати на ключові події на національному фондовому ринку, брати участь у плідних дискусіях та досягати прийнятних для учасників ринку умов його функціонування, не зупиняючись на досягнутому, оскільки є ще багато завдань, які необхідно спільно вирішувати, аби ринок став більш зрілим та конкурентоспроможним.

29.01.2013 – 5 років з дня державної реєстрації фондової біржі "Перспектива"¹.

13.02.2013 – ФДМУ та Біржа уклали договір про організацію та проведення торгів із продажу пакетів акцій акціонерних товариств, що належать державі¹.

20.02.2013 – Біржа за сприяння АУФТ, Асоціації "Дніпропетровський Банківський Союз" та за участі представників управління НБУ в Дніпропетровській області, провела семінар для дніпропетровських банків на тему: "Напрями вирішення сучасних проблем розвитку біржового фондового ринку"¹.

01.03.2013 – оновлено тарифи Біржі¹.

15.03.2013 – Біржа взяла участь в міжнародній конференції "Банківське Казначейство: стратегії успішної роботи". Доповідь про механізми застосування на Біржі додаткового забезпечення в цінних паперах для поширення інструментарію доступу до біржового ринку було прийнято банківською спільнотою із значними зацікавленнями, оскільки ця новація значною мірою вирішує існуючі проблемні аспекти торгів та розрахунків на ринку ОВДП, ринку РЕПО та строковому ринку¹.

20.03.2013 – ТБ "ПЕРСПЕКТИВА-КОММОДІТІ" організувала круглий стіл щодо використання форвардних контрактів у будівництві (за участі представників НКЦПФР, ДІУ, профільних асоціацій, банків, КУА та девелоперських компаній¹).

01.04.2013 – запропоновано можливість використання засобів ЕЦП КФЦ з мобільних пристроїв (iPad, Tablet PC та інше)¹.

02.04.2013 – Біржа отримала висновок НКЦПФР щодо порядку регулювання операцій РЕПО для інститутів спільного інвестування, що дозволяє поширити коло учасників ринку РЕПО за рахунок КУА та торговців цінними паперами, що обслуговують ІСІ¹.

09.04.2013 – Рішенням Комісії № 530 зареєстровані зміни до Правил Біржі, що передбачають, зокрема, використання додаткового забезпечення¹.

10.04.2013 – на Біржі зафіксовано черговий максимальний обсяг торгів (5,29 млрд грн), що на 8% перевищує попередній рекорд денного обсягу торгів, зафіксований на Біржі 18.10.2012 (4,88 млрд грн)¹.

➔ **12.04.2013** – в обіг вперше впроваджені ф'ючерсні контракти на Індекс KievPrime (на ставки, що відповідають строкам погашення міжбанківських кредитів на строк 1 та 3 місяці). Таким чином, розширене коло строкових контрактів, що торгуються на Біржі¹.

23.04.2013 – перший день торгів з автоматичними переблочуванням пакетів ОВДП за договорами, укладеними на умовах розрахунків з одностороннім забезпеченням, на всю торговельну сесію. Це підвищило оперативність проведення односторонніх розрахунків та забезпечило суттєве збільшення кількості укладених на Біржі договорів¹.

23.04.2013 – набрали чинності зміни до Положення про депозитарну діяльність НБУ, ініційовані Біржею. Постанова НБУ від 22.03.2013 № 76, якою впроваджено зазначені зміни, передбачає опис механізму застосування додаткового забезпечення в цінних паперах при організації біржових торгів та розрахунків щодо державних облігацій України¹.

¹fbp.com.ua

26.04.2013 – розпочато торги на ринку РЕПО щодо ОВДП. Вже за травень-червень частка договорів РЕПО сягнула 10,5% загального обсягу торгів ОВДП на Біржі¹.

30.04.2013 – Біржа уклала договір з АУФТ щодо надання інформації про результати біржових торгів для її відображення на веб-сайті СРО з метою створення для членів СРО інформаційної бази, необхідної для визначення бази оподаткування особливим податком за операціями з відчуження цінних паперів та операціями з деривативами. З 2010 року Біржа надає аналогічну інформацію також до УАІБ¹.

17.05.2013 – Біржа випередила ПФТС за кількістю членів біржі (138 проти 137) та вийшла на 2 місце в Україні за цим показником, поступаючись УБ (166). До кінця року вдалося мінімізувати це відставання¹.

24.05.2013 – представники Біржі зустрілися з консультантами ЄБРР з метою підготовки ЄБРР міжнародного порівняльного дослідження ринків деривативів (свопів і відсоткових деривативів), а також ринку РЕПО та позичання в цінних паперах¹.

04.06.2013 – комп'ютерна програма "Система електронних торгів" стала першим програмним продуктом, внесеним до Переліку програмних продуктів на фондовому ринку, що ведеться НКЦПФР. Програмний продукт представляє собою електронну торговельну систему (ЕТС) Біржі².

05.06.2013 – програмний комплекс внутрішнього обліку та звітності ТЦП BIT eReport, також розроблений ТОВ "БІТ Продакшн", внесений до Переліку програмних продуктів, що ведеться НКЦПФР¹.

10.06.2013 – стартували торги з додатковим забезпеченням, коли учасники біржових торгів отримують додатковий грошовий ліміт завдяки блокуванню ОВДП в депозитарії НБУ з метою забезпечення проведення розрахунків. Така технологія стала можливою завдяки ініційованим Біржею змінам до Положення про депозитарну діяльність НБУ. Кількість укладених у червні договорів щодо ОВДП, завдяки впровадженню технології додаткового забезпечення з неттінговими розрахунками, зросла учетверо – в середньому до 90 договорів на день¹.

17.06.2013 – розпочалося розміщення облігацій ПАТ "УКРСОЦБАНК". Загалом протягом червня-жовтня було розміщено 5 серій облігацій на загальну суму 1,26 млрд грн.

30.06.2013 – кількість користувачів системи електронного документообігу BIT eTrade Mail зросла до 553 ТЦП (+15% до 30.06.2012), кількість користувачів ПЗ BIT eReport – до 327 ТЦП. Таким чином, зазначеними програмними продуктами, розробленими ТОВ "БІТ Продакшн", користувалися 83% та 48% членів профільної СРО відповідно³.

10.07.2013 – на Біржі вперше проведено електронний аукціон з продажу цінних паперів, на які звернено стягнення¹.

 19-20.09.2013 – відбулася перша міжнародна конференція "Український фондовий ринок: перспективи розвитку та покращення інфраструктури", яку організувала Біржа за сприяння профільних асоціацій АУФТ, ІСУ, АКБ Банк, НАБУ. У конференції взяли участь понад 120 учасників з міжнародних та українських фондових ринків, представники НБУ, Мінфіну, ДІУ, НКЦПФР, ІФС, а також працівники інвестиційних компаній, найбільших банків, емітентів та інституціональних інвесторів¹.

12.10.2013 – НДУ та Біржа уклали оновлений договір з метою забезпечення взаємодії при розрахунках за біржовими договорами, укладеними протягом первинного розміщення із особливостями, зумовленими початком інфраструктурної реформи¹.

12.10.2013 – набрав чинності ЗУ "Про депозитарну систему України". Протягом 2013 року, насамперед у серпні-вересні, Біржа проводила активну співпрацю з НБУ та РЦ щодо методологічного та нормативного оформлення оновлених розрахункових та клірингових технологій, тестування, узгодження інформаційних регламентів, ІТ-доопрацювання тощо. Ретельна підготовка до запуску розрахунків через РЦ дозволила Біржі вже у перші тижні інфраструктурної

реформи суттєво збільшити свою ринкову частку (з 60% у вересні до 78% у жовтні), оскільки на переважній більшості фондових бірж України обсяги торгів у жовтні значно скоротилися через недостатню підготовку деяких учасників ринку до нових форматів клірингу і розрахунків¹.

28.10.2013 року – НБУ та Біржа уклали перший договір про розрахунки за операціями з купівлі-продажу депозитних сертифікатів НБУ. За ініціатииви Біржі, яка акумулювала пропозиції банків щодо доцільності забезпечення біржового обігу депозитних сертифікатів НБУ, було внесено зміни до низки нормативно-правових актів НБУ. Очікується, що депозитні сертифікати НБУ за певних умов мають стати одним з джерел стимулювання ліквідності біржового ринку¹.

 01.11.2013 – одне з найбільших світових інформаційних агентств Bloomberg Finance LP підписало з Біржею договір щодо поширення біржової інформації¹.

11.11.2013 – на Біржі повністю розміщено випуск облігацій ДІУ (серія Y2) на суму 1,02 млрд грн¹.

¹ fbp.com.ua

² fbp.com.ua, www.nssmc.gov.ua/fund/softlist

³ aust.com.ua/Zvit.aspx

¹ fbp.com.ua

14.11.2013 – ПЗ BIT eReport, розроблюване ТОВ "БІТ Продакшн" для ТЦП-членів АУФТ, доповнено опцією "Фінансовий моніторинг". В серпні було також забезпечено автоматизацію заповнення додатків до Декларації з особливого податку на операції з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами, а у квітні – впроваджено звітність щодо дотримання пруденційних нормативів ТЦП¹.

30.11.2013 – обсяг проведених на ТБ "ПЕРСПЕКТИВА-КОММОДІТИ" електронних відкритих (публічних) аукціонів перевищив 500 млн грн. з початку року (у 35 разів більше, ніж за аналогічний період 2012 року).

03.12.2013 – НКЦПФР визнала Біржу відповідальною особою небанківської фінансової групи, яка об'єднує компанії, що входять до інфраструктури Біржі¹.

10.12.2013 – Біржа спільно з представниками РЦ та АУФТ взяла участь в засіданні Комітету з питань грошово-кредитної політики та валютного регулювання НАБУ, де було узгоджено основні принципи діяльності біржового ринку РЕПО за участі РЦ як центрального контрагента та із застосуванням механізмів додаткового забезпечення та компенсаційних внесків¹.

20.12.2013 – на Біржі зафіксовано черговий максимальний обсяг торгів (5,83 млрд грн), що на 10% перевищує попередній рекорд денного обсягу торгів, зафіксований на Біржі 10.04.2013 (5,29 млрд грн)¹.

31.12.2013 – за наслідками 2013 року частка Біржі в загальному обсязі торгів ОВДП на фондових біржах України сягнула 80%¹.

Детальніша інформація доступна на інтернет-сайті Біржі.

1.3. ОСНОВНІ ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ БІРЖІ

Розмір зареєстрованого та сплаченого статутного капіталу Біржі становить 50 млн грн. Власний капітал за підсумками 2013 року збільшився на 0,02 млн грн. та складає 50,06 млн грн. (табл. 1.1).

Протягом року структура активів Біржі значною мірою змінилася: якщо торік значну частку активів складали довгострокові інвес-

тиції (у власності Біржі перебували частки компаній, що надають ІТ-послуги Біржі, іншим складовим її інфраструктури та широкому колу професійних учасників фондового ринку), то на кінець 2013 року активи Біржі були складені, насамперед, нематеріальними активами у вигляді прав на програмне забезпечення, яке використовується для організації біржових торгів (на суму 44,68 млн грн.).

Табл. 1.1
Основні фінансові показники Біржі у 2011-2013 рр.

Назва показника	Значення, тис. грн.			Зміна 2013/2012
	2011	2012	2013	
Загальні доходи	51 910	50 743	51 834	+2,15%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	863	1 051	2 102	+100,00%
Валовий прибуток (збиток)	863	1 051	377	-64,13%
Фінансовий результат від операційної діяльності:	-16	4	-21	-625,00%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування:	33	49	42	-14,29%
Чистий прибуток (збиток)	17	28	20	-28,57%
Всього активів, у т.ч.	50 149	50 195	50 107	-0,18%
Оборотні активи	321	5 347	433	-91,90%
у т.ч. грошові кошти та їх еквіваленти	19	24	148	+516,67%
Необоротні активи	49 826	44 848	49 674	+10,76%
Всього пасивів, у т.ч.	50 149	50 195	50 110	-0,17%
Власний капітал	50 011	50 039	50 059	+0,04%
у т.ч. статутний капітал	50 000	50 000	50 000	+0,00%
Зобов'язання	138	156	48	-69,23%

¹ fbp.com.ua

У 2013 році Біржею було забезпечено низку заходів, спрямованих на мінімізацію неефективних витрат та збільшення доходів.

Основні доходи Біржа отримує не за допуск цінних паперів та доступ брокерів до торгів, а заробляє передусім за рахунок встановлення тарифів за трансакції. Біржа також отримує доходи від організації первинного розміщення та аукціонів з продажу цінних паперів. Отримання відповідного рівня доходів забезпечується завдяки гнучкій тарифній політиці, постійному здійсненню ефективних технологічних та організаційних заходів щодо стимулювання ліквідності біржових торгів.

Як наслідок, чистий дохід за рік зріс вдвічі та сягнув 2,1 млн грн; чистий прибуток залишився практично на попередньому рівні (20 тис грн.), оскільки еквівалентно збільшенню доходів Біржа підвищила рівень витрат на підвищення ефективності організації біржових торгів та впровадження нових технологій.

Таким чином, прибутковість Біржі залишилася на невисокому рівні. В такій ситуації основним завданням Біржі в короткостроковій перспективі є подовження інвестування у розвиток та приведення у 2014 році тарифних планів до рівня, що більш відповідний тарифам основних конкурентів, з метою отримання додаткових ресурсів для підтримання якісного обслуговування зростаючого кола учасників біржових торгів та подальшого впровадження інноваційних для українського ринку біржових технологій.

Інновація відрізняє лідера від наздоганяючого.

Стів Джобс

2. ОПИС СТАНУ БІРЖОВОГО СЕГМЕНТУ ФОНДОВОГО РИНКУ У 2013 РОЦІ

2.1. ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ

Біржовий сегмент національного ринку України продовжував активний розвиток і характеризувався зростанням конкуренції та певним підвищенням ліквідності: порівняно з попереднім роком обсяги біржових торгів в Україні зросли на 80% - до 474 млрд грн., що еквівалентне 32% номінального ВВП України (рис. 2.1). Обсяги випуску цінних паперів, що реєструються НКЦПФР (крім державних) зростали меншими темпами – з 108 до 142 млрд грн.

У 2013 році роль біржового сегменту значно зросла не тільки внаслідок збільшення на 80% обсягів торгів на фондових біржах, але й завдяки тому, що чи не вперше за всю історію фондового ринку України спостерігалось скорочення обсягів торгів поза біржами (на 46% порівняно з 2012 роком - з 2,27 до 1,21 млрд грн.). В ре-

зультаті частка біржового ринку зросла за рік з 10% до 28%².

Найбільші обсяги торгів на фондових біржах України вже традиційно фіксувалися за державними облігаціями України та облігаціями підприємств, на які сумарно прийшлося 84,6% загального обсягу торгів на біржовому ринку України. Загалом динаміку зростання торгів вищу за середню по ринку (+79,6%) демонстрували зазначені боргові інструменти та акції, обсяги яких у поточному році суттєво зросли, насамперед, завдяки впровадженню особливого податку на операції з цінними паперами. У 2013 році на біржовому ринку вперше почали торгуватися іпотечні цінні папери та депозитні сертифікати НБУ, хоча обсяги торгів цими інструментами поки що були символічними (табл. 2.1).

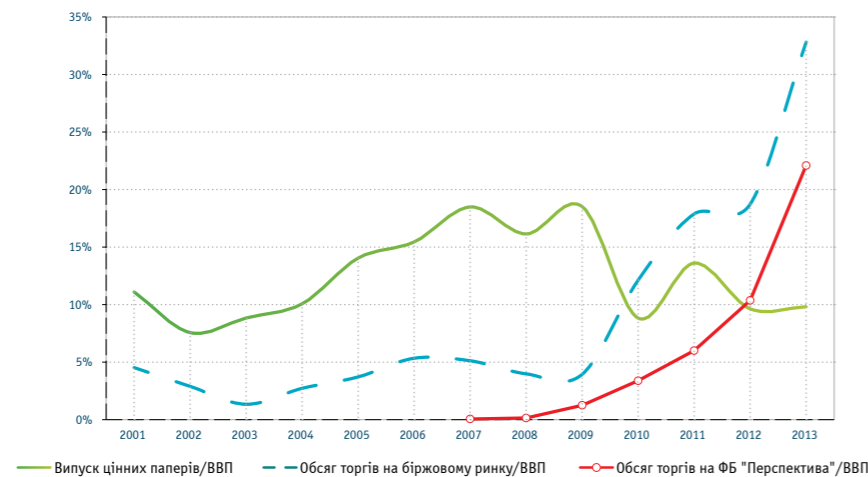

Рис. 2.1. Основні показники фондового ринку протягом 2001-2013 рр., % до ВВП¹
Джерела: НКЦПФР, Держстат

¹ Тут і далі розрахунки проведені на підставі попередніх аналітичних відомостей НКЦПФР. Остаточні дані будуть опубліковані в річному звіті НКЦПФР

² www.capital.ua

Табл. 2.1

Структура торгів на біржовому ринку в розрізі фінансових інструментів у 2012-2013 рр., млрд грн.

Фінансовий інструмент	Обсяг торгів, млрд грн		Зміна за рік	Частка у загальному обсязі торгів		Зміна за рік
	2012 рік	2013 рік		2012 рік	2013 рік	
Державні облігації України	178,8	350,9	+96,3%	67,7%	74,0%	+6,3%
Облігації підприємств	26,4	49,1	+86,5%	10,0%	10,4%	+0,4%
Акції	23,4	45,2	+93,0%	8,9%	9,5%	+0,6%
Строкові контракти	24,6	21,0	-14,4%	9,3%	4,4%	-4,9%
Інвестиційні сертифікати	4,0	6,3	+56,9%	1,5%	1,3%	-0,2%
Облігації місцевої позики	6,4	0,9	-85,9%	2,4%	0,2%	-2,2%
Опціонні сертифікати	0,4	0,4	-1,0%	0,14%	0,08%	-0,06%
Інші (іпотечні облігації, депозитні сертифікати)	-	0,004	+100,0%	-	0,001%	0,001%
ВСЬОГО	263,9	473,9	+79,6%	100,0%	100,0%	-

Джерело: НКЦПФР

Торги на організованому ринку, як і в минулому році, проходили на 10 фондових біржах, функціонуючих в Україні, але 91,2% біржових торгів було сконцентровано на 2 біржах – ФБП та ПФТС, також частки у 2-3% мали ПФБ, КМФБ та УБ. Вже на початку 2014 року у ЗМІ висловлювалася думка, що намагання регулятора підсилити вимоги до фондових бірж з метою стимулювання їх поступової консолідації не дали своєї взнаки, оскільки за наслідками 2013 року замість 1 лідера (як було до 2009 року) або 3 (протягом 2009-2012 років), до лідерів можна віднести вже одразу 5 фондових бірж¹. Напевне, це не досить справед-

ливо. Значний абсолютний приріст обсягів торгів на переважній більшості фондових бірж (табл. 2.2) не призвів до зростання їх ринкової частки (рис. 2.2). Можна зробити протилежний висновок: біржовий ринок починає кристалізуватися – протягом 2009-2012 років ще можна було констатувати, що на ринку лідирують та активно конкурують 3 найбільш технологічно розвинуті та ліквідні фондові біржі, але останні тенденції свідчать про зменшення кількості лідерів до 2 з поступовим домінуванням одного.

¹ www.capital.ua

Найбільша конкуренція спостерігалася в сегменті торгів акціями, облігаціями підприємств та інвестиційними сертифікатами, оскільки цими інструментами торгують майже на кожній фондовій біржі. Натомість торги державними, іпотечними та муніципальними облігаціями проходять майже винятково на ФБП, строковими контрактами – на ФБП та УБ. Природно, що Біржа лідирує за обсягами торгів у переважній більшості фінансових інструментів, що мають обіг на біржовому ринку (державні, муніципальні, іпотечні облігації, опціонні сертифікати, строкові контракти); виключенням є сегменти торгів облігаціями підприємств та акціями де в 2013 році лідирувала ПФТС, а також інвестиційними сертифікатами, щодо яких максимальним був обсяг торгів на КМФБ (табл. 2.2).

У сегменті акцій УБ, що тривалий час позиціонувалася як його беззаперечний лідер, поступилася за показником обсягу торгів ПФТС та ПФБ. Загалом за наслідками 2013

року УБ спромоглася зайняти лише 5 місце за обсягами біржових торгів цінними паперами, склавши компанію УМВБ (саме ці 2 біржі з 10 продемонстрували скорочення ліквідності). Таким чином, на жаль, значною мірою справджується висловлений в межах попереднього річного звіту ФБП (п. 3.3.3) негативний прогноз щодо значної активізації публічного ринку акцій в Україні середньострокової перспективі. Акцент саме на цьому ринку призвів УБ до скорочення обсягів торгів цінними паперами в 2,2 рази, в т.ч. акціями – в 1,9 рази, строковими контрактами на індекс акцій в 4,2 рази, операцій РЕПО з акціями – в 2 рази.

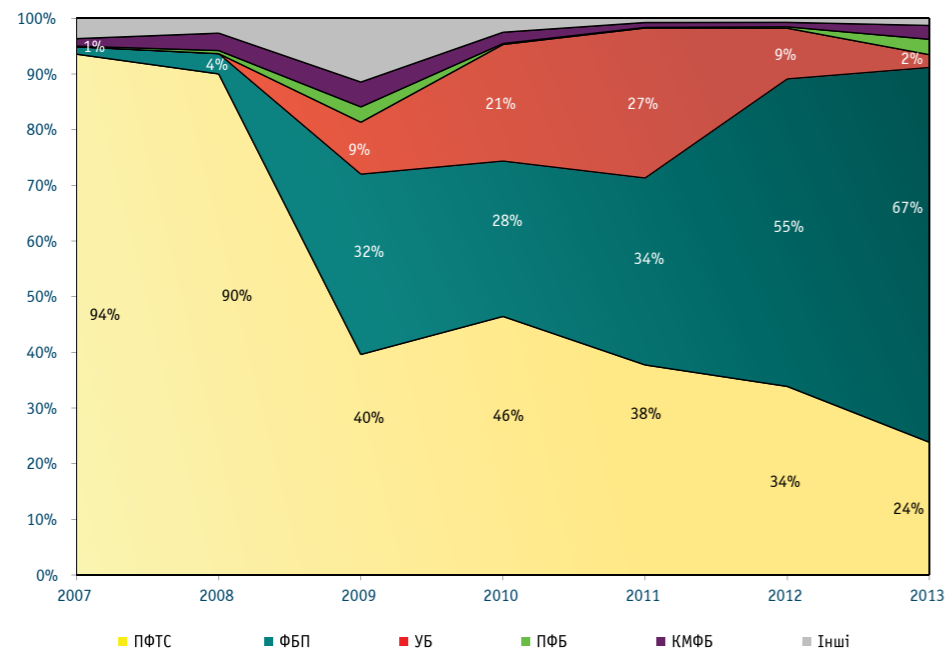

Рис. 2.2. Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2007-2013 рр.

Табл. 2.2
Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2013 році за фінансовими інструментами, млн грн

Біржі	облігації державні	облігації місцевих позик	облігації підприємств	акції	інвестиційні сертифікати	деривативи	іпотечні облігації, депозитні сертифікати	загалом	Зміна за рік
ФБП	282 305,7	859,5	11 907,2	4 273,0	1 473,0	18 267,3	2,8	319 088,5	+119%
ПФТС	68 560,1	4,6	28 024,2	15 885,6	504,5	-	1,0	112 979,9	+26%
ПФБ	-	-	13,7	13 025,0	51,6	-	-	13 090,3	+1913%
КМФБ	-	-	4 799,93	2 912,9	4 078,5	-	-	11 791,3	+454%
УБ	15,9	39,8	2 514,66	5 164,84	66,4	3 128,0	-	10 929,6	-55%
УФБ	-	-	983,7	2 411,1	11,5	5,0	-	3 411,4	+685%
УМФБ	-	-	340,9	847,9	60,2	-	-	1 249,0	+26%
СЄФБ	-	-	547,4	522,6	15,1	-	-	1 085,1	+204%
ІННЕКС	-	-	13,0	205,2	0,3	-	-	218,6	+2084%
УМВБ	-	-	0,1	0,7	-	0,8	-	1,5	-98%
Всього	350 881,6	903,9	49 144,9	45 248,9	6 261,2	21 401,0	3,8	473 845,2	+80%
Частка ФБП	80,5%	95,1%	24,2%	9,4%	23,5%	85,4%	73,4%	67,3%	
Зміна за рік	+21,5%	14,1%	-15,9%	-32,0%	-58,9%	+38,5%	-	+12,0%	

Джерело: НКЦПФР

Біржа збільшила свою ринкову частку щодо торгів державними облігаціями, облігаціями місцевих позик та деривативами, тобто, пріоритетні завдання щодо забезпечення домінування саме в цих найбільш перспективних сегментах були виконані. Скорочення ринкової частки Біржі щодо торгів пайовими інструментами можна вважати цілком прогнозованим: наразі ринок акцій характеризується скороченням ліквідності, зменшенням кількості біржових договорів, зменшенням вартості найбільш ліквідних акцій тощо; тому мета домінування на ринку акцій не вбачається доцільною.

Певні зміни порівняно з попереднім роком відбулися в структурі біржових торгів в розрізі видів ринків (табл. 2.3): суттєво збільшилася частка операцій на вторинному ринку (на 8,1%) та ринку РЕПО (на 2,8%) – за рахунок еквівалентного зменшення торгів на первинному (на 6,1%) та строковому ринку (на 4,8%). Частка ринку приватизації залишилася вкрай незначною (0,03%); ще меншою (0,002%) була частка торгів з продажу ЦП, на які звернено стягнення, що почали проводитися у 2013 році вперше (після їх детального регламентування регулятором).

За 2013 рік Біржа збільшила свою частку за більшістю зазначених торговельних технологій, виключенням був лише сегмент торгів на первинному ринку, де значно зросла конкуренція між біржами за організацію проведення розміщень облігацій.

Триваюче зменшення обсягів торгів на строковому ринку відбувалося винятково за рахунок скорочення активності торгів строковими контрактами на УБ (внаслідок стагнації ринку акцій на УБ, оскільки базовим активом є саме індекс акцій). Та ж причина (скорочення обсягів торгів акціями майже вдвічі) призвела і до скорочення ліквідності ринку РЕПО на УБ, бо саме акції були предметом більшості договорів РЕПО. Запуск на ФБП відсоткових деривативів та РЕПО з ОВДП значною мірою стабілізував ситуацію (детальніше див. п. 3.4.3).

Таким чином, Біржі вдалося значно посилити свої позиції не тільки в сегментах торгів найбільш прогнозованими фінансовими інструментами (борговими цінними паперами та деривативами), але й у впровадженні торговельних технологій, стимулюючих ліквідність (ринку РЕПО та строковий ринок).

Табл. 2.3

Біржові торги в розрізі фондових бірж на окремих ринках у 2013 році, млн грн

Біржі	первинний ринок	вторинний спотовий ринок	ринок приватизації	ринок РЕПО	строковий ринок	Ринок ЦП, на які звернено стягнення
ФБП	3 951,2	275 834,4	-	21 391,3	17 906,8	5,2
ПФТС	5 667,1	107 104,3	4,0	204,6	-	-
ПФБ	-	13 090,3	-	-	-	-
КМФБ	2 349,5	9 439,4	2,4	-	-	0,04
УБ	1 723,1	2 763,2	1,0	3 311,4	3 128,0	3,0
УФБ	745,2	2 663,2	1,3	-	-	1,6
УМФБ	342,0	906,5	0,5	-	-	-
СЄФБ	358,5	701,7	24,9	-	-	-
ІННЕКС	56,4	42,8	119,4	-	-	-
УМВБ	-	0,8	0,7	-	-	-
Всього	15 192,9	412 546,2	154,2	24 907,2	21 034,8	9,8
Зміна за рік	-37,8%	+98,1%	+116,5%	+283,8%	-13,8%	+100,0%
Частка ринку в загальному обсязі	3,2%	87,1%	0,03%	5,3%	4,4%	0,002%
Зміна за рік	-6,1%	+8,1%	+0,01%	+2,8%	-4,8%	+0,002%
Частка ФБП	26,0%	66,9%	-	85,9%	85,1%	52,7%
Зміна за рік	-22,7%	+8,1%	-	+85,9%	+38,5%	+52,7%

Джерело: НКЦПФР

2.2. ПОРІВНЯННЯ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНИМИ БІРЖОВИМИ РИНКАМИ

У попередніх звітах неодноразово зверталося увага на незначний розмір та недостатню ліквідність українського фондового ринку та причини такої ситуації. Значною мірою такий песимістичний погляд пояснюється тим, що національний ринок капіталу експертами та ЗМІ зазвичай порівнюється з міжнародними, насамперед, в контексті показників торгів акціями.

Втім, цілком зрозуміло, що значна кількість об'єктивних факторів значно ускладнюють розвиток в Україні ринку акцій. Серед них – особливості перехідної економіки, висока роль банків у фінансуванні інвестиційної діяльності та відсутність в банків (наразі єдиних значущих інституційних інвесторів) зацікавленості в придбанні акцій, відсутність настільки тривалої історії і досвіду випуску та обігу акцій, як на зрілих ринках, підвищені ризики, притаманні національній економіці, незначна кількість дійсно крупних компаній, зацікавлених у залученні капіталу саме в такий спосіб.

Внаслідок структурних диспропорцій, притаманних поточному стану українського ринку капіталу, емітентам не вигідно залучати капітал через акції, а інвесторам – неефективно його надавати через надмірні ризики переважної більшості випусків українських акцій (гіперволатильність, низьку ліквідність, недостатність захисту прав міноритаріїв, потенційно тривалий термін інвестування – за відсутності в Україні довгострокових фінансових ресурсів).

Звичайно, що в таких умовах складно порівнювати сукупну капіталізацію українських емітентів лістингових акцій та показники ліквідності із аналогічними показниками провідних фондових ринків світу, які склалися століттями (табл. 2.4)¹.

До того ж, не всі зрілі економіки завжди характеризувалися розвинутим ринком акцій. Країни континентальної Європи (Франція, Німеччина) за співставності інших показників розвитку економіки завжди відставали за критеріями розвитком ринку акцій від країн англосаксонської ("ринкової") моделі, де саме ринок акцій був джерелом залучення інвестицій. Певна річ, що українська економіка значно ближча до "континентальної" моделі через значну роль банків в фінансуванні економіки та традиційно незначну роль населення на фондовому ринку. Зрозуміло, що поступово більшість фондових ринків розвиваються в бік найбільш розвинутих прикладів – ринків США і Великої Британії, але і зараз навіть в найбільш розвинутих економіках Європи ринок акцій не є настільки значущою ланкою фінансового ринку. Провідну роль у залученні інвестицій не менш ефективно виконують боргові інструменти. Фактично, більш-менш суттєвий розвиток акцій в більшості зрілих європейських економік

був досягнутий лише нещодавно – внаслідок об'єктивного поступового переходу від моделі локальних ринків акцій до ринків міжнародних (через появу ефективних форматів транскордонних розрахунків, глобалізації фінансових ринків, створення міжнародних біржових холдингів та інших форм біржових альянсів в сфері організації торгів, клірингу і розрахунків).

Саме на це доцільно зважати. Якщо ринок акцій вже тривалий час не є сильною стороною вітчизняного фондового ринку та найближчим часом і не стане, то доцільно звернути увагу на його сильні сторони – динамічний та ліквідний сегмент боргових інструментів та деривативів. Тим більше, з огляду на необхідність подальшого розвитку ринку публічного державного боргу (як внутрішнього, так і зовнішнього), підвищення ефективності функціонування інфраструктури ринку – провідних операторів та емітентів боргового ринку.

¹ Сукупна капіталізація українських лістингових акцій, розрахована НКЦПФР, становить на кінець 2013 року \$39,0 млрд (табл. 2.4), що, як і в попередньому році, еквівалентне 0,06% сукупної капіталізації лістингових акцій на біржах світу-членах WFE. І це незважаючи на зростання сумарної капіталізації українських компаній на 25,5% за 2013 рік, що, напевне, пояснюється не зростанням цін акцій (бо українські індекси продовжували знижуватися на тлі рекордних показників зростання світових фондових індексів), скільки формальним зростанням кількості лістингових акцій в Україні. Формальним – тому що лістингові вимоги в Україні передбачають мінімальні показники ліквідності. Але навіть за таких умов частка лістингових акцій в Україні є вкрай незначною за світовими мірками (див. п. 3.2). Ще менша частка українського ринку у загальних обсягах торгів акціями та кількості угод – навіть якщо враховувати всі (а не тільки лістингові акції) частка України на глобальному регульованому ринку акцій не перевищує 0,01%. Наслідком є вкрай низька ліквідність обігу акцій – співвідношення обсягу торгів до капіталізації лістингових акцій в Україні (14,5%) вшестеро менша ніж середньосвітовий показник (85,2%).

Табл. 2.4
Порівняльні характеристики українського біржового фондового ринку та іноземних фондових бірж у 2013 році

Показники	Світ - всього		в розрізі регіонів			в розрізі окремих бірж*				
	Україна		Європа, Африка та Близький Схід	Північна та Південна Америка	Азія та Тихоокеанський регіон	NYSE Euronext (US) / Liffe	London SE Group	Deutsche Börse / Eurex	Moscow Exchange	Warsaw SE
Капіталізація місцевих лістингових акцій, \$ млрд	64 195	39,0	17 483	28 297	18 415	17 950	4 429	1 936	771	191
Зміна до 2012 року	+17,8%	+12,5%	+21,6%	+22,0%	+8,8%	+27,4%	+30,4%	+30,3%	-6,6%	+11,0%
Кількість лістингових акцій - всього	45 537	188	12 204	10 158	23 175	2 371	2 736	720	262	895
- в т.ч. іноземних	2 963	-	1 278	1 070	615	519	572	81	1	57
% іноземних компаній	6,5%	-	10,5%	10,5%	2,7%	21,9%	20,9%	11,3%	0,4%	6,4%
Обсяг торгів акціями, \$ млрд	54 700	5,66	9 092	25 722	19 887	13 700	2 233	1 335	242	73
Зміна до 2012 року	+11,9%	+110,7%	+2,1%	+0,2%	+39,1%	+1,9%	+1,8%	+4,6%	-28,2%	+17,0%
Кількість угод щодо акцій, млн	10 452	0,5	914	2 931	6 606	1 188	211	104	82	13
Зміна до 2012 року	+6,5%	-34,7%	-5,0%	-3,6%	+13,7%	-13,6%	-4,9%	+0,1%	-18,5%	+6,7%
Співвідношення обсягу торгів та капіталізації лістингових акцій	85,2%	14,5%	52,0%	90,9%	108,0%	76,3%	50,4%	68,9%	31,4%	37,0%
Середня вартість угоди, \$тис	5,2	12,4	9,9	8,8	3,0	11,5	10,6	12,8	2,9	5,7
Залучення інвестицій через акції (IPO/SPO), \$ млрд	706	0,001	193	261	252	133	48	8	0,5	3
Співвідношення залучених інвестицій та капіталізації лістингових акцій	1,10%	0,003%	1,10%	0,92%	1,37%	0,74%	1,07%	0,42%	0,06%	1,31%
Зміна широкого фондового індексу	19,60%	-8,57%	-	-	-	23,18%	16,72%	22,76%	1,68%	-1,80%
Зміна фондового індексу цін blue chips	22,50%	-4,26%	-	-	-	27,08%	14,43%	25,48%	0,74%	-7,05%
Обсяг торгів облігаціями підприємств, \$ млрд	22 392	6,2	19 322	1 185	1 887	-	3 953	31	434	0,9
Зміна до 2012 року	-15,2%	+86,1%	-17,7%	+12,8%	-0,2%	-	-13,6%	-28,8%	+29,8%	+65,6%
Кількість угод щодо облігацій підприємств, тис	34 455	7,0	18 165	5 197	11 093	-	6 389	707	506	60
Зміна до 2012 року	+10,3%	+40,6%	-4,1%	+17,0%	+41,5%	-	-8,1%	-8,3%	+14,8%	+39,8%
Середня вартість угоди, \$тис	766	469	1 292	202	170	-	716	62	660	9
Залучення інвестицій через облігації, \$ млрд	4 385	1,63	3 227	37	1 121	-	1 054	-	80	-
Частка розміщення в загальному обсязі торгів облігаціями	19,58%	26,10%	16,70%	3,15%	59,40%	-	26,65%	-	18,53%	-
Умовна вартість строкових контрактів, \$ трлн;	2 368,2	0,0026	1 214,1	954,4	199,6	629,8	-	545,8	1,5	0,004
- на акції та індекси акцій	234,9	0,0004	48,2	61,5	125,2	10,4	-	34,0	0,98	0,003
- на відсоткові ставки	1 987,5	0,0022	1 135,3	800,1	52,1	619,0	-	511,8	0,01	0,000001
- на валюту	34,9	-	0,6	32,8	1,5	0,002	-	-	0,49	0,001
- на товари	110,9	-	30,0	60,1	20,8	0,4	-	-	0,05	-

Джерело: WFE, фондові біржі, відкриті дані, НБУ, НКЦПФР. Наведені дані бірж, де найбільш активно торгуються ЦП емітентів, які володіють активами в Україні

Якщо дещо відійти від загальноринкових тенденцій, то позиція Біржі щодо локального публічного ринку акцій практично не змінилася: навряд чи впровадження подвійного лістингу призведе до активізації ринку протягом найближчих років. Досвід показав, що жодна фондова біржа в Україні, навіть за наявності суттєвого маркетингового бюджету та значних витрат на запровадження маркет-мейкерських програм, не здатна довгий час штучно стимулювати ліквідність цього сегменту ринку – всупереч логіці розвитку національного фінансового ринку. Та це і не є завданням біржі. В основі існуючих проблем локального ринку акцій знаходяться не стільки проблеми ліквідності та проблеми, притаманні ринковій інфраструктурі (вони є загальними для ринку загалом), скільки істотні макроекономічні дисбаланси, описані вище.

Зазвичай важливим фактором розвитку та забезпечення ліквідності ринку є поява нових емітентів, публічне біржове залучення капіталу через механізми IPO/SPO, M&A¹.

В світі на фондових біржах через механізми IPO/SPO емітентами акцій у 2013 році було залучено \$706 млрд (1,3% загального обсягу торгів та 1,1% сукупної капіталізації лістингових акцій). В Україні обсяги публічних випусків акцій мізерні – бо частіше за все емісії акцій проводяться з суто технічною метою. До того ж у 2013 році були майже відсутні спроби українських компаній вийти на IPO і на міжнародних фондових біржах².

Публічне залучення фінансових ресурсів через облігації має значно суттєвіші масштаби – і в світі (\$4 385 млрд, тобто 19,58% обсягу торгів), і в Україні.

Загалом і роль України на глобальному ринку корпоративних облігацій більш значуща – принаймні, частка України в показниках торгів облігаціями на біржах-членах WFE зростає за рік з 0,012% до 0,028%, тобто майже втричі більша порівняно з часткою торгів на ринку акцій.

При цьому українські компанії - емітенти ринку облігацій змушені більшою мірою орієнтуватися саме на національний ринок капіталу. Якщо емітенти акцій (навіть за умови незначної капіталізації) в останні роки, в першу чергу, розглядають можливість проведення IPO на міжнародних біржах, то іноземні інвестори в облігації все ж вкладають кошти за умови достатньо суттєвих за масштабом єврооблігаційних випусків.

До речі, наявність більш жорстких вимог до міжнародних облігаційних випусків, ніж до IPO акцій (які часто проводяться на альтернативних майданчиках), є передумовою для прогнозу, що реальний запуск ліквідного обігу іноземних цінних паперів в Україні почнеться не з подвійного лістингу акцій, а із забезпечення обігу в Україні саме облігацій SPV, створюваних для випуску та лістингу на міжнародних біржах єврооблігацій найбільш надійних українських емітентів (насамперед, банків).

Слід також зазначити, що ринок зовнішніх боргових інструментів, випущених українськими емітентами, значно ширший, ніж ринок акцій українських компаній.

Скажімо, капіталізація 11 компаній, що входили до корзини індексу WIG-Ukraine (розраховується WSE з 31.12.2010¹), на кінець 2013 року складав лише 2 млрд PLN (\$0,66 млрд). Для порівняння: за даними інформаційного агентства CBonds, обсяг корпоративних єврооблігацій України в обігу на кінець 2013 року становив \$14,22 млрд, суверенних єврооблігацій України - \$17,38 млрд². Саме протягом 2013 року спостерігалася найбільша активність у залученні капіталу через єврооблігації українськими емітентами³.

Недивно, що така активність у залученні зовнішнього капіталу була позитивно сприйнята НБУ, який у жовтні 2013 року підтримав пропозиції учасників ринку (насамперед, НАБУ) щодо спрощення процедури реєстрації випуску облігацій та отримання дозволу на їх обіг за межами країни.

Ще більш розвинутим та динамічним можна назвати ринок державних облігацій, що дає можливість порівнювати його з іноземними аналогами. Досить часто в світі інструменти державного боргу мають обіг не на фондових біржах, але на інших, не менш щільно регульованих торговельних системах (ECN тощо). Тим не менше, саме ринок публічного ринку

держав є важливою складовою національних та глобальних фінансових ринків та є драйвером підвищення ефективності ринкової інфраструктури.

Варто зупинитися також на світовому ринку деривативів. Наведені в табл. 2.4 дані є, можливо, дещо умовними⁴, але свідчать про те, що ринок деривативів на порядки ширший та ліквідніший, ніж ринки традиційних інструментів (обсяг торгів на ринку деривативів перевищує показники торгів на ринку акцій та облігацій у 43 та 105 разів відповідно). Доцільно звернути увагу на той факт, що найбільшу частку (84%) в загальних обсягах біржових торгів деривативами мають строкові контракти, базовим активом яких є відсоткові ставки. Це відповідає поточним українським реаліям, коли строкові контракти на індекс акцій (на УБ) у 2013 році забезпечили 15%, а строкові контракти на відсоткові ставки на ФБП – 85% загального обсягу торгів деривативами на фондових біржах.

Довгострокове падіння популярності ринку акцій вже відобразилося і на інвестиційних вподобаннях українських інституціональних інвесторів. Облігаційні фонди були практично єдиними, що цікавили вкладників. 15 ICI, у складі активів яких понад 50% склали боргові ЦП, демонстрували значно вищу доходність (до 37,56%), ніж відкриті фонди акцій, що демонстрували збитковість та стикалися з відтоком капіталу⁵.

¹ Частка України на цьому ринку також незначна: у 2013 році обсяг угод з українськими активами становив \$4 млрд (0,15% загального обсягу ринку в \$2,68 трлн). При цьому Україна, внаслідок недостатності внутрішніх фінансових ресурсів, частіше за все виступає на цьому ринку нетто-продавцем: з 181 угоди, де фігурувала українська сторона, лише 9 стосувалися придбання Україною активів за кордоном, інші – продажу українських активів. Детальніше див. www.capital.ua

² Див. interfax.com.ua

¹ Див. www.gpw.pl

² Див. ua.cbonds.info

³ Див. interfax.com.ua

⁴ По-перше, не всі деривативні біржі є членами WFE, хоча досить часто створені внаслідок виокремлення цього бізнесу; по-друге, досить умовно розраховується обсяг торгів (умовна вартість) у вартісному вираженні (частіше за все наводиться статистика у кількості укладених строкових контрактів, але з огляду на значну різноманітність параметрів базових активів, валют тощо ці показники не надто порівнювані); по-третє, значна частка деривативів має позабіржовий характер.

⁵ Див. www.capital.ua

Табл. 2.5
Структура активів фінансових інститутів в Україні у 2013 році

Показники	Акції	Державні ЦП	Облігації місцевих позик	Облігації підприємств	Векселі	Інші ЦП	Всього портфель ЦП	Всього активів
Обсяг активів в розрізі фінансових інститутів, млрд грн								
Банки	7,41	88,09	5,86		33,78		135,14	1 278,10
НПФ	0,28	0,23	0,01	0,66	-	0,0001	1,17	2,13
ІСІ	23,11	0,16	0,001	11,39	18,98	0,57	54,21	180,95
- у т.ч. невенчурні	3,76	0,14	0,001	0,52	0,51	0,00	4,93	9,71
Страховики	17,83	2,36	0,76		-	0,39	21,33	66,39
Зміна з початку року								
Банки	+3%	+40%	+9%		+29%		+33%	+12%
НПФ	+8%	+17%	+230%	+26%	-	-	+20%	+28%
ІСІ	+3%	-43%	-91%	+4%	-10%	+227%	-1%	+13%
- у т.ч. невенчурні	-27%	-34%	-87%	-28%	-35%	-	-29%	-16%
Страховики	-40%	-10%	-48%		-	+205%	-37%	+18%
Частка ЦП в активах в розрізі видів фінансових інститутів								
Банки	0,57%	6,76%	0,48%		2,25%		10,07%	100%
НПФ	13,02%	10,71%	0,50%	30,91%	-	-	55,14%	100%
ІСІ	12,77%	0,09%	0,001%	6,30%	10,49%	0,32%	29,96%	100%
- у т.ч. невенчурні	38,76%	1,43%	0,01%	5,39%	5,21%	0,02%	50,81%	100%
Страховики	26,86%	3,55%	1,47%		-	0,59%	32,14%	100%
Частка ЦП в сукупному портфелі фінансових інститутів								
Банки	5,64%	67,18%	4,78%		22,40%		100%	-
НПФ	23,61%	19,42%	0,91%	56,05%	-	-	100%	-
ІСІ	42,62%	0,29%	0,002%	21,02%	35,01%	1,05%	100%	-
- у т.ч. невенчурні	76,27%	2,81%	0,02%	10,60%	10,26%	0,03%	100%	-
Страховики	83,60%	11,04%	3,54%		-	1,82%	100%	-

Джерела: НБУ, Нацфінпослуг, НКЦПФР

Втім, в активах більшості ІСІ все же переважають акції, частка яких становить в інвестиційного портфелю всіх ІСІ 43%, а в портфелі невенчурних ІСІ – навіть 76%. Натомість банки продовжували інвестувати переважно в боргові цінні папери, зокрема на 40% збільшили вкладення в ОВДП (табл. 2.5).

Найбільшу частку активів та портфелю цінних паперів фінансових інститутів забезпечують банки, як наслідок, саме структура їх вкладень є визначальною. При цьому банки вважають цінні папери достатньо ризикованими і змушені формувати резерви під можливе знецінення їх вартості, тому інвестиційний портфель становить лише 10% банківських активів (+1,5% до початку року).

ІСІ, які зазвичай також є природними інвесторами на фондових ринках, теж вклали в цінні папери лише 30% активів, залишивши більшу частину активів для вкладень у депозити, нерухомість, дебіторську заборгованість тощо (у невенчурних ІСІ частка вкладень в ЦП дещо вища – 51%, але теж мала тенденцію до скорочення). Поки що їм не вдалося стати настільки ж впливовими операторами учасниками національного ринку капіталу, як це відбувається на більш зрілих біржових ринках.

Варто порівняти структуру вкладень українських ІСІ із міжнародною практикою. Згідно з даними ЕФАМА на основі статистичних даних з 44 країн¹, загальна вартість чистих активів інвестиційних фондів, зареєстрованих у всьому

світі, за 9 місяців 2013 року зросла на 5% та дорівнювала €23,37 трлн. Найбільша частка світових ІСІ (39%) являє собою фонди акцій, 23% - облігацій, 15% - інструментів грошового ринку, 11% - збалансовані та змішані фонди, 12% - некласифіковані. Для порівняння: в Україні навіть структура невенчурних ІСІ більш ризикована внаслідок надмірних вкладень в акції та відсутності значущих інвестицій в боргові інструменти.

В українських умовах, напевне, поки що недоцільно приділяти значну увагу страховикам в контексті їх ролі в розвитку ринку капіталу – з огляду на, знов-таки, не надто раціональну структуру інвестицій. Хоча, безумовно, поступово, страхові компанії мають стати значущими гравцями фондового ринку².

Це знов-таки підводить до висновку, що значна кількість учасників ринку розглядають ринок достатньо фрагментарно – переважно в контексті ринку пайових інструментів, що не відповідає ані тривалим реаліям розвитку ринку, ані стану національної економіки, ані міжнародному досвіду.

Наостанок варто ще раз зупинитися на ролі такого значущого в деяких економіках інвестора, як населення.

Вбачається, що однією з причин, що призвели до кризи біржового ринку акцій в Україні (найбільш яскраво це можна спостерігати на динаміці біржових показників УБ), було

¹ Джерело: www.efama.org

² Зокрема, Концепцією розвитку ринків небанківських фінансових послуг України передбачається зростання сукупних активів страховиків до 80 млрд грн. вже до кінця 2014 року. Джерело: nfr.gov.ua

намагання при створенні ліквідного ринку сконцентруватися винятково на одній групі інвесторів - фізичних особах¹, оскільки дійсно протягом багатьох років існував незадоволений попит на цю послугу в Україні та лунали численні райдужні прогнози щодо перспектив її розвитку.

Тим не менше, як вже зазначалося, міжнародний досвід доводить, що навіть на гіперактивних (з точки зору участі фізичних осіб) ринках їх частка в загальних обсягах біржових торгів не є домінуючою². І будь-де фізичні особи не виступають єдино можливими інвесторами. Більше того, загальносвітовою тенденцією є підвищені темпи зростання активів фінансових інституцій порівняно з активами населення³.

Більше того, у поточному сторіччі спостерігається поступове скорочення частки цінних паперів у глобальних активах населення. Згідно дослідження Allianz Global Wealth Report 2013, частка цінних паперів у активах населення 52 найбільших країн світу за період 2000-2012 рр. скоротилася з 41% до 36% - насамперед, на користь банківських депозитів (зросли з 27% до 32%). Загалом за

2007-2012 рр. глобальні вкладення населення у депозити банків зросли на 35%, у страхові та пенсійні продукти – на 19%, натомість інвестиції в цінні папери скоротилися на 1%. Зокрема, в Україні сукупні фінансові активи населення оцінюються у €77 млрд (0,07% загальносвітового показника €111,22 трлн), тобто €1303 на 1 людину – в 12,5 разів менше за середньосвітовий показник (€16241) та в 1,44 рази менше за середній у Східній Європі (€1880)⁴.

Україна дуже поступається зрілим та емерджентним ринкам за показником кількості індивідуальних інвесторів (див. табл. 3.6). Невисока фінансова грамотність, незначні доходи переважної частки населення, системні ризики фондового ринку (насамперед, ринку акцій), негативний досвід приватизації, високі ставки банківських депозитів та інші фактори навряд чи дозволять значно збільшити в найближчій перспективі роль населення на українському фондовому ринку.

¹ За наслідками 2012 року частка фізичних осіб в загальних обсягах торгів на фондовому ринку УБ становила 27%, на строковому – 42%, в грудні 2013 року – 21% та 61% відповідно. Частка в кількості укладених договорів була ще більш значуща: у 2012 році на фондовому ринку – 55%, на строковому – 54%, в грудні 2013 року – 68% та 70% відповідно. (Джерело: fs.ux.com.ua).

² На WSE частка індивідуальних інвесторів в торгах акціями протягом 2010-2012 рр. коливалась в межах 18-19% (www.gpw.pl). Частка приватних інвесторів в торгах акціями на Московській біржі поступово зменшується, але, на перший погляд, демонструє вражаючу роль населення: протягом 2012-2013 років вона скоротилася з 46,8% до 38,7%. Втім, це не враховує операції РЕПО, які в разі перевищують спотовий ринок акцій на МБ. До того ж, і самі акції не забезпечують значної частки в структурі торгів цієї біржі. За більш реалістичними оцінками, частка фізичних осіб в обсязі торгів цінними паперами на фондовому ринку МБ у 2011-2012 рр. скоротилася з 18% до 10% (http://www.iupr.ru/domains_data/files/zurnal_osnovnoy_2_7_2013/Mihamedyanova%20G.A..pdf). Саме тому інформація про те, що частка приватних інвесторів в торгах облігаціями на МБ (що на порядок перевищують обсяги торгів акціями) у 2013 році вперше стала помітною і сягнула 4% подається як значний пролив, бо до цього частка коливалась в діапазоні 0,5-1% (<http://moex.com/n3233/?nt=109>).

На найбільшому фондовому ринку в світі (США) не приватні особи, а інституціональні інвестори контролюють понад 75% грошових ресурсів та більш ніж 70% денного обороту NYSE, абсолютно домінуючи в торгах ЦП. (Джерело: Statistical Abstract of the United States).

³ www.xelius.ru

⁴ www.allianz.com, economics.lb.ua

Табл. 2.6
Кількість індивідуальних інвесторів в світі

Країна	Кількість індивідуальних інвесторів, млн	Частка в населенні країни	Частка акцій в активах населення
Китай	94 ¹	7,0%	15% ²
США	90	28,7%	32%
Бразилія	20	9,8%	10%
Великобританія	15	23,9%	12%
Германія	12	14,7%	9%
Індія	6,5	0,5%	7%
Польща ³	1,5	3,9%	20%
Росія ⁴	0,06-0,84	0,04-0,6%	8% ⁵
Україна ⁶	0,002-0,013	0,004-0,03%	-

Джерела: НАУФОР, Держстат, УБ, WSE, МБ, OESD

¹ На початок 2008 року в Китаї було зареєстровано навіть 139 млн інвестиційних рахунків. Але це значення може бути сильно завищене офіційною статистикою через низку факторів: наявність рахунків на двох китайських біржах одночасно, участь окремих інвесторів винятково в окремих IPO при багаторазовому перевищенні попиту над пропозицією, відкриття інституційними та крупними приватними (кваліфікованими) інвесторами нелегальних рахунків (для реалізації спекулятивних та маніпулятивних схем), використовуючи документи випадкових громадян. Втім, популярність акцій серед населення в Китаї певний час, дійсно була дуже високою: багато індивідуальних інвесторів мають слабе уявлення про ризики інвестицій, тому в період активного зростання фондових індексів фіксувалися випадки, коли персональні пенсії, до 30% отриманих кредитів, зокрема іпотечних, використовувалися громадянами для спекуляцій на ринку акцій. Зрозуміло, що не всі ці інвестиції були вдалим.

Значна роль населення (до 50% інвестицій на ринку акцій) та домінування неринкових випусків акцій призводить не тільки до росту ліквідності, але й до надвисокої волатильності порівняно із зрілими ринками. Зокрема, про спекулятивність ринку каже той факт, що лише за один рік (2008) співвідношення капіталізації ринку акцій до ВВП Китаю скоротилося в 3,5 рази – з 135% до 42% (Джерела: www.mirkin.ru, www.naufor.ru).

² Джерело: chfs.swufe.edu.cn

Якщо аналізувати не все населення, а активи саме індивідуальних інвесторів, то за даними Шеньчженьської фондової біржі, частка акцій у сімейних активах інвесторів у 2009-2012 рр. становила 29-36%. Крім акцій, інвестори купують фінансові продукти банку, інші інструменти ринку капіталу, дорогоцінні метали, інвестиційну нерухомість та урядові облігації. При цьому найбільшою популярністю користуються банківські продукти, золото, срібло і інші метали. (Джерело: polpred.com).

³ Кількість відкритих рахунків індивідуальних інвесторів станом на початок 2013 року. (Джерело: www.gpw.pl)

⁴ На МБ при стабільному збільшенні бази зареєстрованих інвесторів (з 780 тис на початку 2012 р. до 844 тис. в середині 2013 р.) кількість активних клієнтів за той самий період скоротилася з 88,5 тис до 56,8 тис (6,6% зареєстрованих рахунків); тобто лише 1 з 15 зареєстрованих клієнтів укладає хоча б 1 договір на біржі за місяць (Джерела: www.naufor.ru)

⁵ media.rspp.ru

⁶ Частка активних інвесторів дещо вища, ніж в Росії, але знов-таки незначна: за даними УБ, за наслідками 4 кварталу 2013 року на фондовому та строковому ринку кількість зареєстрованих рахунків становила 12968, серед них частка активних рахунків – 14% (Джерело: fs.ux.com.ua)

Тим більше, якщо інвестиційні вподобання фізичних осіб будуть (певною мірою, штучно) сконцентровані винятково на ринку акцій. Натомість залучення тих самих індивідуальних інвесторів на біржовий борговий ринок (а спочатку – ще вужче: на ринку ОВДП) виглядає значно логічнішим. Розповсюджена та штучно культивована думка про непривабливість облігацій для населення при ближчому розгляді не здається скільки-небудь обґрунтованим.

По-перше, в світі достатньо переконливих прикладів переважного інвестування населення саме в облігації¹.

По-друге, інвестування в ОВДП, номіновані в іноземній валюті, створює більш ніж актуальні для України можливості щодо хеджування валютних ризиків.

По-третє, ринок облігацій пропонує значно більш прогнозовану доходність, ніж ринок акцій. Багаторічні дослідження зрілих ринків свідчать як про вищу прибутковість ринків

акцій, ніж боргових ринків, так і про значно вищі ризики². Тим більше, що йдеться про тривалі періоди, а українські інвестори не надто схильні до довгострокових інвестицій.

В якості одного з прикладів, начебто, неефективності намагань залучення населення на ринок боргових інструментів пропонується розглядати випуск в Україні казначейських зобов'язань, номінованих у валюті та орієнтованих саме на фізичних осіб³. Однак навряд чи цей інструмент варто розглядати саме як інструмент фондового ринку, тим більше його біржового сегменту, оскільки казначейські зобов'язання були випущені на пред'явника та, відповідно, їх випуск та обіг здійснювався поза межами створюваної інфраструктури фінансового ринку.

Ми не хочемо почати з ідеї, а потім рухатися в сторону клієнтів. Ми хочемо почати з проблеми клієнта, а потім винайти її рішення.

Джеффри Безос

¹ Скажімо, в структурі фінансових активів населення Німеччини частка акцій в останні роки становить 6-9%, а в облігації – 11-12% (www.xelius.ru) .

² Задамося питанням: а це взагалі адекватне інвестиційне очікування - розраховувати на отримання від навіть не одного активу, а від групи активів (які зовсім не обов'язково мають однакову динаміку) усередненої річної прибутковості в 100-200%? Начебто, не дуже. Але ж саме такі прогнози динаміки індексів акцій інвестори раз по раз чують від експертів. Дійсно, такі приклади на українському ринку акцій траплялися, але бували і спади - такі ж самі: в рази! Тому й втрачені ілюзії, що ринок не в змозі скласти справедливу ціну.

Наприкінці 2013 року після чергової констатації помилковості прогнозів про річне зростання фондових індексів більшість експертів просто відмовилися від прогнозів на 2014 рік, засвідчивши суцільну непрогнозованість національного ринку акцій, що стало черговим поводом для песимізму певної частки учасників ринку. Див. m.dengi.ua, investfunds.ua, www.capital.ua

³ www.kommersant.ua

3. ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ БІРЖІ У 2013 РОЦІ

3.1. УЧАСНИКИ БІРЖОВИХ ТОРГІВ

Вже в травні 2013 року Біржа випередила за кількістю членів ПФТС (табл. 3.1), але все ще поступається за цим показником УБ. Втім, частка членів Біржі у загальній кількості ТЦП, ліцензованих НКЦПФР, зросла з 17% до 26%.

Табл. 3.1
Кількість членів українських фондових бірж у 2012-2013 рр.¹

Біржі	Кількість членів біржі		Зміна	Частка від кількості ліцензованих ТЦП		Зміна	Кількість членів біржі-банків		Зміна
	2012	2013		2012	2013		2012	2013	
УБ	164	152	-7,3%	25,3%	27,4%	+2,1%	30	29	-3,3%
Перспектива	108	144	+33,3%	16,7%	26,0%	+9,3%	35	57	+62,9%
ПФТС	129	137	+6,2%	19,9%	24,7%	+4,8%	63	61	-3,2%
УМВБ	88	88	0,0%	13,6%	15,9%	+2,3%	64	64	0,0%
КМФБ	80	97	+21,3%	12,4%	17,5%	+5,1%	15	19	+26,7%
УФБ	43	41	-4,7%	6,6%	7,4%	+0,8%	18	19	+5,6%
СЄФБ	37	39	+5,4%	5,7%	7,0%	+1,3%	7	7	0,0%
УМФБ	31	34	+9,7%	4,8%	6,1%	+1,3%	4	4	0,0%
ПФБ	21	23	+9,5%	3,2%	4,2%	+0,9%	3	2	-33,3%
ІННЕКС	25	23	-8,0%	3,9%	4,2%	+0,3%	4	4	0,0%
Всього	726	778	+7,2%	112,2%	140,4%	+28,2%	243	266	+9,5%
Кількість ліцензованих ТЦП	647	554	-14,4%	100,0%	100,0%				

Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

¹ Таблиця сформована на підставі публічних даних з веб-сайтів фондових бірж. Втім, деякі дані викликають сумнів. Існує практика, коли серед членів фондової біржі на поточну дату показують і тих, що фактично вже не мають такого статусу – зазвичай це можна зрозуміти по позначці типу "членство призупинено". Або взагалі серед діючих членів на деяких фондових біржах без жодних коментарів вказують компанії, що вже позбавлені ліцензії ТЦП. Складається враження, що серед членів деяких бірж просто вказуються ті банки та ТЦП, які хоч коли-небудь за всю історію біржі отримували такий статус. Наслідки перевірки біржі УМВБ підтверджують таку тезу, оскільки серед її членів 21% ТЦП вже були позбавлені ліцензій (investfunds.ua).

Рейтинги членів Біржі-лідерів за обсягами та кількістю укладених на Біржі договорів у 2013 році в розрізі фінансових інструментів наведені в Додатку 1.

Загалом кількість членів на переважній більшості українських бірж протягом року зростала – навіть попри скорочення кількості ліцензованих ТЦП. Таку тенденцію можна пояснити наслідками податкових змін, що стимулювали до проведення операцій з цінними паперами саме на фондових біржах.

В українських реаліях далеко не всі члени фондових бірж дійсно укладають на них договори, втім публічна інформація про реальну кількість учасників біржових торгів достатньо обмежена. Що стосується Біржі, то кількість активних операторів за рік зросла з 62 до 100, тобто з 56% до 78% середньорічної кількості членів Біржі (табл. 3.2). Таким чином, збільшення членів Біржі протягом 2013 року (на 33%) супроводжувалося ще більш значними темпами приросту кількості активних операторів (на 61%).

Для порівняння: ренкінги¹ ПФТС та УБ свідчать про аналогічний рівень активності членів біржі: у грудні 2013 року в торгах на ПФТС брали участь 90 ТЦП (66% кількості членів); за 2013 рік в торгах на УБ взяли участь 114 брокерів (72% середньорічної кількості членів), а станом на кінець року до торгів було допущено 104 брокера (68% кількості членів).

¹ pfts.com

Табл. 3.2
Кількість активних операторів на Біржі у розрізі цінних паперів у 2012-2013 рр.

Показники	держав-ні облігації	облігації місцевих позик	облігації підприємств	акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	всього	Частка від середньої за період кількості членів Біржі
2012 рік	28	6	32	27	9	6	62	56%
2013 рік	61	9	58	49	27	6	100	78%
1 квартал	38	8	19	30	17	5	65	55%
2 квартал	48	6	26	36	19	4	81	59%
3 квартал	50	6	39	35	23	4	83	57%
4 квартал	49	6	47	28	18	5	78	53%
2013р./2012р.	+118%	+50%	+81%	+81%	+200%	0%	+61%	+22%

Найбільш активними учасниками торгів на Біржі є провідні українські банки та компанії – оператори ринку державних облігацій України. Варто звернути увагу, що банки є значно більш стабільними членами фондових бірж, ніж ТЦП-не банки: ТЦП мігрують з біржі на біржу, їх кількість останніми роками дещо скорочується, але кількість банків-членів не зазнала суттєвих змін (див. табл. 3.1). Винятком були лише ФБП та КМФБ, яким вдалося у 2013 році значно збільшити кількість банків-членів. На початок 2014 року 40% членів Біржі були банками. Саме банки забезпечили

71% загального обсягу торгів за 2013 рік, в т.ч. в сегменті торгів ОВДП частка банків становила 78%, облігацій підприємств – 56%.

Загальний перелік членів Біржі станом на 31.12.2013 наведений у Додатку 2.

Географічно члени Біржі розташовані у лише половині регіонів України, але найбільш інфраструктурно (промислово) розвинених – загалом в них знаходиться 94,9% всіх банків та компаній-ліцензованих ТЦП в Україні (рис. 3.1).

ципах і не характеризувалася надмірними тарифними перевагами (як це мало місто на інших фондових біржах), а, відповідно, не призвела до суттєвих втрат Біржею операційних доходів.

Позитивну динаміку у 2013 році демонструвала кількість маркет-мейкерів та цінних паперів, щодо яких маркет-мейкери підтримували ліквідність на Біржі. Станом на 31.12.2013 статус маркет-мейкера мали 48 ТЦП (33% членів Біржі) за 275 ЦП (44% біржового списку). Практика заохочення маркет-мейкерів була реалізована на досить поміркованих прин-

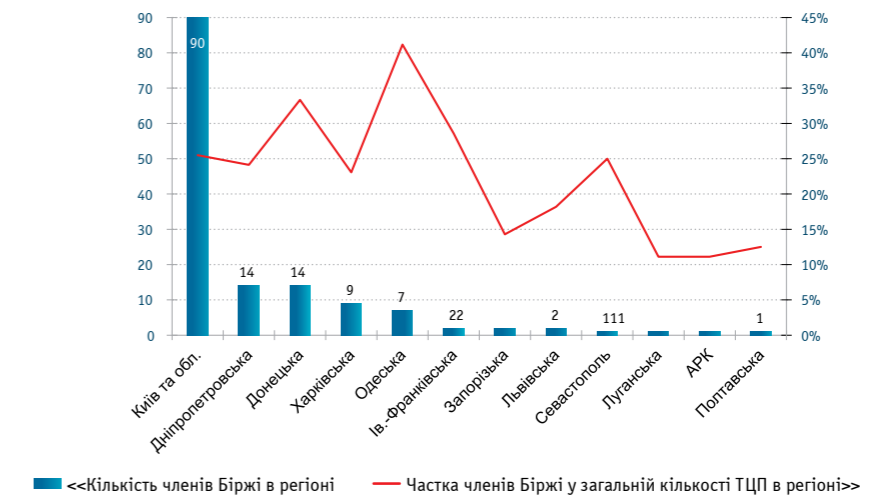

Рис. 3.1. Регіональний розподіл членів Біржі станом на 31.12.2013
Джерела: Біржа, СРО АУФТ

3.2. ЦІННІ ПАПЕРИ В ОБІГУ

Станом на 31 грудня 2013 року кількість цінних паперів та інших фінансових інструментів у біржовому списку становила 631 і зросла порівняно з 2011 роком на 66%, до біржового реєстру було включено 210 цінних паперів, що на 42% більше, ніж торік (рис. 3.2).

Структура біржового списку: 291 випуск акцій (16 – 2-го рівня лістингу, 275 – позалістингові), 146 серій ОВДП (1-го рівня лістингу), 40 серій інвестиційних сертифікатів (17 – 2-го рівня лістингу, 23 – позалістингові), 2 серії іпотечних облігацій (1 – 2-го рівня лістингу, 1 – позалістингові), 133 серії облігацій підприємств (27 – 2-го рівня лістингу, 106 – позаліс-

тингові), 7 серій облігацій місцевих позик (1 – 1-го рівня лістингу, 2 – 2-го рівня лістингу, 4 – позалістингові), 6 серій опціонних сертифікатів (позалістингові) та 6 кодів (серій) ф'ючерсних контрактів (позалістингові).

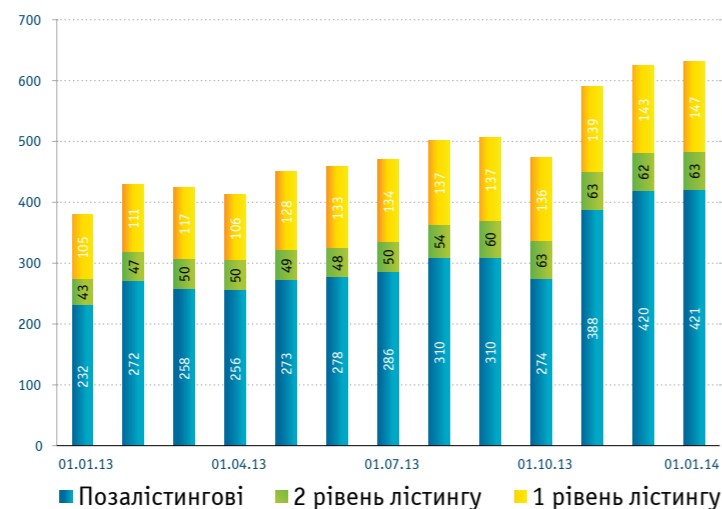

Рис. 3.2. Кількість фінансових інструментів в біржовому списку та біржовому реєстрі Біржі протягом 2013 року

Збільшення кількості фінансових інструментів у біржовому обігу відбувалось як завдяки факторам законодавчого регулювання, актуальним для всіх українських фондових бірж (обов'язковості для ПАТ включати акції до біржового списку щонайменше однієї української фондової біржі, впровадженню особливого податку на позабіржові операції, обов'язковості визначення біржового курсу за лістинговими цінними паперами), так і через індивідуальні конкурентні переваги Біржі (лояльні тарифи, забезпечення ліквідності обігу цінних паперів, зручності щодо проведення первинних розміщень, об'єктивність ціноутворення тощо).

Рейтинги цінних паперів в обігу Біржі за 2013 рік наведені у Додатках 3-5 (ТОП-50 акцій в біржовому списку за показником ринкової

капіталізації, ТОП-50 ОВДП та ТОП-50 облігацій підприємств за обсягом торгів на Біржі протягом року).

Біржа поступається ПФТС за кількістю цінних паперів у біржовому списку та біржовому реєстрі; втім, частка Біржі у загальній кількості фінансових інструментів в обігу на українських фондових біржах зростає найбільшими темпами серед інших організаторів торгівлі (рис. 3.3, 3.4).

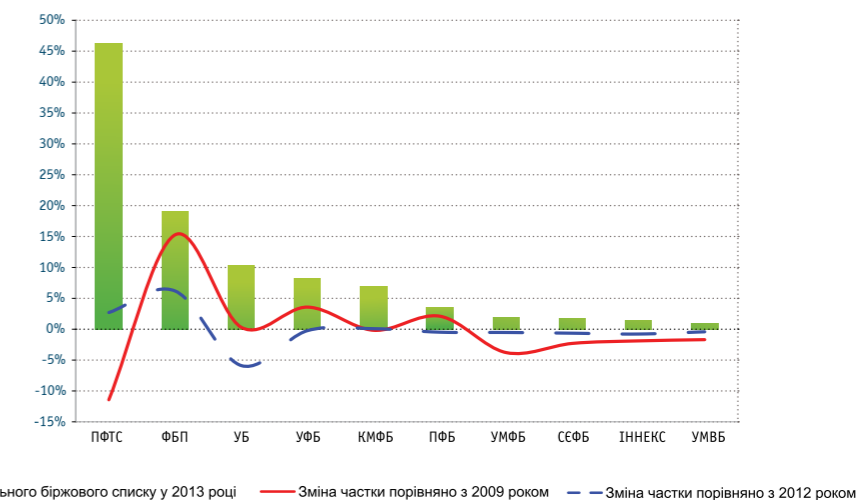

Рис. 3.3. Структура біржового списку в розрізі фондових бірж України
Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

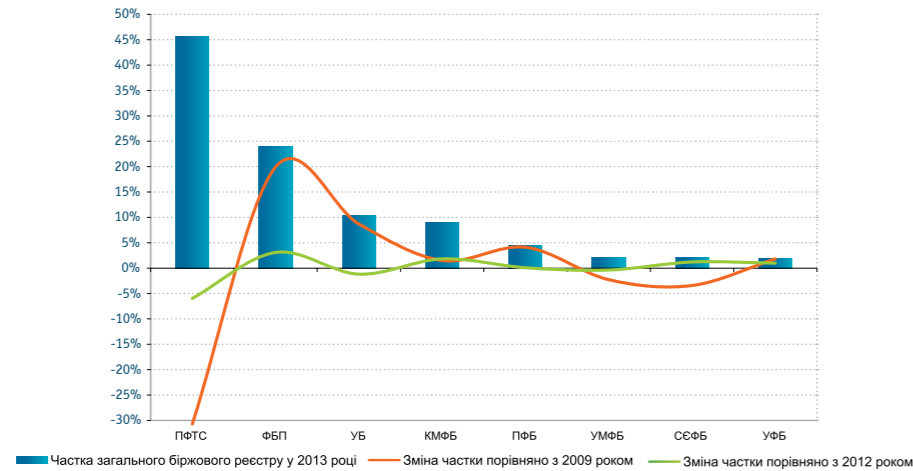

Рис. 3.4. Структура біржового реєстру в розрізі фондових бірж України
Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

Загальною для біржового ринку проблемою залишається низька якість списків фондових бірж: частка лістингових цінних паперів становить лише чверть загальної кількості фінансових інструментів в обігу. Найбільше це стосується акцій, лівова частка яких (понад 90%) є позалістинговими (табл. 3.3). Така ситуація є наслідком вже згаданого (п.2.2) низького інтересу до українських акцій з боку учасників ринку: для емітентів акції наразі є неефективним механізмом залучення капіталу, тож недоцільно витратити кошти та час на лістингування та відповідні зусилля з поліпшення інформаційної прозорості, корпоративних стандартів; а для інвесторів, особливо інституційних, які саме і мають придбавати винятково лістингові ЦП, акції залишаються надто ризикованим активом.

Кількість лістингових акцій в Україні є недостатньою порівняно з світовими стандартами. В середньому на біржах-членах WFE в лістингу знаходиться до 1000 лістингових акцій¹, а на всіх 10 фондових біржах України – 188 (і це не враховуючи природного дублювання, оскільки акції найбільш відомих компаній досить часто знаходяться в лістингах кількох фондових бірж одночасно). Безумовно, в Україні є певний ресурс для збільшення кількості лістингових акцій – у вигляді акцій, які поки що мають статус позалістингових, не говорячи вже про емітентів, які все ще не привели свою діяльність у відповідність до вимог ЗУ "Про акціонерні товариства"². Додатковий стимул з'явився і через податкові зміни, оскільки щодо лістингових цінних паперів у ПКУ з 01.01.2013 впроваджено

більш лояльну порівняно з позалістинговими цінними паперами (0,1% проти 1,5%) ставку особливого (акцизного) податку з відчуження ЦП на позабіржовому ринку.

Частка лістингових цінних паперів на Біржі вища за більшість інших організаторів торгівлі (33,3% проти середнього показника 24,9%). Тим не менше важливим завданням для Біржі

є залучення емітентів цінних паперів до проходження процедури лістингу з метою підвищення інформаційної прозорості та зменшення волатильності (оскільки для лістингових цінних паперів передбачаються більш жорсткі вимоги щодо розкриття інформації та обмеження цінових коливань).

Табл. 3.3
Частка лістингових цінних паперів на українських фондових біржах у 2009-2013 рр.

Показники	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2012	2013/2009
Загальна кількість фінансових інструментів у біржових списках	1472	1520	2196	2963	3517	+18,7%	+138,9%
- акції	790	799	1242	1731	1993	+15,1%	+152,3%
- облігації підприємств	436	396	463	546	638	+16,8%	+46,3%
- державні облігації	61	174	189	268	380	+41,8%	+523,0%
Загальна кількість цінних паперів у біржових реєстрах	290	393	512	681	874	+28,3%	+201,4%
- акції	89	115	130	160	188	+17,5%	+111,2%
- облігації підприємств	120	93	136	188	227	+20,7%	+89,2%
- державні облігації	32	126	177	257	374	+45,5%	+1068,8%
Частка лістингових цінних паперів у біржових списках	19,7%	25,9%	23,3%	23,0%	24,9%	+1,9%	+5,1%
- акції	11,3%	14,4%	10,5%	9,2%	9,4%	+0,2%	-1,8%
- облігації підприємств	27,5%	23,5%	29,4%	34,4%	35,6%	+1,1%	+8,1%
- державні облігації	52,5%	72,4%	93,7%	95,9%	98,4%	+2,5%	+46,0%

¹ Хоча є в світі біржі, на тлі яких українські виглядають більш ніж пристойно. Наприклад, біржа Королівства Камбоджа (Пномпень), яка була створена у 2006 році, а перші торги стартували в квітні 2012 року – акціями одного-єдиного емітента (столичної водопровідної компанії). І наразі місцевим інвесторам доступні тільки ці єдині цінні папери. Джерело: www.fomag.ru

² Привести свою діяльність у відповідність до вимог Закону було необхідно ще до квітня 2011 року. Втім, на початку 2013 року існувало ще 8460 ВАТ та 9713 ЗАТ, які ще не перетворилися на ПАТ або ПрАТ; є емітенти, які не перевели свої акції з документарної у бездокументарну форму існування; нарешті, 50% ПАТ так і не включили свої акції до біржового списку жодної фондової біржі. У 2013 році регулятор активізував роботу щодо накладення санкцій на емітентів, що порушують вимоги законодавства. Як наслідок, на початок 2014 року було припинено обіг у 85-90% з 5572 емітентів ЦП (із загальної кількості 14133), які ще не перевели їх у бездокументарну форму існування. Інші емітенти (8381) вже виконали цю законодавчу вимогу (детальніше див. www.depo.ua, interfax.com.ua).

Ще більш суттєвою проблемою ринку є присутність в біржових списках паперів, емітенти яких формально виконали законодавчу норму для акціонерних товариств про необхідність включення акцій до біржового списку принаймні однієї фондової біржі, але інтерес учасників ринку до таких цінних паперів відсутній. Фактично більш менш регулярно торгуються на фондових біржах України лише лістингові цінні папери і дуже незначна частка позалістингових (зокрема таких фінансових інструментів, як деривативи, що не можуть бути включені до біржового реєстру через нормативні обмеження).

Кількість цінних паперів, що фактично торгувалися на Біржі, у 2013 році зросла на 58% (табл. 3.4), але їх частка у біржовому списку скоротилася. Щокварталу у 2013 році лише кожен другий фінансовий інструмент, допущений до обігу, реально торгувався.

Для порівняння: на ПФТС цей показник був ще менший. У 2013 році до ренкінгів ПФТС¹ увійшли 604 ЦП (на 16,6% більше, ніж у 2012 році), що становило 43% середньорічної кількості ЦП в біржовому списку – на 2% менше ніж торік та майже вдвічі менше, ніж на ФБП. На біржовому ринку загалом ця проблема є ще гострішою. Певним показником є частка цінних паперів, за якими на кінець 2013 року був зафіксований біржовий курс, тобто

за листопад-грудень було укладено на конкурентних умовах принаймні 3 біржових договори. За даними УАІБ² біржовий курс на 30.12.2013 був наявний стосовно 217 цінних паперів з 2585, допущених до торгів на фондових біржах³, тобто частка цінних паперів з біржовим курсом становила лише 8,4%. Стосовно інших цінних паперів торги були або відсутні, або договори уклалися за технологіями адресного ринку, що не дозволяло достовірно визначити біржову ціну. Найбільше біржових курсів було визначено щодо акцій (129), облігацій підприємств (61) та інвестиційних сертифікатів (26)⁴.

Табл. 3.4
Кількість фінансових інструментів, за якими на Біржі уклалися договори у 2012-2013 рр.

Показники	державні облігації	облігації місцевих позик	облігації підприємств та іпотечні	акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	строкові контракти	всього	Частка середньої за період кількості ЦП в біржовому списку
2012 рік	80	7	61	59	15	9	32	263	94%
4 квартал	57	7	36	47	15	5	16	183	54%
2013 рік	112	7	103	86	29	8	70	415	82%
1 квартал	60	7	38	39	22	8	16	190	48%
2 квартал	61	7	31	46	23	4	22	194	44%
3 квартал	56	7	50	51	24	2	30	220	45%
4 квартал	66	6	70	60	25	3	24	254	46%
2013р./2012р.	+40%	0%	+69%	+46%	+93%	-11%	+119%	+58%	-12%
4 квартал 2013р./4 квартал 2012р.	+16%	-14%	+94%	+28%	+67%	-40%	+50%	+39%	-8%

Вбачається, що з огляду на особливості розвитку національного ринку цінних паперів, кількість цінних паперів, за якими здійснюються торги та визначається біржовий курс, є значно більш значущим критерієм, що характеризує якість фондового ринку, аніж суто формальний показник кількості цінних паперів в біржовому списку. Необхідно докладати зусиль не стільки до залучення всіх можливих цінних паперів до біржового списку (хоча зазвичай в світі це розглядається як вкрай важливий критерій конкурентоспроможності біржі), скільки до стимулювання їх дійсно ліквідного обігу та зрозумілого ціноутворення.

Напевне, з огляду на українські особливості, саме такі об'єктивні показники фактичної кількості учасників торгів та біржового інструментарію варто застосовувати для розробки програмних (концептуальних) документів, спрямованих на визначення шляхів розвитку національного фондового ринку, саме вони мають стати насправді дієвими критеріями (індикаторами) такого розвитку.

¹ pfts.com

² www.uaib.com.ua

³ Завдяки консолідації даних фондових бірж тут вже усунено дублювання, що наявне в табл. 3.3.

⁴ Суттєвих стимулів формувати біржові курси за державними та муніципальними облігаціями наразі у операторів ринку немає, оскільки зазначені цінні папери не підлягають оподаткуванню особливим податком. Крім того, біржові курси не формуються за деривативами.

3.3. СТРУКТУРА БІРЖОВИХ ТОРГІВ ФІНАНСОВИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ

У 2013 році структура торгів на Біржі суттєво не змінювалася – домінували боргові інструменти (рис. 3.5), що в цілому відповідало і за-

гальним тенденціям біржового ринку України (табл. 2.1).

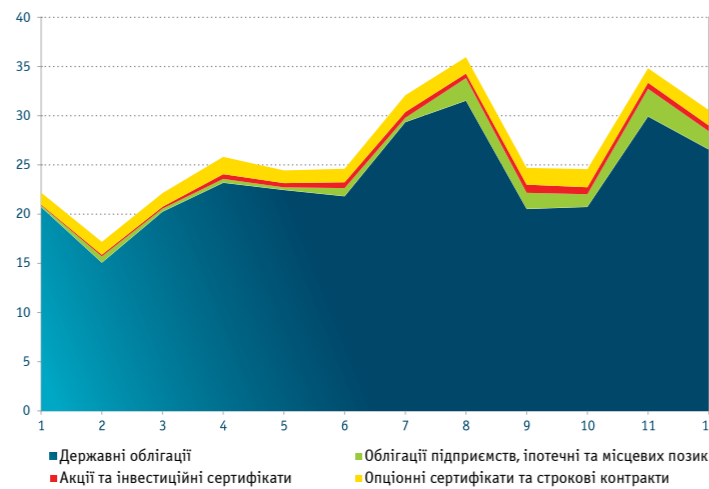

Рис. 3.5. Помісячна структура торгів на Біржі в розрізі фінансових інструментів у 2013 р., млрд. грн

Протягом 2013 року зростання обсягів торгів на Біржі спостерігалось в сегментах ОВДП (у 2,7 рази), корпоративних облігацій (на 12%), опціонних сертифікатів (на 57%) та строкових контрактів (на 56%). Втім основний приріст обсягів торгів був забезпечений саме за рахунок значного зростання ліквідності торгів державними облігаціями. Тому порівняно з попереднім роком в структурі торгів на Біржі зросла лише частка ОВДП (на 16%) – за рахунок еквівалентного скорочення частки акцій (на 5%), інвестиційних сертифікатів та строкових контрактів (на 2%), облігацій підприємств та місцевих позик (на 3%) (табл. 3.5).

Також значно зросла кількість договорів, укладених на Біржі стосовно боргових цінних паперів – у 4 рази за ОВДП, у 2,1 рази за об-

лігаціями місцевих позик, на 36% за облігаціями підприємств, а також майже удвічі за строковими контрактами.

У 2013 році на Біржі почали вперше торгуватися іпотечні цінні папери, також наприкінці року до біржового списку були вперше включені депозитні сертифікати НБУ. Таким чином, Біржа пропонує учасникам торгів максимально розгалужений та поступово зростаючий перелік фінансових інструментів. Нижче наведена більш детальна характеристика та проблематика розвитку окремих ринків в розрізі видів цінних паперів та/або технологій торгів.

Табл. 3.5
Структура торгів на Біржі у 2012-2013 роках

Показники	облігації				акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	строкові контракти	загалом
	державні	місцевих позик	підприємств	іпотечні					
Обсяг торгів на Біржі, млн грн									
2012 рік	105 526,73	5 172,32	10 592,12	-	9 723,87	3 289,31	228,61	11 474,12	146 007,09
2013 рік	282 305,69	859,50	11 907,20	2,76	4 273,00	1 473,04	360,50	17 906,78	319 088,48
Зміна	+167,5%	-83,4%	+12,4%	+100%	-56,1%	-55,2%	57,7%	56,1%	+118,5%
Частка в загальному обсязі торгів на Біржі									
2012 рік	72,28%	3,54%	7,25%	-	6,66%	2,25%	0,16%	7,86%	100,00%
2013 рік	88,47%	0,27%	3,73%	0,001%	1,34%	0,46%	0,11%	5,61%	100,00%
Зміна	+16,19%	-3,27%	-3,52%	+0,001%	-5,32%	-1,79%	-0,05%	-2,25%	-
Кількість укладених на Біржі договорів, шт.									
2012 рік	2 459	81	1 823	-	21 214	4 737	525	42 359	73 198
2013 рік	9 992	175	2 485	13	11 067	3 728	268	79 468	107 196
Зміна	+306,3%	+116,0%	+36,3%	+100%	-47,8%	-21,3%	-49,0%	+87,6%	+46,4%
Частка в загальній кількості укладених на Біржі договорів									
2012 рік	3,36%	0,11%	2,49%	-	28,98%	6,47%	0,72%	57,87%	100,00%
2013 рік	9,32%	0,16%	2,32%	0,01%	10,32%	3,48%	0,25%	74,13%	100,00%
Зміна	+5,96%	+0,05%	-0,17%	+0,01%	-18,66%	-2,99%	-0,47%	+16,26%	-

3.3.1. РИНОК ДЕРЖАВНИХ ОБЛІГАЦІЙ УКРАЇНИ

Найбільш активно зростала на Біржі ліквідність ринку державних облігацій. Це було досягнуто завдяки системній праці щодо розширення кола операторів ринку, постійній модифікації торговельного терміналу, активній нормотворчій діяльності щодо поширення кількості торговельних, розрахункових та клірингових технологій на ринку ОВДП, що значно активізувало ліквідність біржового обігу інструментів державного боргу.

Середньомісячний обсяг торгів на ринку державних облігацій України на Біржі у 2013 році становив 23,52 млрд грн та 833 договори (у 2,7 та 4,1 разів більше за показники 2012 року відповідно – див. табл. 3.3).

Ліквідність торгів ОВДП на Біржі поступово зростала протягом всього 2013 року (рис. 3.6), що дозволило збільшити частку у загальному обсязі торгів ОВДП на фондових біржах України з 59% до 81% за рік.

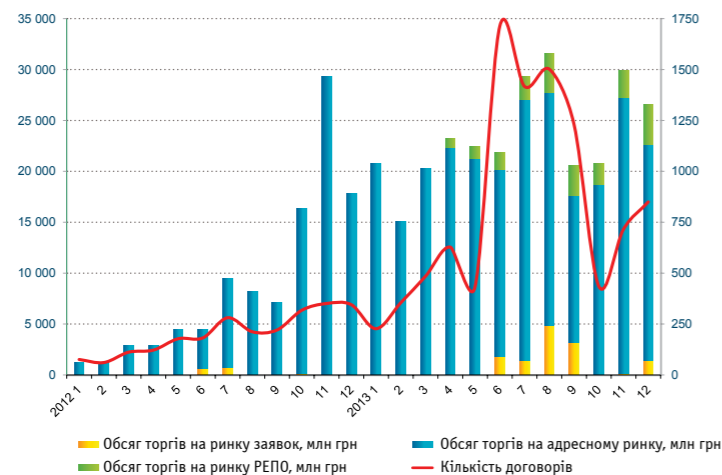

Рис. 3.6. Помісячна динаміка торгів ОВДП на Біржі у 2012-2013 роках

Коло активних операторів цього ринку поки що досить обмежене (близько 60 банків та ТЦП), хоча і має тенденцію до зростання. За рік кількість активних операторів ринку ОВДП на Біржі зросла більш ніж вдвічі (табл. 3.2).

Протягом 2013 року ринок державних облігацій остаточно довів, що є найбільш значущим сегментом біржового ринку України та, що більш важливо, системні заходи щодо його розвитку призводять до позитивних результатів. Обсяги біржових торгів ОВДП, кількість

біржових договорів зростали значно швидше, ніж сума ОВДП в обігу. Внаслідок збільшення кількості біржових договорів у 2,6 рази порівняно з попереднім роком їх частка у загальній кількості договорів щодо ОВДП, укладених на вторинному ринку, сягнула 79,05%. Обсяг біржових торгів ОВДП у 1,6 рази перевищив середньорічну суму ОВДП в обігу, забезпечив 74,05% загального обсягу торгів на фондових біржах України та сягнув еквівалента у 24,3% номінального ВВП України (табл. 3.6).

Цей ринок цілком об'єктивно можна розглядати як очевидний успіх України – з огляду на його обсяги, динамічність, значущість для банківської системи та бюджетного процесу, різноманіття функцій інструментів держав-

ного боргу. На сьогодні це дійсно достатньо розвинутий і зрілий ринок – у всякому випадку значно більш розвинутий, ніж будь-який інший ринок національних фінансових інструментів.

Табл.3.6
Характеристика ринку державних облігацій України у 2011–2013 роках, млрд грн*

Показники	2011	2012	2013	Зміна за рік
ОВДП, які знаходяться в обігу (на кінець року)	157,64	185,82	252,38	+35,82%
- частка у ВВП	12,00%	13,19%	17,48%	+4,29%
Структура боргу:				
- частка НБУ	53,80%	56,81%	58,27%	+1,46%
- банки	36,60%	35,55%	32,11%	-3,44%
- інші	6,80%	4,71%	4,88%	+0,17%
- нерезиденти	2,80%	2,93%	4,74%	+1,81%
Обсяг випуску ОВДП - всього	53,6	66,4	108,9	+63,98%
- частка у ВВП	4,11%	4,72%	7,54%	+2,82%
Структура випуску в розрізі валют:				
- у гривнях	93,84%	64,64%	59,90%	-4,74%
- доларах США	6,16%	30,59%	38,99%	+8,40%
- у євро	-	4,78%	1,11%	-3,67%
Співвідношення обсягу випуску та середньорічної суми ОВДП в обігу	36,46%	38,69%	49,69%	+11,00%
Кількість договорів щодо ОВДП на вторинному ринку - всього	10 610	10 549	14 934	+41,57%
- біржових	2 972	4 451	11 806	+165,24%
- позабіржових	7 638	6 098	3 128	-48,70%
в т.ч. операції РЕПО	120	338	900	+166,27%
Частка біржового ринку	28,01%	42,19%	79,05%	+36,86%
Співвідношення обсягу біржових торгів та середньорічної суми ОВДП в обігу	68,00%	86,90%	160,15%	+73,25%
Частка біржових торгів ОВДП у загальному обсязі торгів на фондових біржах	42,10%	67,78%	74,05%	+6,27%
Частка біржових торгів ОВДП у ВВП	7,50%	10,59%	24,30%	+13,71%

Джерела: Держстат, НБУ, НКЦПФР.

Ринок ОВДП інколи невиправдано розглядають як ринок одного цінного паперу, хоча це у корені невірно. Завдяки копіткій праці регуляторів цього ринку (Мінфіну та НБУ) в обігу знаходиться понад півтори сотні випусків державних облігацій, диверсифікованих за строками, видами, відсоткових ставках і навіть валютах. Значний інтерес інвесторів (в т.ч. нерезидентів) до індексованих та номінованих у доларі та євро інструментів призвів до значної диверсифікації параметрів випуску ОВДП (табл. 2.6), а також початку випуску у листопаді 2013 року короткострокових облігацій¹.

Важливим джерелом зростання ліквідності біржового ринку ОВДП у 2013 році стало впровадження технології додаткового забезпечення в цінних паперах з неттинговими розрахунками, автоматичне переблокування ОВДП при розрахунках з одностороннім забезпеченням, запуск операцій РЕПО з ОВДП. Ці заходи також дозволили диверсифікувати торговельні технології, за якими уклалися біржові договори щодо держоблігацій: протягом 2013 року значно зменшилася частка адресного ринку внаслідок активізації торгів ОВДП на ринку заявок та ринку РЕПО (див. рис. 3.6, п. 1.2, 3.4.1, п. 3.4.3, а також попередній звіт Біржі).

Крім того, з 14 жовтня змінилися умови розрахунків на ринку ОВДП, але для його операторів зміни були менш принциповими, ніж для учасників торгів іншими ЦП, оскільки і до інфраструктурної реформи розрахунки на ринку держоблігацій проводилися винятково на умовах "поставка цінних паперів проти оплати".

Можна визначити наступні напрями подальшого розвитку ринку.

1) Операційне стимулювання ліквідності біржового обігу державних облігацій через впровадження прогресивних торгових та розрахункових технологій. Наслідком цього процесу були системні зміни, внесені до Положення про депозитарну діяльність НБУ протягом 2011-2013 рр., насамперед, за ініціатииви Біржі та СКТ: розподіл на розрахунки з одностороннім та двостороннім забезпеченням (одиначні та неттингові), можливість застосування додаткового грошового ліміту (додаткового забезпечення в ЦП), прискорення розрахунків з одностороннім забезпеченням через можливість автоматичного блокування пакетів ЦП на всю торговельну сесію, а не для укладення одиначного договору тощо. Слід зазначити, що нова модель клірингу та розрахунків, впроваджена на базі РЦ, значною мірою врахували позитивні напрацювання депозитарію НБУ. Втім, поновлення процедури додаткового забезпечення в ЦП вже на рівні РЦ, а не Біржі, до кінця 2013 року ще не було забезпечено; тривають, сподіваємось, плідні консультації з цього приводу та інших напрямів підвищення якості сервісів РЦ для операторів.

2) Подальше залучення до біржових торгів банків та компаній-торговців цінними паперами. Таке залучення має здійснюватися як за рахунок впровадження зручних розрахункових технологій, про які йшлося вище, так і внаслідок подальшої модернізації функціональних можливостей торговельного терміналу, впровадження єдиного ліміту для поширення можливостей паралельної участі в

торгах на кількох ринках одночасно¹, якісного технологічного та інформаційного супроводження брокерів, залучення на ринок ОВДП фізичних осіб та інших інвесторів завдяки впровадженню механізмів Інтернет-трейдингу тощо.

3) Впровадження тристороннього РЕПО з ОВДП за участі РЦ в якості ССР та з використанням компенсаційних внесків. Це має стати додатковим драйвером зростання вже впровадженого на Біржі у квітні 2013 року ринку РЕПО, який на початковому етапі функціонує на умовах укладення договорів т.зв. "вільного РЕПО" (див. також п.3.4.3), але учасники торгів вкрай зацікавлені у механізмах зниження ризиків, компенсації змін ринкової вартості, спрощення доступу в торгах за рахунок додаткового забезпечення, тобто технологіях, значною мірою подібних до строкового ринку.

¹ www.minfin.gov.ua

¹ На початок 2014 року кошти, заблоковані операторами ринку в РЦ, штучно виокремлені для участі в торгах з розрахунками через НБУ (щодо ОВДП та облігацій місцевих позик) та НДУ (щодо інших ЦП). Для брокерів значно більш зручним був би єдиний грошовий ліміт, аби одночасно торгувати всіма ЦП, що знаходяться в обігу на фондовій біржі, а не переблокувати кошти для торгів з розрахунками в іншому депозитарії. Так само система лімітів, що надаються для участі в торгах на різних ринках та за різними технологіями (строковий ринок, ринок РЕПО, спотовий ринок) має бути максимально універсальною.

3.3.2. РИНОК КОРПОРАТИВНИХ, ІПОТЕЧНИХ ТА МУНІЦИПАЛЬНИХ ОБЛІГАЦІЙ

Середньомісячний обсяг торгів на ринку корпоративних облігацій на Біржі у 2013 році становив 0,99 млрд грн. (на 12% більше за показники 2012 року – див. табл. 3.3) та 207 договорів (на 36% більше).

Найбільша ліквідність торгів облігаціями підприємств на Біржі спостерігалася у другому півріччі (рис. 3.7), що дозволило збільшити частку у загальному обсязі торгів корпоративними облігаціями на фондових біржах України з 7% у 1 кварталі до 44% у 4 кварталі 2013 року.

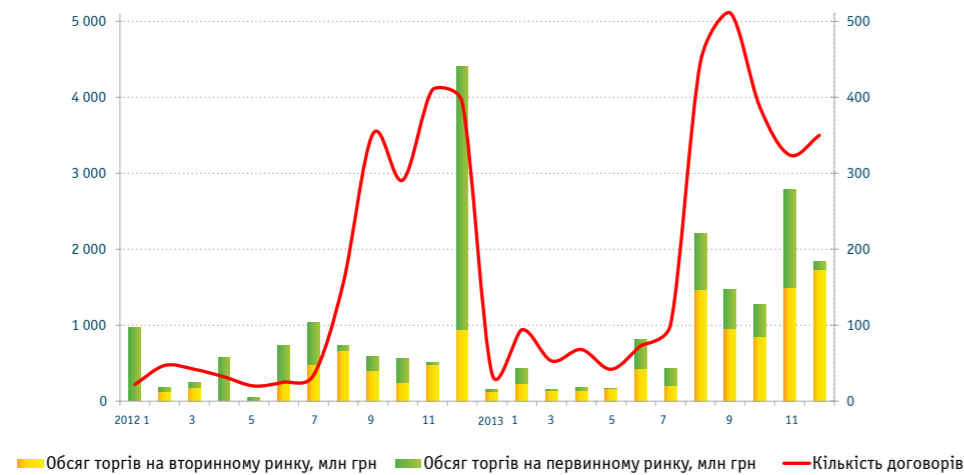

Рис. 3.7. Помісячна динаміка торгів облігаціями підприємств на Біржі у 2012-2013 роках

Органічне зростання ліквідності торгів облігаціями підприємств на Біржі досягнуте наступними заходами:

1) збільшилася кількість облігацій підприємств в обігу: в біржовому списку з 01.01.2013 по 31.12.2013 кількість серій корпоративних облігацій, допущених до біржових торгів, зростає з 89 до 133; протягом 2012 року біржові договори уклалися щодо 61 серій облігацій підприємств, а у 2013 році – щодо 102 (табл. 3.4);

2) поширилося коло операторів ринку облігацій підприємств на Біржі – з 32 до 58 (табл. 3.2);

3) збільшилася кількість технологій торгівлі – починаючи з листопада, за наслідками відпрацювання механізму "вільного РЕПО" з ОВДП та збільшення надійності розрахунків після запуску РЦ, почалися торги корпоративними облігаціями на ринку РЕПО (додатково до технологій ринку заявок, адресного ринку, ринку аукціону та ринку IPO);

4) у другому півріччі значно активізувалися первинні розміщення облігацій підприємств, обсяг яких протягом року сягнув 3,94 млрд грн.

Загалом на фондовому ринку у 2013 році обсяги випуску облігацій підприємств дещо скоротилися. Втім, вчетверо зросли обсяги вторинного біржового ринку корпоративних облігацій (табл. 3.7).

Табл.3.7

Характеристика ринку облігацій підприємств в Україні у 2011–2013 роках, млрд грн

Показники	2011	2012	2013	Зміна за рік
Обсяг випуску облігацій підприємств - всього	35,91	51,39	42,47	-17,36%
- частка у ВВП	2,76%	3,65%	2,92%	-0,73%
- частка у загальному обсязі випуску не-державних ЦП	20,04%	47,70%	29,90%	-17,80%
Обсяг розміщення облігацій підприємств на біржовому ринку	15,26	18,18	15,10	-16,93%
- частка біржового ринку в загальному обсязі випуску облігацій підприємств	42,50%	35,37%	35,55%	+0,18%
Кількість випусків облігацій підприємств	251	207	304	+46,86%
Обсяг біржових торгів облігаціями підприємств на вторинному ринку - всього	6,16	8,19	34,31	+319,14%
- в т.ч. ринок РЕПО	0,07	0,01	0,44	+4849%
Частка вторинного обігу в обсязі торгів облігаціями підприємств на фондових біржах	28,7%	31,0%	69,4%	+38,4%
Загальний обсяг торгів облігаціями підприємств (первинний та вторинний ринок) на фондових біржах	21,4	26,4	49,4	+87,42%
Частка біржових торгів облігаціями підприємств (первинний та вторинний ринок) у загальному обсязі торгів на фондових біржах	9,10%	9,98%	10,41%	+0,43%
Частка біржових торгів облігаціями підприємств (первинний та вторинний ринок) у ВВП	1,65%	1,87%	3,40%	+1,52%

Джерела: Держстат, НКЦПФР

Обсяги біржових торгів облігаціями підприємств на біржовому ринку у 2013 році продовжували зростати та сягнули 10,4% загального обсягу торгів на фондових біржах та еквіваленту 3,4% номінального ВВП України. Тим не менше, протягом 2012-2013 років учасниками фондового ринку активно обговорювалася Концепція розвитку ринку емісійних боргових цінних паперів, створеної під проводом СРО АУФТ за участі Біржі. Певна частка пропозицій була імплементована до нової редакції Положення про здійснення емісії та обігу облігацій підприємств та міжнародних фінансових організацій, що вже на початку 2014 року була направлена для реєстрації до Мінюсту¹. Зокрема, вже у 2014 році до обігу на фондових біржах України можуть бути допущені облігації міжнародних фінансових організацій.

Сегмент торгів муніципальними облігаціями поки що є менш ліквідним, більш обмеженим (з огляду на потенційну кількість емітентів), ніж ринок корпоративних облігацій, але достатньо перспективним і інтенсивно зростаючим.

Якщо у 2012 році лівова частка обсягу торгів муніципальними облігаціями була забезпечена первинним розміщенням облігацій Київської місцевої позики, то у 2013 році на вторинному ринку було укладено 175 договорів на суму 0,86 млрд грн. (у 37 разів більше ніж торік), що було еквівалентно 95% загального обсягу торгів муніципальними облігаціями на фондових біржах України. Станом на 31.12.2013 до біржового списку було включено 7 серій облігацій місцевих позик 2 емітентів (Київської та Харківської міськради), договори протягом 2013 року уклалися щодо 9 серій муніципальних облігацій. У 2013 році на Біржі також вперше почали торгуватися іпотечні облігації. В біржовому

списку станом на 31.12.2013 знаходилися облігації ДГУ та ПАТ "АРЖК". Обсяг торгів цим інструментом був поки що символічним (2,8 млн грн.), але сконцентрованим винятково на Біржі.

Подальший розвиток ринків корпоративних та муніципальних облігацій на Біржі пов'язується з наступними факторами:

i) можливістю відновлення використання механізму додаткового забезпечення в ЦП на рівні РЦ (по-перше, самі облігації місцевих позик та облігації державних та системних банків можуть бути за певних умов включені до списку інструментів, що застосовуються в якості додаткового забезпечення; по-друге, навіть використання в якості додаткового забезпечення винятково ОВДП здатне надати значний імпульс ліквідності обігу недержавних облігацій);

ii) активізацією ринку РЕПО;

iii) подовженням перетікання операцій щодо облігацій з позабіржового ринку на фондові біржі через податкове стимулювання біржового обігу;

iv) спрощенням розрахунків (відсутності необхідності попереднього блокування коштів в РЦ) за значними (понад 10 млн грн.) договорами щодо облігацій підприємств – на умовах, відмінних від принципу DvP, що може забезпечувати депозитарій НДУ у відповідності з нормативно-правовими актами Комісії;

v) можливим розширенням видів облігацій в обігу та захисту прав інвесторів завдяки очікуваному законодавчим новаціям.

3.3.3. РИНОК АКЦІЙ

Середньомісячний обсяг торгів на ринку акцій у 2013 році становив 0,36 млрд грн. та 0,92 тис договорів (на 56% та 48% менше за показники 2012 року відповідно – див. табл. 3.3).

На відміну від попереднього року, коли обсяги торгів акціями на Біржі скорочувалися протягом всього року до вкрай незначного рівня 70-100 млн грн. на місяць протягом

останнього кварталу, у 2013 році спостеріглося, хоч і незначне, але відновлення ліквідності в цьому сегменті біржових торгів (рис. 3.8). Тим не менше, частка Біржі в загальному обсязі торгів акціями на фондових біржах України значно скоротилася внаслідок значного зростання обсягів торгів акціями на ПФТС, ПФБ, КМФБ та УФБ.

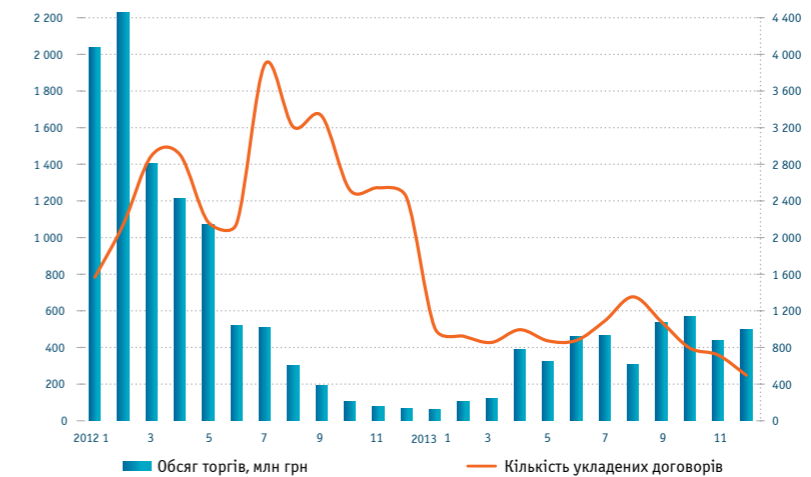

Рис. 3.8. Помісячна динаміка торгів акціями на Біржі у 2012-2013 роках

Натомість практично так само, як і на ФБП, скоротилися обсяги торгів акціями на УБ (на 47%), яка довгий час позиціонувалася в якості лідера цього сегменту, зважаючи, насамперед, на кількість укладених щодо акцій договорів та впровадження технології Інтернет-трейдингу. Тим не менше, тривала збитковість інвестицій в акції, а також фокусування на залученні для інвестицій практично виключно населення призвели до суттєвого скорочення кількості договорів з акціями на УБ – на 38% (з 0,67 до 0,42 млн).

Незважаючи на те, що ринок акцій не є для Біржі наразі найбільш пріоритетним (див. п.2.2), протягом року тривало залучення маркет-мейкерів, збільшення кола акцій в біржовому реєстрі, щодо яких виконувалися лістингові вимоги до ліквідності, проведення значних договорів в інтересах інституційних інвесторів (ІСІ та НПФ).

Кількість акцій в біржовому списку зросла за 2013 рік з 153 до 291, тобто майже вдвічі. Це суттєво розширило інструментарій біржової торгівлі (рейтинг акцій за показником ринкової капіталізації див. у Додатку 3).

¹ www.nssmc.gov.ua

Однак кількість акцій, щодо яких проходили торги (укладалися договори на Біржі), зростала не так активно – з 58 до 86 (табл. 3.4). Це пов'язано із суто формальним виконанням більшістю емітентів вимоги законодавства про акціонерні товариства щодо обов'язкового включення акцій до біржового списку принаймні однієї української фондової біржі. Через відсутність вимог до обов'язкового підтримання ліквідного обігу цих цінних паперів (наприклад, маркет-мейкерами) значна кількість акцій ПАТ в біржових списках українських фондових бірж жодного разу не ставала об'єктом біржових договорів (детальніше див. п. 3.2).

В останні роки значущість акцій для національного біржового ринку значно зменшилася: частка акцій в загальному обсязі біржових торгів цінними паперами скоро-

тилася з 40,15% у 2010 році до 9,55% у 2013 році (табл. 3.8); за рік через акції на ринок залучається сума, що не перевищує 5% ВВП¹, причому біржові розміщення акцій майже відсутні; зростання сукупної вартості акцій лістингових компаній є наслідком екстенсивного зростання біржових реєстрів (через мінімальні лістингові вимоги до ліквідності акцій), але не призводять до еквівалентного зростання кола привабливих інструментів та збільшення ліквідності ринку. На відміну від світових тенденцій, пов'язаних із значним зростанням цін акцій у 2013 році (табл. 2.4), на українському ринку фондові індекси черговий раз зафіксували провальну динаміку.

Табл.3.8
Характеристика ринку акцій в Україні у 2011–2013 роках, млрд грн

Показники	2011	2012	2013	Зміна за рік
Капіталізація лістингових акцій	179,9	277,0	311,7	+12,53%
- частка у ВВП	13,81%	19,66%	21,43%	+1,76%
Обсяг випуску – всього	58,16	15,84	64,23	+305,49%
- частка у ВВП	4,47%	1,12%	4,41%	+3,29%
- частка у загальному обсязі випуску недержавних цінних паперів	32,46%	14,70%	45,22%	+30,52%
Обсяг розміщення на біржовому ринку	0,00	0,01	0,01	-2,91%
- частка біржового ринку в загальному обсязі випуску	0,00%	0,07%	0,02%	-0,05%
Співвідношення обсягу випуску та середньорічної капіталізації лістингових акцій	33,08%	6,93%	21,82%	+14,89%
Кількість випусків	2 513	237	218	-8,02%
Обсяг біржових торгів акціями на вторинному ринку - всього	79,22	23,43	45,24	+93,06%
- в т.ч. ринок РЕПО	17,12	6,46	3,26	-49,45%
- в т.ч. ринок приватизації та ринок ЦП, на які звернено стягнення	0,02	0,07	0,13	+85,28%
Частка вторинного обігу в обсязі торгів акціями на фондових біржах	100,00%	99,95%	99,98%	+0,02%
Співвідношення обсягу біржових торгів на вторинному ринку та середньорічної капіталізації лістингових акцій	45,06%	10,26%	15,37%	+5,11%
Частка біржових торгів акціями у загальному біржовому обороті	33,65%	8,87%	9,55%	+0,68%
Частка біржових торгів акціями у ВВП	6,08%	1,66%	3,11%	+1,45%

Джерела: Держстат, НКЦПФР

¹ Понад те, більшість емісій в останні роки пов'язана не стільки з залучення коштів через випуск акцій, скільки з приведенням акціонерними товариствами своєї діяльності у відповідність до законодавства.

Зниження інтересу національних інвесторів до акцій як об'єкта інвестування (навіть незважаючи на впровадження технології Інтернет-трейдингу, яка надала ринку новий, але єдиний поштовх для розвитку) та емітентів як механізму залучення коштів, пов'язано із наступним:

1) відсутність достатньої кількості інструментів з високими інвестиційними характеристиками має наслідком багаторічну концентрацію ринку акцій насамперед в сегменті торгів практично одними й тими самими акціями – так званими "блакитними фішками", коло яких з роками майже не змінюється;

2) можливість використання "сміттєвих акцій" - інструментарію з ознаками фіктивності, популярність якого на біржовому ринку на початковому етапі впровадження податкових змін могла на певний час зрости (за умови недостатньо щільного контролю¹);

3) недостатня кількість лістингових акцій, що позбавляє інституційних інвесторів можливостей інвестувати в цей інструмент (див. п. 2.2).

4) недостатня ліквідність та урегульованість ринку для адекватного визначення справедливої ціни²;

5) можливості маніпулювання цінами та використання інсайдерської інформації – хоча регулятор намагається вирішити цю проблему в рамках системи розкриття інформації та суворого правозастосування³;

б) незадовільність рівня корпоративного управління – причому це стосується іноді навіть компаній, що володіють активами в Україні, але створені у іноземних юрисдикціях з метою збільшення можливостей для залучення коштів на іноземних ринках капіталу.

Як наслідок, на сьогодні практично немає видів інвесторів (ані зовнішніх, ані внутрішніх), які були б зацікавлені у більш-менш суттєвих вкладеннях у акції. Так само і емітенти розглядають як більш привабливі для розміщення та обігу міжнародні біржі, а не внутрішній ринок капіталу.

В умовах обмеженості інструментарію на ринку акцій, недостатньої ліквідності, непривабливості ринку для емітентів та інвесторів, зрозумілою є зацікавленість учасників ринку у впровадженні акцій іноземних емітентів, активи яких знаходяться в Україні, в обігу на українських біржах. Внаслідок тривалої роботи значної кількості учасників ринку¹ у січні 2014 року НКЦПФР допустила до обігу на українському біржовому ринку акції Ukrproduct Group Ltd².

Незважаючи на те, як вже зазначалося, за оцінками Біржі, в середньостроковій перспективі не варто очікувати значної активізації публічного ринку акцій в Україні. Звісно, Біржа буде продовжувати свою активну присутність та розвиватиме цей сегмент як універсальна фондова біржа, що здатна створити умови для забезпечення ліквідності торгів максимально можливою кількістю фінансових інструментів.

¹ Тим не менше, такий контроль, безумовно, існує. 01.04.2013 році НКЦПФР та Міністерство доходів та зборів підписали відповідний меморандум про співпрацю, аби активізувати діяльність в цій сфері (www.ergavda.com.ua). Також протягом року активно обговорювалися зміни до нормативно-правових актів НКЦПФР щодо встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до переліку (списку) емітентів, що мають ознаки фіктивності.

² Втім, восени набули чинності стандартизовані вимоги до біржового курсу цінних паперів, розрахованого з метою визначення об'єкту оподаткування особливим податком.

³ Протягом 2012-2013 років НКЦПФР наклала штрафи на ТЦП за 8 випадків маніпулювання цінами - по 170 тис грн. за кожний випадок (interfax.com.ua).

¹ Зокрема, Біржа у 2011 році розпочала спільну з СРО АУФТ роботу щодо розроблення Концепції доступу на український фондовий ринок фінансових інструментів іноземних емітентів, активи яких розташовані в Україні, яка передбачає щільний контроль цього сегменту ринку з боку НКЦПФР та НБУ. Наприкінці 2012 року було прийняте Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України, затверджене Рішенням НКЦПФР від 22.11.2012 № 1692, яке набрало чинності вже на початку 2013 року

² www.capital.ua

3.4. ТОРГОВЕЛЬНІ ТА РОЗРАХУНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

У червні 2013 року ETC Біржі (складовими якої є термінали брокерів BIT eTrade, BIT eTrade IPO, BIT eTrade Future) стала першим програмним продуктом, внесеним до Переліку програмних продуктів на фондовому ринку, що ведеться НКЦПФР¹. Це стало додатковим чинником популярності торгового терміналу Біржі, який вже здобув визнання з боку учасників фондового ринку (банків, ТЦП, емітентів), задоволеність та лояльність користувачів, що візуалізується у постійно зростаючій кількості учасників біржових торгів (див. п. 3.1).

У грудні 2013 року членам Біржі було представлено вже 40-ий реліз торгового терміналу Біржі (суттєві оновлення були запроваджені чотири рази за рік²). Можливість регулярного оновлення функціональних можливостей та інтерфейсу біржового терміналу відповідно до побажань учасників торгів, змін у взаємодії з суб'єктами ринкової інфраструктури, нормативному регулюванні, а також внаслідок впровадження нових торговельних або розрахункових технологій є однією з найбільш суттєвих конкурентних переваг Біржі.

Наразі вже немає сумнівів, що програмне забезпечення Біржі, розроблюване національним розробником, не тільки не поступається програмним продуктам конкурентів, але випереджає їх за низкою параметрів – завдяки розробці та надійній підтримці у повній відповідності до особливостей українського фондового ринку, національного законодавства (в т.ч. в сфері ЕДО), щільній інтеграції з сумісними програмними продуктами, зручності формування та адміністрування документів (в т.ч. первинних) завдяки легітимним технологіям ЕДО.

Також забезпечується якісне супроводження користувачів, що є вкрай важливим в умовах розгалуженої та вдосконаленої IT-інфраструктури фондового ринку. Зрозуміло, що будь-який програмний продукт (а тим більше такий, що має складну IT-логіку, вимагає широкого каналу доступу до мережі Інтернет, інтегрований із засобами КЗІ тощо) може стикатися з низкою зовнішніх або внутрішніх технічних або комунікаційних проблем. Тим не менше, Біржа здатна не тільки активно модифікувати біржовий термінал,

аби його інтерфейс був максимально зручний та зрозумілий для користувачів, але й знижувати зазначені ризики. Йдеться про ретельну взаємодію з підрозділами захисту інформації банків та ТЦП, надійну підтримку користувачів при проведенні торгів та розрахунків, забезпечення стабільного каналу зв'язку через наявність кількох провайдерів і т.і.

Зрозуміло, що ETC Біржі наразі навряд чи здатна конкурувати з міжнародними лідерами біржового ринку за характеристиками біржової платформи (швидкість оброблення трансакцій, максимальна кількість учасників торгів та одночасно виставлених заявок тощо), але вони цілком достатні для сучасного етапу розвитку національного фондового ринку. Втім, фактично завдання адекватності IT-реалізації біржової платформи в Україні за певними параметрами навіть складніше за деякі міжнародні аналоги – через необхідність інтеграції одночасно з кількома депозитаріями, численними ЦСК, іншими численними суб'єктами розгалуженої інфраструктури ринку. Саме постійна інтеграція до існуючих та реалізація власних моделей клірингу і розрахунків дозволила Біржі впевнено почувати себе на національному біржовому фондовому ринку, який в останні роки переживає період інтенсивних змін.

Найбільші зміни стосувалися розвитку інфраструктури. При цьому до 2013 року конкуренція бірж та депозитаріїв в умовах фрагментарного та суперечливого законодавчого врегулювання призводила до зростаючої дефрагментації ринку внаслідок постійного створення окремих і різномірних систем клірингу та розрахунків не тільки на різних біржових ринках (фондовому, строковому, товарному), але навіть за різними фінансовими інструментами в межах одних і тих самих фондових бірж. Це призводило до неефективних витрат в економіці на створення дублюючих одна іншу, але не комунікованих між собою інфраструктурних моделей, а

відмінність практик щодо системи клірингу та розрахунків на вітчизняному та іноземних фондових ринках стримує прихід іноземних інвесторів до української економіки.

Фактично першим кроком до консолідації інфраструктури фондового ринку стало набрання чинності восени 2013 року ЗУ "Про депозитарну систему України". По-перше, було централізовано депозитарну систему України (замість трьох депозитаріїв залишилося два: НДУ для недержавних цінних паперів, НБУ для державних та муніципальних; в перспективі передбачається і подальша централізація). По-друге, врегульовано питання клірингу і розрахунків на фінансових ринках шляхом їх більш однозначного визначення, конкретизації функцій та суб'єктів клірингу та розрахунків в цінних паперах та коштах. По-третє, створено універсальну національну систему клірингу та грошових розрахунків на умовах DvP, що забезпечується за участі РЦ, створеного під контролем центрального банку Розрахункового центру на базі депозитарію ВДЦП.

В умовах необхідності впровадження різних регламентів інформаційної взаємодії з різними депозитаріями, Біржа потягом 2007-2012 рр. була вимушена значно диверсифікувати розрахункові та торговельні технології. В той самий час, саме такі новації значною мірою забезпечили зростання конкурентоспроможності Біржі на національному рівні. Але і після уніфікації та підвищення регуляторного контролю за системою клірингу і розрахунків в Україні у 2013 році, в Біржі залишається чимало можливостей щодо подальшої модернізації торговельних, розрахункових і клірингових технологій, спрямованих на підвищення ліквідності та спрощення доступу до біржових торгів.

¹ fbp.com.ua, www.nssmc.gov.ua

² fbp.com.ua

РОЗРАХУНКИ В ЦІННИХ ПАПЕРАХ

Біржа першою в Україні у 2007-2008 роках уклала договори та реалізувала регламенти взаємодії діючими в Україні депозитаріями: НДУ, МФС-ВДЦП, НБУ. Цей факт, а також забезпечення у 2010-2011 роках за ініціативи учасників фондового ринку впровадження кореспондентських відносин між депозитаріями НДУ та ВДЦП, дозволив учасникам біржових торгів проводити операції на Біржі, незалежно від того, яким депозитарієм обслуговується емітент цінних паперів.

З 14.10.2013, з огляду на законодавчі зміни, Біржа при забезпеченні клірингу та розрахунків за наслідками біржових торгів взаємодіє винятково з РЦ (на вторинному ринку) та в окремих випадках – з депозитарієм НДУ (за договорами, що укладаються при первинному розміщенні ЦП без дотримання принципу DvP). Також у 2014 році можливе поглиблення

взаємодії Біржі з НДУ, який може забезпечувати розрахунки без дотримання принципу DvP за окремими видами біржових договорів, визначеними Положенням про функціонування фондових бірж.

З огляду на домінування на Біржі у 2013 року ринку державних облігацій, розрахунки щодо найбільшої частки біржових договорів забезпечувалися депозитарієм НБУ (табл. 3.9).

Табл.3.9
Взаємодія Біржі з суб'єктами інфраструктури у 2013 році

Показники	НДУ	ВДЦП-РЦ	НБУ
До інфраструктурної реформи (01.01.2013-12.10.2013)			
Обсяг розрахунків щодо цінних паперів за наслідками торгів на Біржі, проведений через депозитарій, млрд грн.	7,0	6,0	218,9
- частка депозитарію в обсязі торгів цінними паперами на Біржі	3,0%	2,6%	94,4%
Загальний обсяг біржових розрахунків щодо цінних паперів, проведений депозитарієм, млрд грн.	32,1	49,7	273,8
- частка Біржі в загальному обсязі біржових розрахунків, проведених депозитарієм	21,9%	12,0%	80,0%
Після інфраструктурної реформи (14.10.2013-31.12.2013)			
Обсяг розрахунків щодо цінних паперів за наслідками торгів на Біржі, проведений через депозитарій, млрд грн.	6,2	-	63,8
- частка депозитарію в обсязі торгів цінними паперами на Біржі	8,9%	-	91,1%
Загальний обсяг біржових розрахунків щодо цінних паперів, проведений депозитарієм, млрд грн.	20,5	-	77,5
- частка Біржі в загальному обсязі біржових розрахунків, проведених депозитарієм	30,3%	-	82,3%

Джерело: НБУ, НДУ

ГРОШОВІ РОЗРАХУНКИ (ПЕРЕКАЗ КОШТІВ)

Переказ коштів за договорами, укладеними на Біржі, до жовтня 2013 року забезпечувалися наступними складовими платіжної системи:

- платіжною організацією внутрішньодержавної небанківської платіжної системи "Розрахункова Фондова Система" – ПАТ "ФК "Сучасні Кредитні Технології" (СКТ, див. п.4.2),
- банками за допомогою системи проектів платіжних доручень (амперсантів), створеною НБУ для забезпечення розрахунків щодо ДОУ в межах СЕП,
- ГУ НБУ по Києву та Київській області (за наслідками неттінгу на ринку ДОУ),
- банками, що обслуговують учасників біржових торгів (членів біржі та/або емітентів

та/або андеррайтерів та/або клієнтів членів біржі).

Починаючи з 14.10.2013, лєвова частка грошових розрахунків виконується РЦ, що забезпечує кліринг та розрахунки на умовах DvP. Виключенням є СКТ, що обслуговує переказ коштів за наслідками торгів на строковому ринку, та НДУ (за договорами, що укладаються при первинному розміщенні ЦП без дотримання принципу DvP).

Зрозуміло, що через найбільше зростання ліквідності в сегменті ДОУ, домінували розрахунки саме під контролем НБУ та в РЦ, а частка розрахунків в межах ВНПС РФС значно скоротилася – з 17% грошових зобов'язань за наслідками торгів на Біржі у 2012 році до 6% у 2013 році. Як видно з табл. 3.10, незважаючи на інфраструктурну реформу, частка

грошових розрахунків за найбільш універсальною моделлю практично не змінилася. Відповідно до особливостей розрахунків, доступу до торгів та інших особливостей на Біржі впроваджено наступні ринки, тобто, окремі сегменти біржових торгів, які відповідно до Правил Біржі мають особливості обігу цінних паперів та інших фінансових інструментів, умов, порядку, строків виконання зобов'язань за договорами, укладеними на Біржі: ринок заявок, адресний ринок, ринок розміщення, ринок аукціону, строковий ринок, ринок РЕПО (активізувався саме у 2013 році). Натомість синтетичний ринок ДОУ (виокремлювався не за технологією торгів, а за видом інструмента з огляду на низку інфраструктурних особливостей), наразі має припинити своє існування, оскільки ДОУ можуть активно торгуватися практично на всіх спотових вторинних ринках (заявок, адресному, РЕПО, аукціону).

Після впровадження РЦ виникли нові класифікаційні параметри клірингу і розрахунків (на netto/gross основі, за участі РЦ як ССР/без участі РЦ). Тим не менше, формат клірингової системи наразі є, по суті, єдиним - універсальним для усіх ринків (бо розрізняється фактично лише ступенем інформування контрагентів і в будь-якому разі передбачає 100%-ве блокування активів) та незалежним від тієї чи іншої фондової біржі. Така ситуація може призвести як до позитивних, так і до негативних наслідків (зокрема тому, що можливість для конкуренції між біржами в контексті клірингових технологій значно звужуються). Втім, на даному етапі розвитку інфраструктури ринку така універсалізація, безумовно, є важливим кроком до консолідації національного біржового ринку.

3.4.1. РИНОК ЗАЯВОК, АДРЕСНИЙ РИНОК

Ринок заявок є найбільш базовою торговою технологією, вперше в Україні реалізованою на Біржі. За цією технологією у 2013 році було укладено 18,5% загальної кількості біржових договорів на суму, що становила 5,8% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.11).

У 2011 році додатково до ринку заявок було впроваджено технологію адресного ринку, (аналог ринку заявок, який передбачає адресний (не анонімний) спосіб подання заявок, не вимагає обов'язкового попереднього депонування коштів. З огляду на недостатньо конкурентний спосіб укладення біржових договорів, за наслідками торгів на адресному ринку за Правилами Біржі біржовий курс не визначається. Втім, на відміну від традиційного ринку котирування, Біржа ретельно контролює виконання зобов'язань за укладеними на адресному ринку договорами: відомість сквитованих розпоряджень до депозитарію (з 14.10.2013 – до РЦ) надсилається винятково за умови, що від обох учасників адресного договору засобами ЕТС Біржі отримано електронний документ про виконання зобов'язань щодо переказу коштів.

За правилами ринку заявок, адресного ринку та ринку РЕПО (див. п. 3.4.3) реалізовані торги щодо державних облігацій України, які забезпечили 88,5% загального обсягу торгів на Біржі. З огляду на значні суми договорів, особливості розрахункової моделі та процедури погодження укладення договорів, на ринку ОВДП переважають заявки, виставлені за технологією адресного ринку. Втім, по-перше, це не відрізняється від міжнародної практики, по-друге, не надто впливає на об'єктивність

ціноутворення, оскільки для боргових цінних паперів ціни взагалі менш волатильні, ніж на ринку акцій, та залежать зазвичай від інших факторів.

Тим не менше, хоча на ОВДП не розповсюджуються вимоги щодо обов'язкової наявності біржового курсу (з точки зору оцінки вартості активів та об'єкту оподаткування особливим податком (акцизом) з відчуження цінних паперів), саме на ринку заявок щодо ОВДП зазвичай виставляються найбільш ринкові заявки, які використовуються як орієнтир для визначення ринкової вартості інструментів державного боргу.

Слід зазначити, що у 2013 році значно зросла частка договорів з держоблігаціями, що уклалися не на адресному ринку: обсяг торгів ОВДП на ринку заявок, завдяки впровадженню неттингу та додаткового забезпечення, зріс у 2013 році з 1,48 до 12,96 млрд грн. (з 1,4% до 4,6% загального обсягу торгів ОВДП), обсяг торгів на ринку РЕПО становив 21,37 млрд грн. (7,6% загального обсягу торгів ОВДП). (Для порівняння: обсяг торгів за обома цими технологіями перевищує загальний обсяг торгів на УБ – див. табл. 2.2, 2.3).

Значна активізація торгів на ринку заявок відбулася протягом червня-вересня 2013 року, коли учасники торгів отримали можливість укласти договори з ОВДП, використовуючи додаткове забезпечення в цінних паперах (див. рис. 3.6, табл. 3.12).

Табл.3.10
Взаємодія Біржі зі складовими платіжної системи України у 2013 році

Технологія грошового клірингу і розрахунків	Обсяг клірингу і розрахунків, млрд грн.	Частка в загальному обсязі біржових торгів
До інфраструктурної реформи (01.01.2013-12.10.2013)		
Через ВНПС РФС (ринок заявок, строковий ринок)	16,4	6,7%
Між банками під контролем НБУ, в т.ч. з використанням рахунку Біржі в ГУ НБУ по Києву та Київській області (торги державними облігаціями на ринку заявок, РЕПО, адресному ринку)	218,9	89,1%
Між банками, що обслуговують учасників біржових торгів (ринки розміщення, аукціону, адресний)	10,5	4,3%
Після інфраструктурної реформи (14.10.2013-31.12.2013)		
Через ВНПС РФС (строковий ринок)	4,0	5,4%
Через РЦ (ринок заявок, РЕПО, адресний ринок,)	68,5	92,5%
Між банками, що обслуговують учасників біржових торгів (ринки розміщення, аукціону)	1,5	2,0%

Джерело: НБУ, СКТ

Табл.3.11
Основні характеристики ринку заявок та адресного ринку на Біржі

Найменування ринку	Ринок Заявок	Адресний ринок
Рік впровадження на Біржі	2007	2010
Рік перших торгів на Біржі	2007	2011
Модель торгівлі	Безперервний подвійний аукціон зустрічних анонімних заявок Order-Driven Market	Безперервний подвійний аукціон зустрічних не анонімних заявок Quote-Driven Market
Види заявок	Ринкові, лімітні, стоп-заявки, стоп-ліміт-заявки	
Критерій укладення договорів	Співпадіння цінових умов та часу виставлення заявки	Співпадіння цінових умов зустрічних адресних заявок
Допуск брокерів до торгів	Після отримання доступу до ЕТС Біржі в торговому режимі	
Інструменти, допущені до торгів	ЦП та інші фінансові інструменти, що включені до Біржового списку	
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2013 року	ОВДП, облигації підприємств, облигації місцевих позик, іпотечні облигації, акції, інвестиційні сертифікати, опціонні сертифікати	
Депонування активів	100% попереднє депонування ЦП та коштів (у червні-вересні депонування коштів могло виконуватися за рахунок додаткового забезпечення в ЦП)	100% попереднє депонування ЦП
Модель розрахунків	DvP T+0	DvP T+0, T+n
Розрахунки в цінних паперах	НБУ/НДУ/ВДЦП-РЦ (до 12.10.2013)	
Грошові розрахунки	До 12.10.2013: щодо недержавних ЦП – винятково в межах ВНПС РФС; щодо ОВДП – між банками під контролем НБУ, в т.ч. з використанням рахунку біржі в ГУ НБУ по Києву та Київській області; з 14.10.2013: винятково РЦ	До 12.10.2013: щодо недержавних ЦП – в межах ВНПС РФС або між банками, що обслуговують учасників біржових торгів; щодо ОВДП – між банками під контролем НБУ; з 14.10.2013: винятково РЦ
Використання цін для розрахунку біржового курсу	Враховуються	Не враховуються
ПЗ учасників торгів	Торговий термінал ВІТ eTrade	
Обсяг торгів на Біржі у 2013 році, млрд грн. (зміна до попереднього року)	18,4 (+21%)	257,3 (+140%)
- частка у загальному обсязі торгів (зміна до попереднього року)	5,8% (-4,6%)	80,6% (+7,0%)
Кількість укладених на Біржі договорів у 2013 році (зміна до попереднього року)	19 870 (-27%)	7 261 (+122%)
- частка у загальній кількості договорів (зміна до попереднього року)	18,5% (-18,8%)	6,8% (+2,3%)

Табл.3.12
Структура торгів ОВДП на Біржі в розрізі видів ринку та технологій розрахунку

Період	Види ринку			Технології розрахунків			Частка		
	Ринок Заявок	Адресний ринок	Ринок РЕПО	Амперсанти (НБУ та банки), з 14.10.2013 - неттинг в РЦ	Неттинг з додатковим забезпеченням (рахунок Біржі в ГУ НБУ)	Всього	Ринок Заявок	Ринок РЕПО	Неттинг з додатковим забезпеченням
Обсяг торгів, млн грн									
1 квартал	0,00	56,08	-	56,08	-	56,08	0,0%	-	-
2 квартал	1,83	61,91	3,76	64,57	2,94	67,50	2,7%	5,6%	4,4%
3 квартал	9,55	62,96	8,94	71,67	9,77	81,44	11,7%	11,0%	12,0%
4 квартал	1,58	67,02	8,67	77,28	-	77,28	2,0%	11,2%	-
Всього	12,96	247,97	21,37	269,60	12,71	282,30	4,6%	7,6%	4,5%
Кількість договорів, шт									
1 квартал	6	1 061	-	1 067	-	1 067	0,6%	-	-
2 квартал	1 075	1 655	44	1 537	1 237	2 774	38,8%	1,6%	44,6%
3 квартал	2 628	1 401	120	1 543	2 606	4 149	63,3%	2,9%	62,8%
4 квартал	25	1 723	254	2 002	-	2 002	1,2%	12,7%	-
Всього	3 734	5 840	418	6 149	3 843	9 992	37,4%	4,2%	38,5%

3.4.2. РИНОК РОЗМІЩЕННЯ, РИНОК АУКЦІОНУ

Ринок розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів (далі – ринок розміщення) був другою впровадженою на Біржі торговою технологією, створеною для автоматизації та зниження ризиків проведення емітентами та/або андеррайтерами операцій з розміщення цінних паперів. За цією технологією у 2013 році було укладено біржових договорів на суму, що становила 1,2% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.13).

На ринку розміщення Біржа реалізувала найпопулярніший на сьогоднішній день у світі та звичний для іноземних інвесторів метод проведення розміщення/аукціону - так званий "американський" метод формування книги заявок (book-building), тобто метод аукціону, при якому здійснюється збір заявок на придбання цінних паперів, формування книги (журналу) заявок (book), а після закінчення строку подання заявок укладаються договори на придбання цінних паперів, які (так само, як і на інших ринках) автоматично формуються засобами ЕТС Біржі у вигляді електронних документів та відображаються у ПЗ ініціатора та учасників аукціону.

На базі цієї ж технології згодом було модифіковано і ринок аукціону, створений з метою організації аукціонів з купівлі/продажу значних пакетів цінних паперів членами Біржі або іншими учасниками біржових торгів. Саме на цьому ринку з 2013 року почали проводитися торги з продажу ЦП, на які звернене стягнення. В цьому сегменті біржових торгів Біржа посіла перше місце з часткою 52,7% (табл. 2.3).

Технологічно організація аукціонів на ринках розміщення та аукціону передбачає використання наступних програмних продуктів, інтегрованих з ЕТС Біржі та сервісами ЦСК КФЦ:

1) віддаленого терміналу продавця ВІТ eTrade IPO, який дозволяє ініціатору аукціону (емітенту/андеррайтеру/члену Біржі) автоматично визначати найкращі заявки відповідно до критеріїв, визначених регламентом аукціону, акцептувати/відхилити заявки учасників аукціону, контролювати та надавати Біржі електронні документи про виконання зобов'язань за договорами, укладеними протягом аукціону;

2) базового торгового терміналу ВІТ eTrade, за допомогою якого члени Біржі виставляють заявки на купівлю/продаж фінансових інструментів, що є предметом аукціону;

3) адміністративного модулю у рамках ЕТС Біржі, що забезпечує допуск членів Біржі до торгів та контроль відповідності вимогам, зазначеним у регламенті аукціону, а також інші функції адміністрування, певна частка яких (відповідно до особливостей аукціонів) можуть бути делеговані Біржею ініціатору аукціону.

Ринок розміщення вже не перший рік характеризується значною конкуренцією серед фондових бірж за можливість організації проведення торгів з первинного розміщення цінних паперів (насамперед, облігацій) та іноді відверто демпінговими тарифами для емітентів/андеррайтерів. У 2013 році в умовах скорочення ринку біржового розміщення загалом на 33% (див. табл. 2.3) скоротилися і обсяги розміщень на Біржі (з 11,9 до 5,1 млрд грн.)

Табл.3.13

Основні характеристики ринку розміщення та ринку аукціону на Біржі

Найменування ринку	Ринок розміщення	Ринок аукціону*
Рік впровадження на Біржі	2007	2007
Рік перших торгів на Біржі	2007	2007
Модель торгівлі	Односторонній дискретний аукціон (discrete auction) з анонімними/не анонімними/закритими/іншими сценаріями згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Види заявок	Конкурентні (лімітні та крокові), неконкурентні (прості та грошові)	
Критерій укладення договорів	Неконкурентні заявки - за середньозваженою ціною; конкурентні заявки – за ціною вище ціни відсіку (пропорційно обсягу)	
Доступ брокерів до торгів	Згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Інструменти, допущені до торгів	ЦП, що розміщуються на Біржі	ЦП, що відповідають умовам аукціону
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2013 року	Облігації підприємств, акції	
Депонування активів	100% депонування ЦП, механізм застосування грошового ліміту визначається Регламентом розміщення	Механізм застосування грошового ліміту визначається Регламентом аукціону
Модель розрахунків	Згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Розрахунки в цінних паперах	НДУ/ВДЦП-РЦ (до 12.10.2013)	
Грошові розрахунки	Між банками, що обслуговують членів Біржі (їх клієнтів)	Між банками, що обслуговують членів Біржі (їх клієнтів)/РЦ (з 14.10.2013)
Використання цін для розрахунку Біржового курсу	Не враховуються	
Використовуване учасниками торгів ПЗ	Торговий термінал ВІТ eTrade, віддалений термінал продавця ВІТ eTrade IPO	
Обсяг торгів на Біржі у 2013 році, млрд грн. (зміна до попереднього року)	3,95 (-67%)	0,09 (-59%)
- частка у загальному обсязі торгів (зміна до попереднього року)	1,2% (-7,0%)	0,03% (-0,17%)
Кількість укладених на Біржі договорів у 2013 році (зміна до попереднього року)	156 (-38%)	19 (-96%)
- частка у загальній кількості договорів (зміна до попереднього року)	0,1% (-0,2%)	0,02% (-0,68%)

*Скорочення активності на ринку аукціону пояснюється тим, що з 2013 року торги опціонними сертифікатами почали проводитися практично винятково на адресному ринку.

Тож важливим завданням для Біржі на 2014 рік є повернення лідерства в цьому перспективному сегменті, оскільки біржовий ринок розміщення має значні передумови для подальшого зростання.

Поки що вкрай незначним було розміщення на фондових біржах акцій – наприклад, за весь 2012 рік на всіх фондових біржах України було розміщено акцій лише на 11,33 млн. грн. (0,024% загального випуску акцій). Однак з 01.01.2013 набули чинності зміни до ст. 33 ЗУ "Про цінні папери та фондовий ринок"¹ щодо здійснення ПАТ публічного розміщення акцій додаткових емісій лише на фондовій біржі. Як наслідок, у 2013 році на Біржі, вперше з 2007 року, пройшло розміщення акцій АТ БАНК "МЕРКУРІЙ"².

Саме проведення публічних випусків має суттєво підвищити ліквідність національного біржового ринку, розширити його інструментарій. В цьому сенсі важливим фактором розвитку ринку може стати розміщення та подальший обіг облігацій міжнародних фінансових організацій, що очікується вже у 2014 році. Також вже тривалий час обговорюється можливість проведення на фондових біржах і первинного розміщення ОВДП.

3.4.3. РИНОК РЕПО ТА СТРОКОВИЙ РИНОК

Строковий ринок стартував на Біржі з 31.05.2012, коли почалися торги ф'ючерсними контрактами на Український індекс депозитних ставок за депозитами фізичних осіб (індекс UIRD), а 12.04.2013 ринок дістав подальший розвиток завдяки впровадженню в обіг ф'ючерсних контрактів на індекс KievPrime (на ставки, що відповідають строкам погашення міжбанківських кредитів на строк 1 та 3 місяці). Таким чином, було розширене коло строкових контрактів, що торгуються на Біржі (рис. 3.9).

Правила та специфікації строкових контрактів були зареєстровані регулятором влітку 2011 року, втім, торги розпочалися після того, як СКТ погодила в НБУ нову редакцію Правил ВНПС РФС, що передбачала здійснення грошового клірингу та виконання функцій центрального контрагента. До цього вже було розроблене ТОВ "БІТ Продакшн" та ретельно протестоване програмне забезпечення стро-

кового ринку – торговий термінал BIT eTrade Future (до речі, цей досвід також використаний для впровадження торгів деривативами на ТБ "Перспектива-Коммодіті"). Крім того, було опрацьовано питання формування первинних документів та чітка модель бухгалтерського та податкового обліку членами Біржі операцій з деривативами.

Середньомісячний обсяг торгів на строковому ринку у 2013 році склав 1,49 млрд грн. та 6,65 тис. угод. Протягом 2013 року було укладено біржових договорів на суму, що становила 5,6% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.14).

Внаслідок поступового зростання обсягів торгів та, навпаки, значного скорочення ліквідності строкового ринку на УБ частка Біржі в загальному обсязі строковими контрактами на фондових біржах України сягнула 85,1% (табл. 2.3).

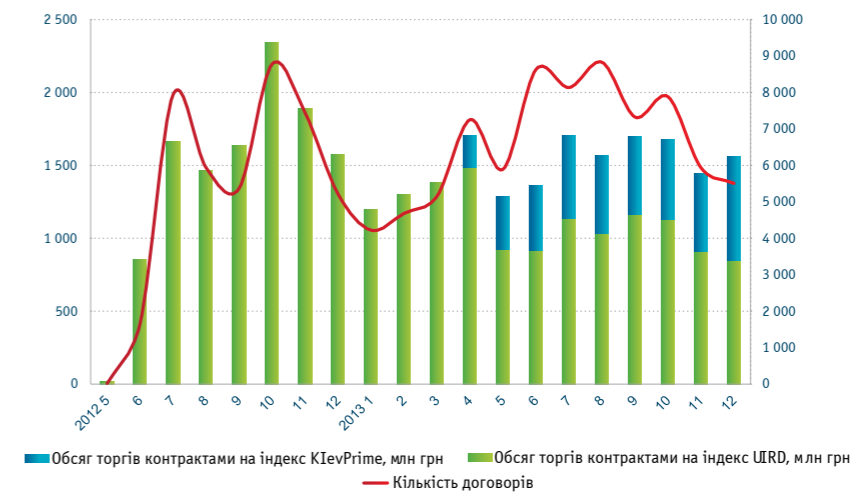

Рис. 3.9. Помісячна динаміка торгів строковими контрактами на Біржі у 2012-2013 рр.

¹ Внесені Законом України від 4 липня 2012 року N 5042-VI.

² fbp.com.ua

Табл.3.14
Основні характеристики Строкового ринку та Ринку РЕПО на Біржі

Найменування ринку	Строковий Ринок	Ринок РЕПО
Рік впровадження на Біржі	2011	2008
Рік перших торгів на Біржі	2012	2013
Види заявок	Ринкові, лімітні (безадресні) заявки	Ринкові, лімітні, стоп-заявки, стоп-ліміт-заявки (адресні та безадресні)
Критерій укладення договорів	Співпадіння цінових умов заявки	Співпадіння цінових умов зустрічних адресних заявок
Доступ брокерів до торгів	Після отримання доступу до ЕТС Біржі та відкриття окремих рахунків для торгів на Строковому ринку в СКТ	Після отримання доступу до ЕТС в торговому режимі та до участі в біржових торгах на Ринку РЕПО
Інструменти, допущені до торгів	Строкові контракти, зразкові форми (специфікації) яких зареєстровані НКЦПФР	ЦП, що включені до Реєстру цінних паперів РЕПО
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2013 року	ф'ючерси на індекси UIRD та KievPrime	ОВДП та облігації підприємств
Депонування активів	Депонування коштів в СКТ відповідно до Правил торгів на Строковому ринку (у червні-вересні депонування коштів могло виконуватися за рахунок додаткового забезпечення в ЦП)	100% попереднє депонування ЦП
Модель розрахунків	T+0	T+0, T+n
Грошові розрахунки	Централізований кліринг в СКТ, грошові розрахунки в межах ВВПС РФС	До 12.10.2013: між банками під контролем НБУ;
з 14.10.2013 – через РЦ		
Використовуване учасниками торгів ПЗ	Торговий термінал ВІТ eTrade Future	Торговий термінал ВІТ eTrade
Обсяг торгів на Біржі у 2013 році, млрд грн.	17,9	21,4
- частка у загальному обсязі торгів	5,6%	6,7%
Кількість укладених на Біржі договорів у 2013 році	79 468	422
- частка у загальній кількості договорів	74,1%	0,4%

У 2013 році на Біржі різко активізувався ринок РЕПО – на відміну від УБ та ПФТС. До 2013 року операції РЕПО на біржовому ринку проводилися майже виключно щодо акцій та, насамперед, на УБ. Втім, після суттєвого скорочення ліквідності цього сегменту біржових торгів, компенсувати спад обсягів торгів на біржовому ринку РЕПО вдалося лише завдяки впровадженню РЕПО з ОВДП на Біржі. При

загальному обсязі операцій РЕПО на біржовому ринку за 2013 рік у розмірі 24,9 млрд грн обсяг торгів на ринку РЕПО з ОВДП сягнув 21,2 млрд грн, тобто 85%. Частка операцій РЕПО в загальному біржовому обсязі ОВДП сягнула 6%, що майже еквівалентно аналогічній частці для ринку акцій (7%), незважаючи на значно тривалішу історію біржового РЕПО щодо акцій в Україні (табл. 3.15).

Табл.3.15
Структура біржового ринку РЕПО в розрізі фондових бірж та інструментів

Показники	Обсяг біржових торгів на ринку РЕПО				Частка РЕПО в загальному обсязі біржових торгів ЦП			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Всього, млн грн	5 576,2	17 293,7	6 489,9	24 907,2	4,37%	8,20%	2,71%	5,23%
в т.ч. в розрізі інструментів:								
- ОВДП	-	-	2,0	21 191,5	-	-	0,00%	6,04%
- акції	5 564,3	17 115,0	6 456,9	3 264,1	10,56%	21,60%	27,54%	7,21%
- інвестиційні сертифікати	-	22,1	16,8	15,1	-	0,19%	0,42%	0,24%
- муніципальні облігації	-	83,4	12,8	-	-	18,05%	0,20%	-
- корпоративні облігації	11,8	73,2	8,9	436,5	0,18%	0,34%	0,03%	0,89%
в т.ч. в розрізі бірж								
- ФБП	-	-	-	21 391,3	-	-	-	6,70%
- ПФТС	1,8	6,3	0,5	-	0,00%	0,01%	0,00%	-
- УБ	5 576,2	17 287,3	6 496,9	3 311,4	20,30%	43,30%	27,00%	30,30%

Тим не менше, загальною проблемою біржового ринку РЕПО залишається відсутність механізмів гарантування виконання зобов'язань за договорами РЕПО. Для РЕПО з ОВДП такий ризик значно нижчий, ніж для ринку РЕПО з акціями, де він неодноразово реалізовувався на УБ. Тому Біржа спільно з НАБУ, АУФТ та РЦ наприкінці 2013 року¹ почала відпрацьовува-

ти більш надійну та ліквідну реалізацію ринку РЕПО, ніж поточний варіант т.зв. "вільного РЕПО". Цьому передувала не тільки інфраструктурна реформа, що дозволила остаточно визначити особу, яка може виконувати функції ССР та інші заходи щодо зниження ризиків (РЦ), але й проведення консультацій як з вітчизняними, так і з іноземними експертами

¹ fbp.com.ua

(зокрема, ЄБРР¹), а також отримання на запит Біржі від НКЦПФР роз'яснення, що учасниками ринку РЕПО можуть стати ІСІ². Вбачається, що ринок РЕПО має будуватися за принципами, схожими до строкового ринку: з використанням початкового забезпечення (аналогу початкової маржі), компенсаційних внесків (аналогу варіаційної маржі) для компенсації цінових коливань, за участі РЦ як ССР.

Розвиток ринку РЕПО розглядається Біржею як один з найважливіших шляхів розвитку вторинного ринку боргових інструментів загалом², оскільки єдино можливими інструментами для побудови в Україні ефективного ринку РЕПО (насамперед міжбанківського) на сьогодні вбачаються ОВДП та інші надійні фінансові інструменти на зразок облігацій державних та системних банків.

Слід зазначити, що в українських реаліях ринок РЕПО доцільно розвивати саме як біржовий (або принаймні – щільно регульований). Саме на біржовому характері проведення операцій РЕПО щодо ОВДП наполягає НБУ у Стандартизованих підходах щодо проведення банками операцій РЕПО з державними обліга-

ціями, які також активно обговорюються учасниками ринку. Це дуже важливий документ, оскільки в Україні наразі, попри намагання деяких об'єднань професійних учасників фондового ринку, немає звички до використання узагальнених рекомендацій, типових договорів або приєднання до генеральних угод, що регламентують особливості проведення операцій РЕПО. Значно важливіша для операторів відповідність суттєвих умов договорів РЕПО вимогам законодавства та нормативно-правових актів регуляторів фінансових ринків та, значною мірою, правилам фондових бірж. Зокрема, саме міжнародні принципи були імplementовані в Правила Біржі і саме вони обговорюються в ході консультацій по запуску ринку тристороннього РЕПО з компенсаційними внесками та за участі РЦ.

Головне завдання будь-якої компанії – інвестувати в те, що дозволяє диференціювати її бізнес і зробити ринку унікальну пропозицію. Так от, інформаційні технології – один з найефективніших інструментів для вирішення цього завдання.

Рендалл Мотт

¹ fbp.com.ua

² На низці фондових ринків, що розвиваються, ринок РЕПО, насамперед, в сегменті боргових цінних паперів, грає дуже значну роль. Росія вже приводилася в якості прикладу в попередньому звіті, і ситуація порівняно з 2012 роком не змінилася. Обсяг операцій РЕПО на Московській біржі в 2013 році склав 207,41 трлн руб, з них: 129,58 трлн руб - операції прямого РЕПО з Банком Росії; 74,24 трлн руб - міждилерське РЕПО (в т.ч. 32,07 трлн руб – щодо акцій та російських депозитарних розписок, 10,52 трлн руб – щодо державних ЦП, 31,65 трлн руб – щодо корпоративних, регіональних та інших облігацій). Якщо врахувати, що загальний обсяг торгів на Московській біржі в 2013 році сягнув 449,38 трлн руб, то на ринок РЕПО припадає 46,2% (зростання до попереднього року 0,4%, до 2009 р. – 18%). При цьому частка ринку РЕПО в сукупному обсязі торгів цінними паперами (за вирахуванням валютного, кредитного, строкового, товарного ринку він складає 231,77 трлн руб) сягає 89,6% (джерело: rts.micex.ru/s868).

Ринок облігацій Китаю поки що переважно позабіржовий, хоча частка Шанхайської та Шенчженської фондових бірж у загальних торгах борговими інструментами з 2007 по 2011 р. зросла з 1,7% до 10,3%. У загальному обсязі біржових торгів облігаціями (21,63 трлн юанів) частка операцій РЕПО сягнула у 2011 році 97% (джерело: И.В. Вахрушин. Фондовый рынок КНР. – М.: ИДВ РАН, 2013. – С. 116-117).

4. ІНФРАСТРУКТУРА БІРЖОВОГО ХОЛДИНГУ.

ПРОЕКТИ БІРЖІ НА СУМІЖНИХ РИНКАХ

4.1. ОСНОВНІ ВІДОМОСТІ ПРО ІНФРАСТРУКТУРУ БІРЖІ

Численні успіхи Біржі, її послідовний розвиток та набуття лідерських позицій на біржовому ринку України значною мірою пояснюються фактом, що Біржа відіграє провідну, але не виключну роль в структурі біржового холдингу. Біржа надає учасникам біржових торгів повний комплекс послуг саме завдяки інтеграції з іншими складовими небанківської фінансової групи (основні відомості наведені у табл. 4.1).

Горизонтально інтегрований біржовий холдинг (поєднує 2 біржі для організації торгів фінансовими та товарними активами, платіжну організацію, ЦСК та професійного розробника ПЗ) створений за прикладом аналогічних міжнародних біржових холдингів. Наприкінці 2013 року почалося вертикальне структурування біржового холдингу шляхом

оформлення (реєстрації) небанківської фінансової групи, відповідальною особою якої було призначено Біржу¹.

У попередньому звіті надавалася докладна інформація про компанії-складові біржового холдингу, тож наразі ці відомості наводяться більш стисло та з актуалізацією даних.

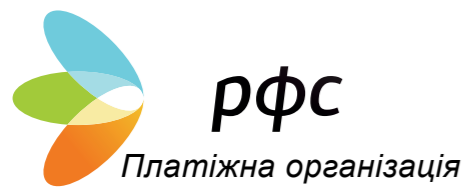
Табл. 4.1

Основні відомості про компанії, що входять до інфраструктури Біржі

Найменування	ПАТ "Фондова біржа "Перспектива"	Товарна біржа "Перспектива-Комодіті"	ПАТ "ФК "Сучасні Кредитні Технології"	ПАТ "Комунікаційний Фондовий Центр"	ТОВ "БІТ Продакшн"
Вид послуг (функції)	Організація торгів фінансовими інструментами	Організація торгів товарами	Переказ коштів за наслідками біржових (позабіржових) торгів, грошовий кліринг	Послуги ЕЦП та КЗІ	Розробка ПЗ та веб-сайтів для ФБП, ТБ, СКТ, КФЦ та учасників фондового ринку
Рік створення	2005	2011	2006	2010	2006
Рік початку виконання функції	2006	2011	2009	2010	2009
Статус	Публічна компанія, лістингові акції	Товарна біржа, пайовий капітал належить її членам	Публічна компанія, лістингові акції	Публічна компанія, лістингові акції	ТОВ (основний власник – Біржа)
Регулятор	НКЦПФР	МЕРТ	НБУ, Нацфінпослуг	ДССЗЗІ	ДСІВУ
Ліцензування, правова основа	Ліцензія НКЦПФР, Правила Біржі	Правила біржової торгівлі	Дозвіл НБУ; Ліцензія Держфінпослуг; Правила ВВПС РФС, погоджені НБУ	Свідоцтво про реєстрацію ЦСК, Регламент ЦСК	Права на виробництво ПЗ із застосуванням знаку для товарів та послуг ВІТ eTrade®
Характеристика конкурентної середина	9 інших фондових бірж, зацікавленість міжнародних бірж до залучення українських емітентів	Понад 500 товарних, універсальних та аграрних бірж в Україні	Суб'єкти інфраструктури фінансового ринку, що забезпечують переказ коштів та грошовий кліринг	18 акредитованих ЦСК	Понад 3 тис ІТ-компаній в Україні, близько 20 розробників ПЗ для фондового ринку
Інтернет-сайт	fbp.com.ua	e-commodity.fbp.com.ua	rfs.in.ua	csk.kfc.in.ua	buroit.com.ua

¹ fbp.com.ua

4.2. ПАТ "ФК "СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ТЕХНОЛОГІЇ" (СКТ)

СКТ є платіжною організацією внутрішньо-державної небанківської платіжної системи "Розрахункова Фондова Система" (ВНПС РФС), створеної для забезпечення ефективної взаємодії між біржовою, депозитарною та платіжною системами України. До складу РФС також входять: члени РФС (банки) та учасники РФС (банки та компанії-торговці цінними паперами).

Протягом 2009-2011 рр. модель розрахунків через СКТ була найбільш універсальною та поширеною розрахунковою моделлю за наслідками торгів на Біржі. Натомість скорочення ліквідності на ринках пайових інструментів та постійне зростання в структурі торгів Біржі частки державних облігацій (грошові розрахунки забезпечував НБУ, а з 14.10.2013 – РЦ) та договорів, укладених на адресному ринку (з розрахунками за участі банків, що обслуговували учасників біржових торгів), призвели до скорочення обсягів в СКТ. Певною мірою, цю тенденцію компенсувало впровадження Біржею та СКТ з 2012 року торгів і розрахунків за деривативами. Після інфраструктурної реформи саме розрахунки щодо деривативів залишаються основним видом діяльності СКТ (табл. 4.2).

Тим не менше, за 2013 рік продовжила зростати кількість користувачів послуг СКТ – учасників (на 59%) та членів (на 33%).

Проведена СКТ у 2012 році сума розрахунків на ринку заявок 2,5 млрд грн склала 0,5% загального обсягу торгів цінними паперами на українському біржовому фондовому ринку та 2,5% обсягу торгів недержавними (крім ОВДП) цінними паперами. Також проведено розрахунки щодо строкових контрактів (відсоткових деривативів), укладених на загальну суму 17,9 млрд.грн. (кількість угод – 79,5 тис.), що складає 85,1% загального обсягу торгів строковими контрактами на українському біржовому фондовому ринку.

Таким чином, СКТ проведені розрахунки за наслідком біржових торгів щодо цінних паперів та строкових контрактів на загальну суму 20,4 млрд.грн., що складає 6,4% загального обсягу торгів на українському біржовому фондовому ринку (табл. 4.2).

Унікальні для фінансової установи (не банка) можливості СКТ щодо організації та проведення переказу коштів, накопичений досвід та комунікаційні можливості завдяки участі у небанківській фінансовій групі дозволив розпочати проект щодо розбудови багатофункціональної позабіржової торговельної системи (ECN). Проект передбачається для організації комунікацій між учасниками торгів на засадах ЕДО та гарантованих розрахунків за наслідками правочинів. Сферою діяльності такої

Табл. 4.2
Основні показники розвитку СКТ у 2011-2013 роках

Показник	2011 рік	2012 рік	2013 рік	Зміна за рік
Кількість банків – членів ВНПС РФС	15	15	20	+33,3%
- частка у загальній кількості банків України	8,5%	8,5%	10,9%	+2,4%
Кількість ТЦП – учасників ВНПС РФС	49	51	81	+58,8%
- частка у загальній кількості ліцензованих ТЦП	6,7%	7,9%	13,5%	+5,6%
Кількість оброблених трансакцій, тис.	42,7	27,7	92,7	+234,4%
Обсяг операцій переказу коштів, млрд грн.	51,7	13,7	2,5	-81,6%
Обсяг централізованого грошового клірингу на строковому ринку	-	11,5	17,9	+56,1%
Загальний обсяг клірингу і розрахунків за наслідком біржових торгів	51,7	25,2	20,4	-18,9%
- частка клірингу і розрахунків через СКТ в загальному обсязі торгів на Біржі	65,4%	17,3%	6,4%	-10,9%
- частка розрахунків через СКТ в загальному обсязі біржових торгів фінансовими інструментами в Україні	22,0%	5,2%	0,5%	-4,7%
- частка розрахунків через СКТ в загальному обсязі біржових торгів недержавними ЦП в Україні	46,0%	22,7%	2,5%	-20,2%
- частка централізованого клірингу через СКТ в загальному обсязі біржових торгів деривативами в Україні	-	46,7%	85,1%	+38,4%

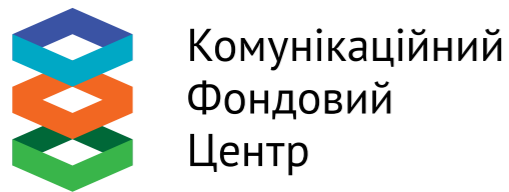
Джерело: НБУ, НКЦПФР, СКТ

системи можуть бути ордерні та емісійні цінні папери, товари, в тому числі при проведенні комерційних та державних закупівель.

Доречно зазначити, що досвід створення та ефективного функціонування на фондовому ринку СКТ (зрозумілої та надійної системи розрахунків, щільно інтегрованої з національною міжбанківською системою грошових

розрахунків) довів можливість та дозволив реалізувати на законодавчому рівні принципіву модель розрахунків на фінансових ринках через РЦ.

4.3. ЦСК ПАТ "КОМУНІКАЦІЙНИЙ ФОНДОВИЙ ЦЕНТР" (КФЦ)

Комунікаційний
Фондовий
Центр

ПАТ "Комунікаційний фондовий центр" – центр сертифікації ключів, який надає послуги ЕЦП та КЗІ Біржі, ТБ, СКТ, членам Біржі, учасникам РФС, членам СРО АУФТ (602 банки та ТЦП).

КФЦ створено у 2010 році шляхом виділу з ВАТ "Фондова біржа "Перспектива" з метою виділення функцій ЦСК у окремий бізнес. До цього функції ЦСК в системі ЕДО з учасниками біржових торгів виконувала безпосередньо Біржа. КФЦ діє на підставі ліцензій ДССЗЗІ (в галузях технічного та криптографічного захисту інформації).

ЦСК забезпечує функціонування систем ЕДО, створених для користування практично всіма програмними продуктами ВІТ eTrade®, створеними ТОВ "БІТ Продакшн".

Наявність у складі інфраструктури Біржі технологічно інтегрованого ЦСК дозволяє:

1) забезпечити максимально можливу легітимність ЕДО та первинних документів, створюваних за наслідками біржових торгів, клірингу і розрахунків;

2) суттєво зменшити витрати часу та коштів на адаптацію ЕДО до комунікаційного програмного забезпечення (ВІТ eTrade, ВІТ eTrade Future, ВІТ eTrade Mail, ВІТ ePayment тощо).

У 2013 році розпочався перехід на нове програмне забезпечення ЦСК та оновлені носії ЕЦП відповідно до вимог законодавства, що поліпшить якість обслуговування клієнтів ЦСК КФЦ.

З огляду на значну уніфікацію форматів ЕЦП, реалізовану в 2013 році більшістю ЦСК на виконання вимог чинного законодавства, Біржа розглядає можливість підвищення універсальності доступу до біржових торгів та інших сервісів завдяки підтримці в ПЗ Біржі та інших складових біржового холдингу використання ЕЦП одразу кількох ЦСК.

4.4. ТОВ "БІТ ПРОДАКШН" (БІТ)

ТОВ "БІТ ПРОДАКШН" - професійний розробник програмного забезпечення для учасників фондового ринку. Створює та підтримує низку інтегрованих між собою програмних продуктів для учасників фондового ринку за принципом STP та з використанням надійних засобів ЕЦП (табл. 4.3). Компанії належить пріоритет на реєстрацію прав на знак для товарів і послуг ВІТ eTrade®.

Протягом 2013 року було проведено ряд суттєвих доопрацювань ЕТС ФБП та ТБ, ВІТ eReport, низка програмних продуктів була внесена до Переліку програмних продуктів, що ведеться НКЦПФР (див. п. 1.2).

Основні коротко- та середньострокові напрямки розвитку та диверсифікації діяльності:

- 1) інтеграція ЕТС Біржі до систем Інтернет-трейдингу;
- 2) розширення функціональних можливостей ЕТС ТБ (в т.ч. в сфері спланованого обслуговування ринку державних закупівель, галузі В2В-трейдингу);
- 3) активізація технічного супроводження поширення ПЗ ВІТ eAsset серед КУА.

Табл. 4.3
Основні програмні продукти, реалізовані ТОВ "БІТ ПРОДАКШН"

Назва ПЗ	Рік створення (модифікації)	Призначення	Користувачі (станом на 31.12.2013)
ЕТС Біржі (Система електронних торгів)	2006-2013	Біржова платформа для організації торгів фінансовими інструментами на фондовій біржі, інтегрована з сервісами ЦСК; АРМи для автоматизації доступу до торгів членів біржі та допуску фінансових інструментів, взаємодії з депозитаріями цінних паперів, РЦ, СКТ тощо	Біржа
ПТК торговий термінал ВІТ eTrade	2006-2013	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для участі в торгах цінними паперами на Біржі	
ПТК торговий термінал ВІТ eTrade Future	2011-2013	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для участі в торгах строковим контрактами на Біржі та ТБ	144 члена Біржі
ПТК віддалений термінал продавця ВІТ eTrade IPO	2007-2012	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для акцепту продавцем (емітент/андерайтер) заявок покупців при первинному розміщенні/аукціоні та контролю виконання зобов'язань за договорами	
ЕТС ТБ	2011-2013	Біржова платформа для організації торгів товарними активами на товарній біржі та проведення публічних електронних аукціонів, інтегрована з сервісами ЦСК; АРМи для автоматизації доступу до торгів тощо	ТБ
ПТК ВІТ eTrade Net	2011-2013	Клієнтська частина ЕТС ТБ, призначена для участі в торгах товарними активами на ТБ через WEB-доступ	25 членів ТБ, 1202 учасника торгів
АС РФС	2009-2013	Платформа для організації клірингу і розрахунків, інтегрована з сервісами ЦСК, АРМи для автоматизації відкриття та супроводження рахунків учасників ВНПС РФС, взаємодії з біржами, здійснення централізованого грошового клірингу тощо	СКТ

Табл. 4.3 (продовження)

Назва ПЗ	Рік створення (модифікації)	Призначення	Користувачі (станом на 31.12.2013)
ПТК платіжний термінал учасника РФС ВІТ ePayment	2009-2013	Клієнтська частина АС РФС, призначена для ініціювання переказу коштів з рахунку, відкритого в СКТ; одержання інформації щодо стану рахунку та грошового ліміту за наслідками клірингу і розрахунків; отримання примірників первинних документів тощо	81 учасник ВНПС РФС
ПТК ВІТ eTrade Mail	2007-2013	ПТК для організації ЕДО, інтегрований з сервісами ЦСК та більшістю програмних продуктів ВІТ eTrade®	486 ТЦП, Біржа, СКТ, СРО АУФТ
ПЗ ВІТ eReport	2009-2013	ПЗ внутрішнього обліку та звітності торговців цінними паперами, інтегроване за допомогою ПТК ВІТ eTradeMail з іншими програмними продуктами, в т.ч. розробки БІТ	301 ТЦП
ПЗ ВІТ eAsset	2009-2013	ПЗ внутрішнього обліку та звітності компанії з управління активами	2 КУА
ПТК Приймач звітності	2009-2013	ПТК для обробки адміністративних даних ТЦП, інтегроване з ПТК ВІТ eTrade Mail	СРО АУФТ та понад 600 ТЦП
Веб-сайти	2006-2013	Розробка та супроводження Інтернет-сайтів, частина яких підтримує сервіси ЦСК КФЦ	12 компаній
ПТК ЦСК КФЦ	2007-2013	Супроводження сервісів ЦСК КФЦ та інтеграція з ними інших програмних продуктів	ЦСК КФЦ

4.5. ТОВАРНА БІРЖА "ПЕРСПЕКТИВА-КОММОДІТІ" (ТБ)

Остаточо набула статусу успішного та динамічного проекту Товарна біржа "Перспектива-Коммодіті", яку можна розглядати як результат прямого (хоча і адаптованого), експорту біржових технологій та, що не менш важливо, ідеології розвитку – акценту на ретельному правовому опрацюванні питань, пов'язаних із проведенням електронних аукціонів, легітимності створюваних за наслідком торгів документів, докладному опису порядку торгів та розрахунків, впровадженні конкурентних технологій подання заявок, спрощенні доступу за рахунок використання ЕДО, диверсифікації технологій торгів та активів, які можуть мати біржовий обіг, тощо.

При створенні ЕТС ТБ вперше в Україні було реалізовано найбільш прогресивну WEB-технологію доступу та участі учасників торгів у електронних аукціонах.

У 2013 році показники біржової ліквідності значно зросли: за 2013 рік в ході електронних відкритих (публічних) аукціонів було укладено 2,91 тис. угод на загальну суму 0,6 млрд грн. (у 88 та 13 разів відповідно більше, ніж за 2012 рік) (табл. 4.4).

Загалом біржовий товарний ринок на порядок менш ліквідний та розвинений, ніж фондовий. Цікаво, що структура торгів на біржовому ринку в розрізі товарів у 2013 році суттєво змінилася внаслідок значного зростання торгів паливом (насамперед, сировою нафтою, вугіллям, дизпаливом та газовим конденсатом).

Табл. 4.4

Основні характеристики товарного біржового ринку у 2011-2013 рр.

Показники	2011	2012	2013	Зміна
Кількість товарних бірж	562	574	584	+1,7%
Обсяг торгів на товарних біржах України, млрд грн	94,4	118,5	26,2 ¹	-77,9%
Структура торгів на товарному біржовому ринку:				
- продукція рослинництва	63,8%	63,1%	30,7%	-32,4%
- продукти харчування	21,3%	24,1%	1,1%	-22,9%
- продукція тваринництва	3,3%	2,6%	5,9%	+3,3%
- паливо	8,0%	5,3%	43,0%	+37,7%
- лісоматеріали, деревина та вироби із деревини	1,0%	1,1%	6,8%	+5,7%
- нерухомість та земельні участки	0,3%	0,7%	2,5%	+1,7%
- інші	2,2%	3,1%	10,1%	+7,0%
Обсяг торгів на ТБ "Перспектива-Коммодіті", млн грн	1,3	46,4	603,0	+1198,9%
Частка ТБ "Перспектива-Коммодіті" у загальному обороті товарного біржового ринку	0,001%	0,039%	2,302%	+2,263%
Кількість договорів (аукціонів)	7	33	2 908	+8712,1%
Структура торгів на ТБ "Перспектива-Коммодіті"				
- нерухоме майно	94,8%	90,6%	5,9%	-84,71%
- деривативи	-	7,5%	93,8%	+86,34%
- інше	5,2%	1,9%	0,2%	-1,63%

Джерела: Держстат, ТБ "Перспектива-Коммодіті"

¹ Розраховано за даними Держстату станом на 30.09.2013.

Електронна інформація створює середовище ведення бізнесу, для якої характерні постійні зміни.

Білл Гейтс

Структура торгів на ТБ суттєво відрізняється від галузевої - аукціони на ТБ протягом 2013 року проходили переважно щодо деривативів (форвардних контрактів) та нерухомості (табл. 4.4). Починаючи з листопада 2012 року на ТБ впроваджена технологія укладення форвардних контрактів в ході електронних публічних (відкритих) аукціонів. Об'єктом торгів на першому з таких аукціонів стали одиниці скорочення викидів, що були випущені за скорочення викидів парникових газів, згенерованих проектом "Виробництво

електроенергії з шахтного метану на шахті "Суходільська-Східна". Після відпрацювання цієї технології, її було поширено на форвардні контракти щодо об'єктів нерухомості.

Протягом року активність та регулярність торгів на ТБ постійно зростали (рис. 4.1), що свідчить про збільшення зацікавленості учасників ринку нерухомості до організованого характеру укладення договорів.

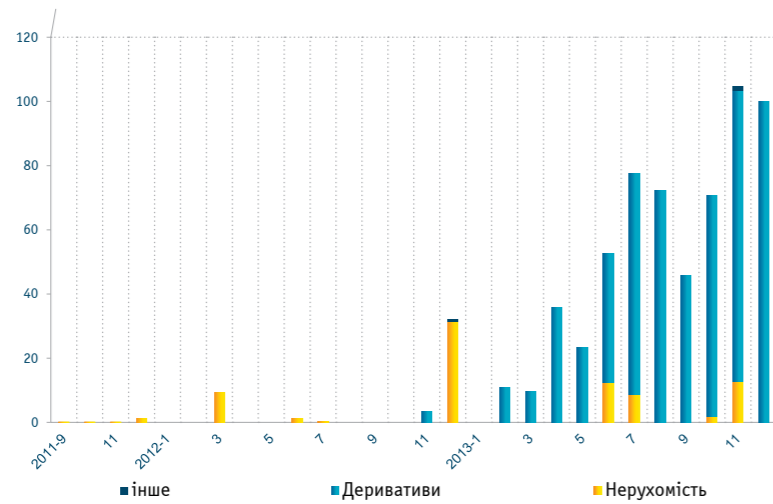

Рис. 4.1. Помісячна динаміка торгів на ТБ "Перспектива-Коммодіті" у 2011-2013 рр., млн. грн

5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Однією з найбільших конкурентних переваг Біржі та її інфраструктури є надійне та ефективно підтримуване програмне забезпечення міжнародного рівня. Вітчизняний професійний розробник ПЗ (ТОВ "БІТ Продакшн") пов'язаний з Біржею капіталом, що значно спрощує впровадження нових розробок та модифікацію існуючих програмних продуктів відповідно до побажань учасників національного фінансового ринку, враховуючі його особливості (зокрема досить часті зміни чинного законодавства та значно дефрагментовану інфраструктуру ринку, до інтенсивних змін та поступової централізації якої необхідно постійно пристосовуватися).

Універсальний підхід до розробки програмного забезпечення для технологічно пов'язаних складових біржового холдингу та споживачів його послуг, а також побудова легітимних систем ЕДО на базі ЦСК КФЦ (та сторонніх ЦСК, пов'язаних з ним довірчими відносинами через застосування процедур крос-сертифікації) дозволяють впроваджувати інтегровані між собою програмні продукти з метою реалізації на біржовому ринку України прогресивних технологій STP, аби підвищити оперативність та надійність інформаційного обміну у розгалуженій інфраструктурі фінансового ринку та знизити операційні та комунікаційні ризики шляхом автоматизації найбільш важливих процедур, звітності та внутрішнього обліку.

У попередньому звіті значну увагу приділялося питанням легітимного електронного документообігу. Наразі, зважаючи на значне коло ІТ-проектів, впроваджуваних Біржею та іншими складовими біржового холдингу, варто обмежитися винятково доопрацюваннями, проведеними протягом 2013 року в ЕТС Біржі та її клієнтських частинах (табл. 5.1).

Також протягом року проводилася активна робота над розвитком інформаційних сервісів офіційного Інтернет-сайту Біржі – зокрема, реалізовані його мультимовні версії, структуровано новини (виокремлено загальні новини Біржі, інформацію про зміни в біржовому списку, аукціони ФДМУ, публікації в ЗМІ), додано розділ "Публічні заходи" (для розміщення інформації про конференції та інші інформаційні заходи, що проводяться Біржею), забезпечено трансляцію розраховуваного Біржею Індексу Українських облігацій¹.

Табл. 5.1

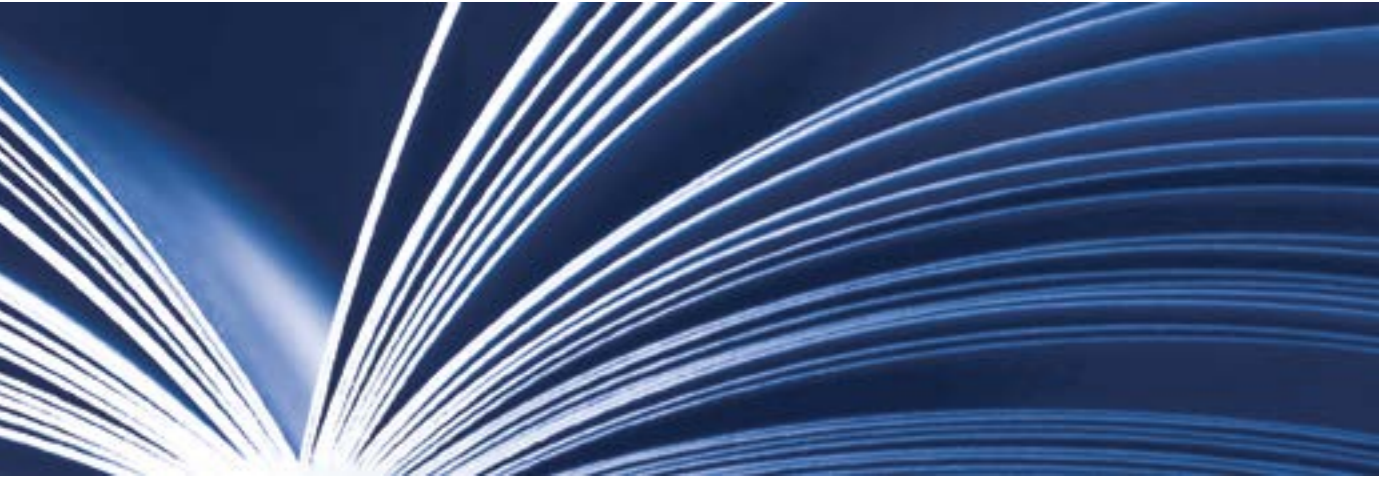
Основні доопрацювання ПЗ BIT eTrade, BIT eTrade Future у 2013 році

Дата оновлення	ПЗ	Опис заходу
12.04.2013	BIT eTrade Future	Забезпечено можливість укласти ф'ючерсні контракти на індекс KievPrime (див. п.3.4.3)
23.04.2013	BIT eTrade 5.0.0.30	Упроваджено автоматичне переблокування цінних паперів, придбаних за договорами, укладеними на умовах розрахунків із одностороннім забезпеченням (за наслідками змін, ініційованих Біржею та внесених до регламенту інформаційної взаємодії Біржі з депозитарієм НБУ, див. п. 3.3.1) ¹ Реалізовано механізм автоматичного заповнення інформації щодо клієнтів брокера Доопрацьовано механізм пролонгації Договору, укладеного з проведенням розрахунків на поточну дату Поліпшено механізм WEB-доступу до ЕТС Біржі завдяки створенню Дата-центру, що мінімізує ризики збоїв в роботі інтернет-провайдерів За наслідками детальних консультацій з брокерами відпрацьовано технологію укладення договорів на ринку РЕПО, формування виписки з реєстру договорів біржі у відповідності до вимог ПКУ, нормативно-правових актів НКЦПФР та НБУ (див. п. 3.4.3)
22.07.2013	BIT eTrade 5.0.0.33	Забезпечено можливість укладання на Біржі договорів щодо депозитних сертифікатів НБУ відповідно до ініційованих Біржею змін до нормативних документів НБУ ¹ Додатково до існуючої можливості формування шаблонів заявок, запроваджено функціонал автоматичного імпорту до торгового терміналу низки заявок (тікетів), реквізити яких заздалегідь підготовлені брокером у форматі MS Excel Доопрацьовано інтерфейс портфеля цінних паперів брокера з метою зручнішого відображення виставлених заявок в розрізі клієнтів брокера, в т.ч. окремих ІСІ
29.10.2013	BIT eTrade 5.0.0.39	Автоматизовано процес контролю допуску брокера до торгів в частині наявності рахунків брокера в РЦ в залежності від наявності заблокованих активів Оновлення формату друку Виписок з Реєстру укладених на Біржі договорів та додаткових угод Оновлено формату файлу ідентифікації клієнтів, що надається до Біржі брокером
18.12.2013	BIT eTrade 5.0.0.40	Автоматизовано процес адміністрування та допуску кількох брокерів (уповноважених осіб) члена Біржі одним брокером-адміністратором Доопрацьовано режим роботи на ринку РЕПО Забезпечено можливість укладання договорів, де продавцем та покупцем може бути один член Біржі, що діє в інтересах різних клієнтів, не тільки на Адресному ринку, але й на ринку Заявок

¹ fbp.com.ua¹ fbp.com.ua

Все можна зробити краще, ніж робилося досі.

Генрі Форд

6. ІНІЦІАТИВИ БІРЖІ ЩОДО РЕГУЛЯТОРНОГО РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ

Важлива роль Біржі, як одного з центральних елементів фінансової інфраструктури ринку, зумовлює провадження активної діяльності щодо вдосконалення нормативного-правової бази, що забезпечує ефективне функціонування біржового ринку. Біржа активно та ефективно взаємодіє з фінансовими регуляторами, СРО та міжнародними організаціями.

З огляду на сфокусованість на ринку державних облігацій, Біржа протягом 2011-2013 років регулярно ініціює розробку та внесення змін до Положення про депозитарну діяльність НБУ. Попередні ініціативи детально викладено у попередньому звіті. Саме у 2013 році набули чинності наступні документи:

оновлений регламент взаємодії НБУ с фондовими біржами («Перелік електронних файлів, їх формати та назви, що використовуються для забезпечення обміну інформацією між Депозитарієм НБУ та біржами через систему "ОВДП-online2"¹) дозволив проведення автоматичного переблокування ОВДП при розрахунках з одностороннім забезпеченням (за на-

слідком тестування взаємодії з НБУ). В результаті суттєво збільшилася кількість договорів з ОВДП за технологією розрахунків з одностороннім забезпеченням (див. п. 1.2, 3.3.1, 3.4.1, 5);

Постановою Правління НБУ від 22.03.2013 № 76 впроваджено можливість застосування додаткового забезпечення в цінних паперах при організації біржових торгів та розрахунків щодо ОВДП. В результаті зросла кількість та обсяги договорів з ОВДП (насамперед, на ринку заявок) за технологією розрахунків з двостороннім забезпеченням (див. п. 1.2, 3.3.1, 3.4.1, 5);

Постановою Правління НБУ від 25.09.2013 № 387 затверджено нову редакцію Положення, яке набуло нову назву ("Положення про депозитарну та клірингову діяльність НБУ") та описує порядок клірингу і розрахунків щодо державних облігацій та облігацій місцевих позик вже за наслідками інфраструктурної реформи, тобто за участі РЦ.

Біржа разом з іншими учасниками ринку доклала багато зусиль, аби нова технологія розрахунків щодо інструментів державного та муніципального боргу не стала для операторів надмірно обтяжливою. Інфраструктурній реформі передували (насамперед, у серпні-вересні 2013 року) принципові дискусії щодо того, який саме досвід варто застосовувати при побудові нової системи клірингу та розрахунків на базі РЦ:

- досвід ринку торгів акціями (насамперед, за технологією ринку заявок, із 100%-им блокуванням/розблокуванням активів, в т.ч. коштів, для участі в біржових торгах 1-2 рази на день)

- або досвід т.зв. "ринку великих угод", тобто договорів на значні суми коштів (щодо боргових ЦП), коли брокери мають можливість більш ефективно користуватися своїми фінансовими ресурсами та значно частіше блокувати/розблокувати активи в РЦ, який проводитиме значну кількість клірингових сесій.

Завдяки принциповій позиції Біржі та її членів вдалося забезпечити операторам боргово-го ринку достатньо комфортні умови переходу на нову модель розрахунків, коли частота клірингових сесій та блокувань/розблокувань активів в РЦ була попередньо погоджена на рівні одна сесія кожні півгодини.

Як наслідок, незважаючи на те, що в учасників ринку є ще значна кількість пропозицій щодо запровадження додаткових сервісів РЦ та подальшого підвищення якості функціонування інфраструктури фінансового ринку, вже можна констатувати позитивні результати впровадження інфраструктурної реформи – у вигляді більш зрозумілого, ніж дотепер, інституційного оформлення розрахунків і клірингу.

Ішим напрямком діяльності Біржі було ініціювання більш уніфікованих підходів до регулювання операцій РЕПО та поширення кола їх учасників (див. також п. 3.4.3).

З цією метою у травні Біржа отримала висновок НКЦПФР, який свідчить, що операції РЕПО можуть також укладатися за рахунок активів ІСІ, та провела консультації з представниками ЄБРР, аби обговорити основні напрями імплементації в Україні міжнародних принципів побудови ліквідного ринку РЕПО та механізмів зниження ризиків. Протягом серпня-грудня активні дискусії щодо можливих варіантів реалізації біржового ринку РЕПО в Україні проводилися з НАБУ. Обговорення активізувалося у вересні (протягом організованої Біржею конференції, де це питання дискутувалося із залученням регуляторів фінансових ринків) та у грудні, вже після запуску інфраструктурної реформи, коли було досягнуто остаточне погодження базових принципів функціонування ринку РЕПО в Україні: обов'язкове залучення РЦ в якості ССР, використання додаткового забезпечення та впровадження механізмів мінімізації ризиків, аналогічним підходам, апробованим на строковому ринку (зважаючи на те, що операції РЕПО за здоровим глуздом та в міжнародній практиці також класифікуються як специфічний вид поставного деривативу). Також було досягнуто згоди, що ринку РЕПО вкрай необхідно більш універсальне регулювання, найкраще – на рівні впроваджених НБУ Стандартизованих підходів щодо проведення банками операцій РЕПО. Проект такого документу з осені 2012 року обговорюється учасниками ринку, і в грудні Біржа разом з АУФТ надала свої чергові пропозиції для їх узгодження з НАБУ, РЦ та, як наслідок, НБУ.

Загалом протягом міжнародної конференції "Український фондовий ринок: перспективи розвитку та покращення інфраструктури", в якій взяли участь понад 120 учасників з міжнародних та українського фондових ринків,

¹ Див. листи електронною поштою НБУ від 29.10.2012 № 65-210/10816, від 08.02.2013 № 57-013/1561.

обговорювалася дуже широка гамма питань. За численними оцінками, вже тривалий час на щорічних інформаційно-практичних заходах, що організовувалися іншими об'єднаннями учасників фондового ринку, не дискутувалася настільки актуальна та значуща тематика. Останні роки на тлі падіння фондових індексів, скорочення обсягів торгів акціями та інших факторів, які, начебто, свідчили про негативні тенденції розвитку всього ринку, серед певних експертів домінували доволі песимістичні настрої. Натомість конференція, організована Біржею за сприяння АУФТ, НАБУ, ІСУ, банків, акцентувала увагу учасників на реалістичних напрямках розвитку ринку, зростання його ліквідності, зниження ризиків та підвищенні ролі у національній економіці. Зокрема, обговорювалися питання останніх тенденцій на національному та глобальних фінансових ринках, напрями реалізації національної фінансової політики, базових принципів впровадження та поширення біржових технологій (на ринку РЕПО, строковому ринку, спотовому ринку боргових інструментів), розширення інструментарію організованого ринку (за рахунок фінансових векселів, депозитних сертифікатів НБУ, облігацій міжнародних організацій, деривативів грошового ринку), підвищення ефективності роботи ринкової інфраструктури, а також фіскальної політики на фінансовому ринку.

Традиційно дуже активну участь Біржа взяла в обговоренні Положення про функціонування фондових бірж, до якого у 2013 році були внесені зміни Рішенням НКЦПФР щодо від 13.08.2013 № 1465 – щодо поширення операцій, які можуть проводитися на фондових бір-

жах на умовах, відмінних від принципу DvP¹, появи додаткової лістингової вимоги – щодо обов'язковості періодичного формування за лістинговими ЦП біржового курсу, конкретизації документа, що підтверджує проведення розрахунків за біржовими договорами.

Але найважливіше, що на рівні окремого Рішення НКЦПФР від 13.08.2013 № 1465 було врегульовано порядок визначення біржового курсу цінного папера, зокрема, з метою визначення ставки особливого податку за операціями з відчуження ЦП. Зазначимо, що необхідність сплати такого податку була передбачена ПКУ, починаючи з 01.01.2013 року, але Рішення НКЦПФР № 1465 набрало чинності лише 04.10.2013. Тобто, протягом 9 місяців учасники фондового ринку перебували у стані невизначеності щодо особливостей сплати податку. Тим не менше, після тривалих дискусій між біржами, СРО, фінансовими регуляторами, було знайдено вирішення проблеми, і ринок отримав дієвий інструмент для визначення справедливої ринкової вартості цінних паперів. Додамо, що в Правилах Біржі ще починаючи з 2009 року були передбачені загальні підходи для об'єктивного визначення біржового курсу: мінімум 3 договори, укладені на підставі анонімних безадресних заявок, конкурентність технології торгів, обов'язковість розрахунків за договорами в день укладання².

Черговим результатом співпраці з СРО АУФТ стало розроблення влітку 2013 року концептуального документа під назвою "Механізми впровадження фінансових векселів в Україні" з метою створення передумов для публічної дискусії щодо загальних принципів та технологічних питань обліку та обігу фінансових (банківських та казначейських) векселів, впровадження яких у 2013 році було передбачено низкою законодавчих документів¹. Конструктивне обговорення цих питань (зокрема, в межах вересневої конференції, започаткованої Біржею) дозволило оперативно розробити нормативні документи (наприклад, щодо обов'язкових реквізитів фінансових векселів²) та внутрішні документи ТОВ "МФС", яке виконує функції Адміністратора системи електронного обігу фінансових векселів³. Також Біржа брала участь в розробці та обговоренні інших важливих документів:

- Національного плану дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки, зокрема в частині законодавчого врегулювання з метою забезпечення можливості впровадження в обіг нових видів боргових ЦП (біржових облігацій),

- ПЗУ "Про похідні фінансові інструменти (деривативи)"⁴,
- ПЗУ "Про Фонд гарантування вкладів та інвестицій фізичних осіб"⁵,
- ПЗУ "Про внесення змін до деяких законів України щодо створення механізмів забезпечення фінансових активів"⁶,
- численних нормативних документів, необхідних для впорядкування законодавчої бази за наслідками набрання чинності ЗУ "Про депозитарну систему України" та початку інфраструктурної реформи;
- Положення про конкурс з визначення фондових бірж, на яких може здійснюватись публічне розміщення облігацій міжнародних фінансових організацій⁷;
- Порядку реалізації на фондовій біржі цінних паперів, на які звернено стягнення⁸ – в частині особливостей практичного використання за наслідками інфраструктурної реформи;

¹ Додатково до існуючих варіантів (виконання біржових договорів, укладених під час розміщення ЦП, при проведенні торгів з продажу акцій, що належать державі та при купівлі-продажу інших, ніж ЦП, фінансових інструментів, перестало бути обов'язковим дотримання DvP при виконанні операцій РЕПО, договорів, укладених на односторонніх аукціонах, та значних договорів (наприклад, для боргових ЦП - понад 10 % випуску та на суму понад 1 млн грн.).

² Див. fbp.com.ua

¹ Зокрема, ЗУ від 04.07.2013 р. № 407-VII.

² Затверджено рішенням НКЦПФР від 17.12.2013 № 2893

³ www.mfs.kiev.ua

⁴ www.me.gov.ua

⁵ w1.c1.rada.gov.ua

⁶ Остання редакція проекту оприлюднена НКЦПФР 05.11.2013 (www.nssmc.gov.ua).

⁷ Затверджене Рішенням НКЦПФР від 05.11.2013 № 2516, набрало чинності 13.12.2013.

⁸ Затверджене Рішенням НКЦПФР від 25.12.2012 № 1853.

Мої інтереси знаходяться в майбутньому, тому що я збираюся провести там решту мого життя.

Чарльз Франклін Кеттерінг

- Положення про порядок здійснення емісії облігацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу¹;
- Порядку запобігання маніпулюванню цінами під час здійснення операцій з цінними паперами на фондовій біржі²;
- Порядку надання дозволу на розміщення та/або обіг цінних паперів українських емітентів за межами України³;
- Порядку подання та розміщення інформації в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР про ринок цінних паперів торговцями цінними паперами та фондовими біржами⁴;
- Положення про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів і/або деривативів та ведення переліку (списку) емітентів, що мають ознаки фіктивності⁵;
- Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств та їх обігу⁶ тощо.

¹ Остання редакція проекту оприлюднена НКЦПФР 17.01.2014 (www.nssmc.gov.ua).

² Остання редакція проекту змін оприлюднена НКЦПФР 30.10.2013 (www.nssmc.gov.ua).

³ Затверджене Рішенням НКЦПФР від 20.06.2013 № 1105.

⁴ Такий, на перший погляд, досить технічний документ, призвів у першій половині 2013 року до системної проблеми: починаючи з 19.03.2013, коли набуло чинності Рішення НКЦПФР № 131 від 05.02.2013, в інформаційній базі НКЦПФР почали оприлюднюватися відомості про всі вчинені поза фондовими біржами правочини із зазначенням не тільки цін, сум та інших параметрів договорів, цікавих для інвесторів, але й про ініціатора розміщення цієї інформації (ТЦП або банка). Більше того, шляхом встановлення нескладного фільтру за вказаними параметрами (ЦП, ціна, кількість) можна було знайти контрагента особи, що надала таку інформацію до загальнодоступної інформаційної бази даних НКЦПФР. Тобто, інформація щодо позабіржових договорів фактично стала повністю публічною. Біржа разом з СРО АУФТ та НАБУ надала регулятору зрозумілі аргументи, що розкриття такої конфіденційної інформації спричиняє проблеми для ТЦП та банків, оскільки ці відомості можуть бути використані неналежним чином (в т.ч. в якості інсайдерської інформації та з метою маніпулювання цінами цінних паперів, щодо яких здійснюються договори), понад, необмежене поширення такої інформації цілком можливо розглядати як передумови для розголошення банківської таємниці.

В результаті узгодженої позиції учасників ринку рішенням НКЦПФР від 09.07.2013 № 1185 до Порядку подання та розміщення інформації в загальнодоступній інформаційній базі даних НКЦПФР були внесені зміни, а також було оновлено формат оприлюднення інформації про позабіржові договори.

⁵ Остання редакція проекту оприлюднена НКЦПФР 18.12.2013 (www.nssmc.gov.ua).

⁶ Рішенням НКЦПФР від 16.04.2013 № 599 до Положення було внесено зміни щодо переведення зобов'язань в облігації.

7. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ У 2014-2015 РОКАХ

Вже зазначалося, що певну частину завдань, визначених у попередньому річному звіті, Біржею повністю або частково було вирішено у 2013 році, але виникли і нові плани розвитку Біржі, її інфраструктури та національного біржового ринку загалом.

Підвищення якості біржового списку.

Дотепер Біржа фокусувалася на залученні якомога більшої кількості емітентів до включення їх цінних паперів біржового списку, зважаючи на низку факторів: по-перше, необхідність подолати інертність ринку та тривалу звичку емітентів до включення до біржового списку ПФТС; по-друге, законодавча вимога щодо обов'язковості включення емітентами своїх акцій до біржового списку принаймні однієї фондової біржі, чим скористалися в останні роки практично всі українські фондової біржі; по-третє, податкові зміни, що стимулювали учасників ринку розширити перелік цінних паперів в біржовому обігу. Як наслідок, на Біржі та біржовому ринку в цілому залишається недостатньою частка лістингових ЦП, натомість в біржових списках залишається багато ЦП, щодо яких взагалі відсутні біржові торги (див. п. 3.2).

Таким чином, наразі значно більш важливим завданням є:

- активізація роботи з емітентами (насамперед, акцій та облігацій) з метою проходження ними лістингу на Біржі, що розширить коло учасників торгів за рахунок інституціональних інвесторів;

- стимулювання ліквідного обігу переважної частки цінних паперів в біржовому списку;
- збільшення кількості найбільш надійних наразі цінних паперів (боргових інструментів) в біржовому обігу;

- впровадження в обіг нових видів боргових цінних паперів (біржових, інфраструктурних облігацій тощо), іноземних ЦП (насамперед, облігацій українських компаній), облігацій міжнародних фінансових організацій;

- розширення видів та кількості деривативів в обігу на Біржі.

Подальше збільшення членів Біржі та стимулювання ліквідності.

Протягом 2013 року вдалося на третину збільшити кількість членів Біржі, насамперед, банків (на 63% за рік). Коло операторів пла-

нується продовжувати поширювати внаслідок впровадження технологій, відсутніх на інших біржах, запуску Інтернет-трейдингу, очікуваної міграції брокерів з інших бірж завдяки поступовій консолідації біржового ринку України (див. п. 3.1).

Запуск технології Інтернет-трейдингу на Біржі.

Незважаючи на певний скепсис щодо середньострокових перспектив ринку акцій в Україні, досягнуте зростання біржової ліквідності у сегментах боргових ЦП та деривативів робить все більш актуальним завдання інтеграції з розробниками програмного забезпечення (брокерських систем). У 2013 році Біржа почала активну співпрацю з українськими та російськими розробниками відповідних ІТ щодо розробки універсального "шлюзу". Вбачається, що у 2014 році почнеться його активне використання з метою залучення інвесторів до торгів борговими інструментами та деривативами.

Розвиток ринку РЕПО на Біржі.

Восени 2013 року розпочалася взаємодія Біржі з РЦ, НАБУ, АУФТ щодо методологічного та технологічного обговорення умов запуску ринку тристороннього РЕПО з компенсаційними внесками. Ця технологія має значно підвищити ліквідність не тільки власне ринку РЕПО, але й спотових сегментів обігу інструментів, які можуть використовуватися в якості предмету РЕПО (п. 3.4.3).

Поновлення торгів з додатковим забезпеченням в цінних паперах.

Погодження та запуск в РЦ технології додаткового забезпечення в ЦП (п. 3.3.1, 3.4.1) з врахуванням позитивного досвіду, отриманого Біржею у 2013 році, має значно спростити доступ до торгів та підвищити ліквідність торгів ОВДП та корпоративними облігаціями,

ринку РЕПО та строкового ринку.

Розвиток строкового ринку на Біржі.

Завданням на 2014 рік є розширення кола операторів, основними з яких, з огляду на специфіку базових активів (відсоткових ставок) вбачаються, насамперед, банки. Планується збільшення різновидів строкових контрактів, зокрема, впровадження в обіг опціонів на відсоткові ставки (п. 3.4.3). Важливим заходом є інтеграція з РЦ з метою виконання ним функцій CCP на строковому ринку, аби забезпечити універсальність розрахункової моделі, застосовуваної Біржею, та впровадження єдиного ліміту на всіх ринках.

Поглиблення взаємодії з РЦ.

Зважаючи на значущу роль РЦ в інфраструктурі національного фінансового ринку, важливо ще суттєвіше посилити взаємодію в напрямі технологічного та методологічного розвитку української клірингової системи. Окрім планованого запуску клірингу і розрахунків через РЦ на строковому ринку, важливим фактором розвитку біржового ринку має стати поступовий перехід від розрахунків на умовах T+0 до загальносвітових стандартів на умовах T+n (апробовані у 2013 році в Росії) та впровадження інших клірингових та розрахункових сервісів, зокрема щодо впровадження єдиного ліміту на всіх ринках. Також, з огляду на значні напрацювання в сфері клірингу та розрахунків, розглядається можливість інтеграції СКТ та РЦ на технологічному та/або операційному рівні.

Активізація інформаційної та маркетингової політики.

Додатково до вже існуючого Індексу Українських облігацій, що розраховується Біржею, у 2014 році планується запуск Біржею власного індексу акцій.

Важливим завданням є поширення кола інформаційних агенцій, які транслюють інформацію про результати торгів на Біржі українським та міжнародним інвесторам, – поряд із вже формалізацією у 2013 році взаємовідносин Bloomberg (п. 1.2) необхідно завершити процедуру тестування інформаційної взаємодії з Thomson Reuters.

Подальше організаційне та правове оформлення вертикально інтегрованого біржового холдингу.

Вже фактично реалізований на технологічному рівні, але не повною мірою оформлений відповідними корпоративними відносинами пул складових інфраструктури національного фондового ринку має юридично інтегруватися за прикладом провідних міжнародних біржових холдингів (LSE, NYSE Euronext, NASDAQ OMX, група Московської біржі), аби забезпечити конкурентоспроможність Біржі, збільшити капіталізацію Біржі та її інфраструктури (п. 1.2, 4.1). В межах корпоративного оформлення біржового холдингу акціонерами розглядається можливість залучення інвестицій, необхідних для забезпечення подальшого розвитку холдингу, шляхом пропозиції найбільш активним операторам ринку та/

або стратегічному інвестору значного пакета акцій компанії-холдера домінуючих часток капіталу компаній-складових небанківської фінансової групи (через механізми IPO/SPO).

Участь в регуляторних заходах розвитку біржового ринку.

Розділ 6 містить значне коло нормотворчих заходів Біржі, які дали практичні результати у вигляді зростання ефективності та ліквідності національного біржового ринку. Тим не менше, цілком зрозуміло, що ці заходи мають бути комплексними, взаємопов'язаними, узгодженими із загальною національною політикою на фінансовому ринку. Тому важливим завданням на 2014 рік є участь в розробці нової Програми розвитку фондового ринку на середньострокову перспективу.

Баланс на 31 грудня 2013 р.

АКТИВ	Код рядка	На по- чаток звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	135	44 678
первісна вартість	1001	296	45 537
накопичена амортизація	1002	161	859
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	21	16
первісна вартість	1011	172	183
знос	1012	151	167
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за мето- дом участі в капіталі			
інших підприємств	1030	44 688	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	4 976
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	4	4
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фон- дах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	44 848	49 674
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2	3
Виробничі запаси	1101	2	3

Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховання	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, по- слуги	1125	361	248
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	-	-
з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх роз- рахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 959	16
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	24	148
Готівка	1166	-	-
Рахунки в банках	1167	24	148
Витрати майбутніх періодів	1170	1	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:	1181	-	-
резервах довгострокових зобов'язань			
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	18
Усього за розділом II	1195	5 347	433
Ш. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи ви- буття	1200	-	-
Баланс	1300	50 195	50 107

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	50 000	50 000
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	9	20
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	30	39
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	50 039	50 059
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-

III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	.	.
товари, роботи, послуги	1615	132	1
розрахунками з бюджетом	1620	4	41
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1	-
розрахунками з оплати праці	1630	4	-
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	15	6
Усього за розділом III	1695	156	48
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	50 195	50 107

Фінансові результати за 2013 рік

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 102	1 051
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
Премії підписані, валова сума	2011	-	-
Премії, передані у перестраховання	2012	-	-
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1 725)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий: прибуток	2090	377	1 051
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	5	-
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(330)	(1 037)
Витрати на збут	2150	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(73)	(10)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-

Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		4
збиток	2195	(21)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	49 727	49 692
Дохід від благодійної допомоги	2241	60	-
Фінансові витрати	2250	(-)	(-)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(49 664)	(49 647)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	42	49
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(22)	(21)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	20	28
збиток	2355	(-)	(-)

Додаток 1.

Рейтинги учасників торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" за обсягами виконаних договорів у 2013 році в розрізі видів цінних паперів:

Державні облигації України			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	АТ "ОЩАДБАНК"	1	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
2	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	2	АТ "ОТП БАНК"
3	АТ "ОТП БАНК"	3	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"
4	АБ "УКРГАЗБАНК"	4	АТ "ОЩАДБАНК"
5	ПАТ "ВТБ БАНК"	5	АБ "УКРГАЗБАНК"
6	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	6	ПАТ "ВТБ БАНК"
7	АТ "УКРЕКСІМБАНК"	7	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"
8	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	8	ПуАТ "ФІДОБАНК"
9	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	9	ПАТ "ПУМБ"
10	ПАТ "ПУМБ"	10	АТ "УКРСИББАНК"
11	ПуАТ "ФІДОБАНК"	11	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
12	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	12	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"
13	АТ "УКРСИББАНК"	13	ПрАТ "МТ"
14	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	14	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"
15	ПАТ "ВБР"	15	АТ "УКРЕКСІМБАНК"
16	ПрАТ "МТ"	16	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
17	ПАТ "ФКБ БАНК"	17	ПАТ "МІБ"
18	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"	18	ПАТ "УКРІНБАНК"
19	ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	19	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"
20	ПАТ "УКРІНБАНК"	20	ПАТ "КБ "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"
21	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	21	ПАТ "ФКБ БАНК"
22	ПАТ "КБ "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	22	АТ "БАНК "БОГУСЛАВ"
23	ПАТ "МІБ"	23	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"
24	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	24	ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"
25	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	25	ПАТ "БАНК ФОРУМ"
26	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	26	ПАТ "ВБР"
27	АТ "КБ "ЕКСПОБАНК"	27	АТ "КБ "ЕКСПОБАНК"
28	АТ "БАНК "БОГУСЛАВ"	28	ПАТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"
29	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	29	ПАТ "АКБ БАНК"

30	АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	30	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"
31	ПАТ "БАНК ФОРУМ"	31	АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"
32	ПАТ "МАРФІН БАНК"	32	ПАТ "БАНК "ЮНІСОН"
33	ПАТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ"	33	ПАТ "МАРФІН БАНК"
34	ПАТ "БАНК "ЮНІСОН"	34	ПАТ "ФІНАНС БАНК"
35	АТ "ТАСКОМБАНК"	35	ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ"
36	ПАТ "КБ "НАДРА"	36	ПАТ "УКРСОЦБАНК"
37	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"	37	ТОВ "КОНКОРД КАПІТАЛ"
38	ПАТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	38	АТ "ТАСКОМБАНК"
39	ПАТ "БТА БАНК"	39	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"
40	ПАТ "ФІНАНС БАНК"	40	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"
41	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"	41	ПАТ "БТА БАНК"
42	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	42	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"
43	ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ"	43	ПАТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ"
44	ТОВ "КОНКОРД КАПІТАЛ"	44	ПАТ "КБ "НАДРА"
45	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"	45	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"
46	ПАТ "АКБ БАНК"	46	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"
47	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	47	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"
48	ПАТ "КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	48	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"
49	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"	49	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"
50	ПАТ "ВіЕйБі БАНК"	50	АТ "ЄВРОГАЗБАНК"

Акції			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	1	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"
2	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	2	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"
3	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"	3	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"
4	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	4	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"
5	ТОВ "УІДК"	5	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"
6	ТОВ "ФК "КУБ"	6	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"
7	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"	7	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"
8	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"	8	ТОВ "УІДК"
9	ТОВ "ФІНМАРКЕТ-ГРУП"	9	ТОВ "ФК "КУБ"

10	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	10	ТОВ "АКЦЕПТОР"
11	ТОВ "АКЦЕПТОР"	11	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"
12	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	12	ТОВ "БРОК НЕОН"
13	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	13	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"
14	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	14	ТОВ "ТАРГЕТ ТРЕЙД"
15	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	15	ТОВ "ФІНМАРКЕТ-ГРУП"
16	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"	16	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"
17	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	17	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"
18	ПрАТ "МТ"	18	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
19	ТОВ "ДРВЦ"	19	ТОВ "ПІОГЛОБАЛ КАПІТАЛ"
20	ТОВ "ЕЙДІСІ СЕКЬЮРІТІЗ"	20	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"
21	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ	21	ПрАТ "МТ"
22	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	22	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
23	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	23	ТОВ "ДРВЦ"
24	ТОВ "АССА 11"	24	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"
25	ТОВ "ФК "ОКТАВА ІНВЕСТ"	25	ТОВ "ФЕНІКС БРОК"
26	ТОВ "ФІНКОМ-ІНВЕСТ"	26	ТОВ "ОФЕРТА"
27	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	27	ТОВ "ФК "АСТРЕЯ"
28	ТОВ "ОФЕРТА"	28	ТОВ ДК "УКРІНВЕСТ"
29	ТОВ "АВАНТІ"	29	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"
30	ТОВ "БРОК НЕОН"	30	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
31	ПрАТ "ІФК "АРТ КАПІТАЛ"	31	ТОВ "АВАНТІ"
32	ТОВ "КОНКОРД КАПІТАЛ"	32	ТОВ "ФК "ОКТАВА ІНВЕСТ"
33	ТОВ "ПІОГЛОБАЛ КАПІТАЛ"	33	ТОВ "ФІНКОМ-ІНВЕСТ"
34	ТОВ "ТАРГЕТ ТРЕЙД"	34	ТОВ "АССА 11"
35	АТ "МЕТАБАНК"	35	ТОВ "ФГІ"
36	АТ "ТАСКОМБАНК"	36	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"
37	ТОВ ДК "УКРІНВЕСТ"	37	ТОВ "ЕЙДІСІ СЕКЬЮРІТІЗ"
38	ТОВ "ФЕНІКС БРОК"	38	ТОВ "КОНКОРД КАПІТАЛ"
39	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"	39	ПрАТ "ІФК "АРТ КАПІТАЛ"
40	ТОВ "БЮРО ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ"	40	ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ"

Облігації підприємств*			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	1	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
2	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	2	ТОВ "ІНСАЙТ КАПІТАЛ"
3	ПАТ "ВТБ БАНК"	3	АТ "ЄВРОГАЗБАНК"
4	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	4	ТОВ "АКЦЕПТОР"
5	ТОВ "ІНСАЙТ КАПІТАЛ"	5	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"
6	АТ "ЄВРОГАЗБАНК"	6	ПуАТ "ФІДОБАНК"
7	ТОВ "ЕЙДІСІ СЕКЬЮРІТІЗ"	7	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"
8	АТ "ОЩАДБАНК"	8	ПАТ "ВТБ БАНК"
9	ТОВ "АКЦЕПТОР"	9	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"
10	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	10	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ
11	ТОВ "ПРОФКОМ"	11	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"
12	АБ "УКРГАЗБАНК"	12	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"
13	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"	13	АТ "УКРЕКСІМБАНК"
14	АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	14	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
15	ПуАТ "ФІДОБАНК"	15	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
16	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	16	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"
17	АТ "УКРЕКСІМБАНК"	17	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"
18	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"	18	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"
19	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	19	ТОВ "ЕЙДІСІ СЕКЬЮРІТІЗ"
20	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	20	ПрАТ "МТ"
21	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	21	ТОВ "ФГІ"
22	ПАТ "ПУМБ"	22	АТ "ОЩАДБАНК"
23	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"	23	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"
24	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"	24	ТОВ "ПРОФКОМ"
25	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	25	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"
26	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	26	АБ "УКРГАЗБАНК"
27	ПрАТ "МТ"	27	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"
28	ТОВ "КАМЕЛОТ ІНВЕСТ"	28	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"
29	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ	29	ТОВ "БРОК НЕОН"

30	ПРАТ "ІФК "АРТ КАПІТАЛ"	30	ТОВ "ТАРГЕТ ТРЕЙД"
31	ТОВ "ФК "ПАРАНГОН"	31	ПАТ "УКРСОЦБАНК"
32	ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"	32	ТОВ "АВАНТІ"
33	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	33	ТОВ "ФК "ОК-2"
34	АТ "УКРСИББАНК"	34	ТОВ "ФК "КУБ"
35	АТ "ОТП БАНК"	35	ПАТ "ПУМБ"
36	ПАТ "БАНК ФОРУМ"	36	ТОВ "ПРОФІ-Т ЦІННІ ПАПЕРИ"
37	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	37	ТОВ "ПОРТФЕЛЬНИЙ ІНВЕСТОР"
38	ТОВ "ПРОФІ-Т ЦІННІ ПАПЕРИ"	38	АТ "УКРСИББАНК"
39	ПАТ "БАНК "ЮНІСОН"	39	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"
40	ТОВ "ФК "ОК-2"	40	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"
41	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	41	ПАТ "БАНК ФОРУМ"
42	ТОВ "ФГІ"	42	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"
43	ТОВ "АВАНТІ"	43	ТОВ "УІДК"
44	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	44	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"
45	ТОВ "ФК "КУБ"	45	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"
46	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	46	ПРАТ "ІФК "АРТ КАПІТАЛ"
47	ТОВ "ТАРГЕТ ТРЕЙД"	47	ПАТ "АКБ БАНК"
48	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	48	ТОВ "УФЦ"
49	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	49	АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"
50	ТОВ "УІДК"	50	ТОВ "ФК "ПАРАНГОН"

Примітки:

* При формуванні рейтингів враховані обсяги торгів за операціями, в яких банки виступають емітентами облігацій.

Облігації місцевих позик			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	1	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
2	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	2	АТ "УКРЕКСІМБАНК"
3	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	3	ТОВ "АКЦЕПТОР"
4	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	4	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"
5	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	5	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
6	АТ "УКРЕКСІМБАНК"	6	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"
7	ТОВ "АКЦЕПТОР"	7	АТ "ОЩАДБАНК"
8	АТ "ОЩАДБАНК"	8	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
9	АТ "УКРСИББАНК"	9	АТ "УКРСИББАНК"

Інвестиційні сертифікати			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	1	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"
2	ТОВ "ФК "КУБ"	2	ТОВ "АКЦЕПТОР"
3	ТОВ "АКЦЕПТОР"	3	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"
4	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	4	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"
5	ТОВ "УІДК"	5	ТОВ "ФК "КУБ"
6	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"	6	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"
7	ТОВ "ФІНМАРКЕТ-ГРУП"	7	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"
8	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	8	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"
9	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	9	ТОВ "УІДК"
10	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"	10	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
11	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	11	ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"
12	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	12	ПРАТ "МТ"
13	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	13	ТОВ "ФІНМАРКЕТ-ГРУП"
14	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	14	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
15	ТОВ "ФГІ"	15	ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"
16	ПРАТ "МТ"	16	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
17	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"	17	ТОВ "БРОК НЕОН"
18	ТОВ "АССА 11"	18	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"
19	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	19	АТ "ЄВРОГАЗБАНК"
20	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	20	ТОВ "ІНСАЙТ КАПІТАЛ"

Додаток 2

Перелік членів Біржі станом на 31.12.2013

Найменування члена біржі	Місцезнаходження	Дата набуття статусу члена біржі
АТ "УКРЕКСІМБАНК"	Київ	05.12.2011
АТ "ОЩАДБАНК"	Київ	01.06.2012
ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"	Київ	28.10.2009
ПАТ "УКРСОЦБАНК"	Київ	10.07.2007
ПАТ "УКРІНБАНК"	Київ	08.05.2013
АТ "УКРСИББАНК"	Харків	05.04.2007
АТ "КБ "ЕКСПОБАНК"	Київ	04.06.2013
АТ "ТАСКОМБАНК"	Київ	27.05.2013
ПАТ "КРЕДОБАНК"	Львов	11.11.2013
ПАТ "АКБ "КАПІТАЛ"	Донецьк	01.10.2013
АТ "БАНК "ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	Київ	10.08.2007
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	Запоріжжя	27.09.2007
ТОВ "ПОРТФЕЛЬНИЙ ІНВЕСТОР"	Одеса	02.08.2007
ПАТ "ПУМБ"	Донецьк	18.07.2007
АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	Київ	22.10.2012
ПуАТ "ФІДОБАНК"	Київ	11.06.2012
ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	Дніпропетровськ	25.12.2012
ПАТ "ВТБ БАНК"	Київ	18.06.2010
ПАТ "БТА БАНК"	Київ	08.10.2009
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	Київ	01.04.2013
ПАТ "ВІЕЙБІ БАНК"	Київ	24.10.2012
ПАТ "ФІНАНС БАНК"	Київ	21.01.2013
АТ "БРОКБІЗНЕСБАНК"	Київ	04.05.2007
ПАТ "КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	Донецьк	23.05.2013
ТОВ "АВАЛЬ-БРОК"	Київ	01.07.2013
ПАТ "КБ "НАДРА"	Київ	31.10.2012
ПАТ "АКБ БАНК"	Кременчук	03.12.2007
ПАТ "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	Київ	25.01.2013
ПрАТ "АЛЬГАНА КАПІТАЛ"	Донецьк	13.06.2007
ТОВ "ФК "ОК-2"	Донецьк	29.01.2013

ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"	Київ	23.01.2009
АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	Одеса	24.12.2008
ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	Київ	14.02.2011
ПАТ "АБ "РАДАБАНК"	Дніпропетровськ	24.05.2013
ПАТ "БАНК ФОРУМ"	Київ	12.09.2007
ЗАТ "МАЙСТЕР БРОК"	Київ	21.09.2007
ПрАТ "ФК СОКРАТ"	Київ	15.06.2007
ПАТ "МАРФІН БАНК"	Іллічівськ	11.03.2013
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	Київ	17.05.2013
ТОВ "СТОЛИЦЯ-ЦІННИ ПАПЕРИ"	Київ	28.12.2011
ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	Київ	13.08.2007
АТ"ОТП БАНК"	Київ	25.12.2007
ТОВ "ЛФЦ-БРОК"	Луганськ	23.09.2008
ТЗОВ "УКРСЕРВІС"	Івано-Франківськ	03.05.2007
ТОВ "ПРДТ ФОНДОВИЙ ЦЕНТР"	Одеса	20.10.2011
ПАТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	Київ	06.02.2013
ПАТ "БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА"	Київ	09.12.2013
ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"	Київ	20.01.2010
ПАТ "ДІАМАНТБАНК"	Київ	12.02.2013
ФОНДОВИЙ ЦЕНТР "СПІВДРУЖНІСТЬ"	Харків	11.04.2013
ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	Київ	03.10.2007
ПрАТ ІК "ІТТ-ІНВЕСТ"	Київ	30.10.2007
АБ "УКРГАЗБАНК"	Київ	15.05.2007
АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ	Харків	18.08.2008
ТОВ "АТН-ІНВЕСТ"	Харків	09.09.2013
ТОВ "ПАРАЛЕЛІ"	Одеса	05.06.2007
ТОВ "ДЮК-А"	Київ	23.12.2011
ТЗОВ "ФК "ДЕКРА"	Івано-Франківськ	03.05.2007
ТОВ "КС ГРУП"	Київ	28.04.2007
АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	Київ	05.06.2007
ПАТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	Київ	01.10.2013
ТОВ "АЛЬТУС-ФІНАНС"	Дніпропетровськ	28.01.2013
ТОВ "МІЛЛЕНІУМ КАПІТАЛ"	Київ	21.06.2007

ТОВ "АРТ-КАПІТАЛ КАСТОДІ"	Київ	08.07.2013
ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	Харків	22.08.2007
ТОВ "АКЦЕПТОР"	Харків	22.08.2007
ТОВ "ДРВЦ"	Дніпропетровськ	03.08.2010
ТОВ "БОНАНЗА"	Харків	09.09.2013
ТОВ "ГАРАНТ ІНВЕСТ"	Запоріжжя	28.10.2008
ТОВ "УФЦ"	Київ	03.07.2013
ТОВ "БРОК НЕОН"	Кривий Ріг	14.01.2013
ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	Донецьк	23.03.2010
ТОВ "АЙ К'Ю-БРОК"	Київ	10.09.2007
ТОВ "АРТА ЦІННИ ПАПЕРИ"	Київ	20.06.2007
ТЗОВ "КАРПАТИ-БРОК"	Львів	25.12.2007
ПрАТ "МТ"	Дніпропетровськ	15.05.2006
ТОВ "ФК "КУБ"	Київ	13.06.2007
ТОВ "БЮРО ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ"	Київ	12.05.2010
ТОВ "КОНКОРД КАПІТАЛ"	Київ	29.03.2013
ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	Київ	17.02.2010
ПрАТ "ІФК "АРТ-КАПІТАЛ"	Київ	18.07.2007
ТОВ "ПФБК"	Донецьк	23.08.2013
ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	Київ	25.10.2010
ТОВ "ПІОГЛОБАЛ КАПІТАЛ"	Київ	15.05.2007
АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	Київ	21.12.2009
ТОВ "ФЕНІКС БРОК"	Київ	04.02.2013
ПАТ "МКБАНК"	Київ	20.06.2013
ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	Дніпропетровськ	07.08.2007
АТ "БАНК "БОГУСЛАВ"	Київ	19.09.2012
ТОВ "МЕТІДА-КАПІТАЛ"	Феодосія	04.11.2011
ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	Дніпропетровськ	05.12.2007
ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	Київ	21.11.2013
ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	Донецьк	16.03.2010
АТ "ЄВРОГАЗБАНК"	Київ	01.02.2013
ТОВ "СФІ"	Київ	01.12.2011
ТОВ "ПРОФКОМ"	Харків	29.01.2013

ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	Київ	25.11.2009
ТОВ "СПРЕД"	Дніпропетровськ	08.01.2013
ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"	Дніпропетровськ	03.07.2008
ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	Київ	30.08.2012
ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	Київ	31.07.2008
ТОВ "УІДК"	Донецьк	03.11.2008
ТОВ "МУЛЬТІБРОК"	Київ	01.12.2008
ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК`ЮРИТИЗ"	Київ	23.10.2009
ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ "ВЕЛБІН"	Донецьк	21.03.2013
ПАТ "МІБ"	Київ	12.02.2013
ТОВ "АСТАРТА-БРОК"	Одеса	24.02.2011
ПАТ "БАНК 3/4"	Київ	15.08.2012
ТОВ "ФК "ПАРАНГОН"	Севастополь	29.01.2009
ПАТ "ВЕРНУМ БАНК"	Київ	24.12.2013
ПАТ "ВБР"	Київ	01.09.2011
ПАТ "АПЕКС-БАНК"	Київ	25.01.2013
ПАТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ"	Київ	28.12.2012
ТОВ "ФК "ЕКСПЕРТ"	Київ	23.01.2013
ТОВ "ТАРГЕТ ТРЕЙД"	Київ	24.09.2013
ТОВ "ФК ПРОФІТ"	Дніпропетровськ	07.08.2013
ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	Київ	25.06.2010
ТОВ "ІНВЕСТ БРОК"	Київ	13.09.2013
ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"	Макіївка	21.12.2009
ТОВ "ІНСАЙТ КАПІТАЛ"	Київ	01.04.2013
ТОВ "ВОКІН"	Дніпропетровськ	09.09.2013
ТОВ "ЕЙДІСІ СЕК`ЮРИТИЗ"	Харків	11.01.2013
ТОВ "ЕЛЛІОТТ КАПІТАЛ"	Київ	25.12.2012
ТОВ "КОМПАНІЯ "ПРЕСТИЖ-ПЛЮС"	Київ	20.06.2013
ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	Дніпропетровськ	27.10.2010
ТОВ "ФГІ"	Дніпропетровськ	20.12.2010
ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	Макіївка	19.07.2011
ТОВ "ФІНККОМ-ІНВЕСТ"	Київ	12.10.2012
ТОВ "АССА 11"	Донецьк	16.05.2013
ТОВ "ПЛАНЕТА СЕРВІС"	Одеса	12.11.2012

ТОВ "КОРПОРАТИВНИЙ КАПІТАЛ"	Київ	14.05.2013
ТОВ "ФК "АСТРЕЯ"	Київ	27.02.2013
ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	Київ	08.12.2011
ТОВ "ПРО КАПІТАЛ СЕК'ЮРІТІЗ"	Київ	01.12.2011
ТОВ "Ф-ТРЕЙДІНГ"	Київ	04.04.2013
ТОВ "ІК "АБСОЛЮТ ІНВЕСТ"	Київ	08.01.2013
ТОВ "ФК "ОСКАР"	Донецьк	19.07.2013
ТОВ "ПРОФІ-Т ЦІННІ ПАПЕРИ"	Київ	14.05.2013
ТОВ "ФК "ОКТАВА ІНВЕСТ"	Київ	19.12.2012
ТОВ "АСЕТ-ІНВЕСТ"	Київ	29.01.2013
ПАТ "КБ "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	Київ	25.04.2013
ТОВ "ФІНМАРКЕТ-ГРУП"	Київ	19.02.2013
ТОВ "ФК-ЗБЕРІГАЧ"	Київ	28.12.2012
ПАТ "БАНК "ЮНІСОН"	Київ	20.06.2013

Додаток 3

ТОП-50 акцій в біржовому списку ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" за показником ринкової капіталізації (станом на 31.12.2013)

№ з/п	Назва емітента	Код ISIN	Номінальна вартість, грн.	Кількість цінних паперів у випуску (шт)	Ціна 1 ЦП, грн.*	Капіталізація, грн.*
1	ПАТ АБ "УКРГАЗ-БАНК"	UA4000094866	1,00	9 999 522 922	0,9990	9 989 523 399,08
2	ПАТ "ПРОМІН-ВЕСТБАНК"	UA4000136329	10,00	529 871 452	9,6000	5 086 765 939,20
3	ПАТ "МОТОР СІЧ"	UA4000143135	135,00	2 077 990	2 147,8777	4 463 268 381,82
4	ПАТ "ДНІПРОА-ЗОТ"	UA4000104244	0,01	35 158 375 000	0,1200	4 219 005 000,00
5	АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	UA4000069603	0,10	29 977 749 080	0,1090	3 267 574 649,72
6	ПАТ "МК "АЗОВ-СТАЛЬ"	UA4000075758	0,25	4 204 000 000	0,7439	3 127 355 600,00
7	ПАТ "ЦЕНТРЕ-НЕРГО"	UA4000079081	1,30	369 407 108	6,3028	2 328 299 120,30

8	ПАТ "КИЇВЕНЕР-ГО"	UA4000071765	0,25	108 364 280	20,0000	2 167 285 600,00
9	ПАТ "САН ІНБЕВ УКРАЇНА"	UA4000089437	0,01	9 510 655 300	0,1748	1 662 462 546,44
10	ПАТ "ФБ "ПЕР-СПЕКТИВА"	UA4000101083	0,01	5 000 000 000	0,3175	1 587 500 000,00
11	АТ "ІМЕКСБАНК"	UA1500021001	100,00	12 900 000	100,0000	1 290 000 000,00
12	ПАТ "ПОЛТАВ-СЬКИЙ ГЗК"	UA1600971204	9,96	115 400 000	10,0198	1 156 284 920,00
13	ПАТ "ТЕРРА БАНК"	UA4000120406	1 000,00	557 141	2 009,1300	1 119 368 697,33
14	ПАТ "ДТЕК ЗАХІДЕНЕРГО"	UA4000079479	10,00	12 790 541	86,6223	1 107 946 079,66
15	ПАТ "ДТЕК ДНІ-ПРОЕНЕРГО"	UA4000080444	25,00	3 923 998	243,9993	957 452 765,20
16	ПАТ "КФЦ"	UA4000069926	0,01	5 000 000 000	0,1455	727 500 000,00
17	ПАТ "УКРСОЦ-БАНК"	UA1002231009	0,10	3 694 986 050	0,1860	687 267 405,30
18	ПАТ "АВДІЇВ-СЬКИЙ КХЗ"	UA4000079222	1,76	195 062 500	3,2590	635 708 687,50
19	ПАТ "ШУ "ПО-КРОВСЬКЕ"	UA4000093850	0,25	848 535 009	0,6534	554 432 774,88
20	ПАТ "ДОНБАСЕ-НЕРГО"	UA4000080675	10,00	23 644 301	20,5663	486 275 787,66
21	НАСК "ОРАНТА"	UA4000084511	5,85	132 500 000	3,1000	410 750 000,00
22	ПАТ "ХЦУ"	UA4000052740	0,01	39 685 432 400	0,0100	396 854 324,00
23	ПАТ "ДТЕК ШАХТА КОМСОМО-ЛЕЦЬ ДОНБАСУ"	UA4000067912	0,25	334 879 267	1,1795	394 990 095,43
24	ПАТ "БАНК ФОРУМ"	UA1006051007	10,00	62 100 000	4,4900	278 829 000,00
25	ПАТ "СК "УНІ-ВЕРСАЛЬНА"	UA0201011105	1,00	164 447 000	1,2600	207 203 220,00
26	ПАТ "СК "МИР"	UA4000072854	0,10	500 500 000	0,4120	206 206 000,00
27	ПАТ "БЮРО КРЕДИТНИХ ІСТОРІЙ "ФЕНІКС"	UA4000126841	0,25	20 400 000	9,0000	183 600 000,00
28	ПАТ "ЯКХЗ"	UA0500491008	0,25	273 598 680	0,6501	177 866 501,87

29	АТ "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	UA4000091904	0,80	164 430 000	1,0300	169 362 900,00
30	ПАТ "КБ "ПІВ-ДЕНКОМБАНК"	UA0401461001	10,00	15 400 000	10,0400	154 616 000,00
31	ПАТ "ХАРТРОН"	UA4000066823	0,25	85 470 280	1,8000	153 846 504,00
32	ПАТ "ВСЕСВІТ"	UA4000072821	0,25	120 000 000	1,0339	124 068 000,00
33	ПАТ "ДТЕК ПЕМ-ЕНЕРГОВУГІЛЛЯ"	UA4000073084	1,86	5 478 271	22,0000	120 521 962,00
34	ПАТ "БАНК АВАНГАРД"	UA4000151260	1 000,00	122 000	970,8528	118 444 041,60
35	ПАТ "АСВІО БАНК"	UA4000119275	0,10	1 040 000 000	0,1107	115 128 000,00
36	ПАТ "ДОНЕ-ЦЬКОБЛГАЗ"	UA4000084040	0,01	696 000 000	0,1600	111 360 000,00
37	ПАТ "ФК"СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	UA4000070080	1,00	50 000 000	1,6359	81 795 000,00
38	ПАТ "СА "МЕРКУРІЙ"	UA4000072847	1 000,00	20 000	4 070,0000	81 400 000,00
39	АТ "НК БАНК"	UA4000109391	0,50	160 111 180	0,5000	80 055 590,00
40	ПАТ "ТРЕСТ "ЛШП"	UA4000168181	0,25	13 834 720	5,0000	69 173 600,00
41	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	UA4000120950	10,00	6 000 000	10,0000	60 000 000,00
42	ПАТ "СВІЖАЧОК"	UA4000092050	1,00	56 260 000	1,0000	56 260 000,00
43	ПАТ КОМПАНІЯ "ЕЛЬБА"	UA4000093819	1,00	19 445 000	2,6400	51 334 800,00
44	ПАТ "АКТИВ ТРЕЙД"	UA4000147946	5,00	6 000 000	8,4473	50 683 742,71
45	ВАТ "ТЕМ"	UA4000124200	0,30	3 153 680	12,0000	37 844 160,00
46	АТ "МЕТАБАНК"	UA4000091714	21,95	3 360 000	10,0000	33 600 000,00
47	ПАТ "ГРІН БАНК"	UA4000133706	2,00	38 325 000	0,5819	22 301 317,50
48	ПАТ "АКБ БАНК"	UA4000076186	0,10	1 549 995 000	0,0130	20 149 935,00
49	ПАТ "ПТКІ "УКР-КРАНЕЕНЕРГО"	UA4000091847	0,25	3 037 180	5,8000	17 615 644,00
50	ПАТ "ПРОМІН-ВЕСТИЦІЇ"	UA4000044127	0,25	40 516 000	0,2700	10 939 320,00

Примітки:

* Розрахунок ринкової капіталізації здійснено на підставі біржового курсу/останньої ціни договору/номінальної вартості.

Додаток 4

ТОП-50 державних облігацій України за обсягом торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" протягом 2013 року

№ з/п	Код ISIN	Номінал	Строк обігу, років	Вид	Кількість укладених договорів	Обсяг укладених договорів, грн
1	UA4000142699	1 000 USD	3	валютні	991	24 263 905 405,73
2	UA4000157119	1 000 UAH	5	купонні	170	14 612 069 477,38
3	UA4000108823	1 000 UAH	3	купонні	789	14 583 080 860,51
4	UA4000137277	1 000 UAH	2	купонні	1038	11 857 552 099,75
5	UA4000166854	1 000 USD	4	валютні	113	11 773 771 997,15
6	UA4000155485	1 000 USD	2	валютні	483	10 831 238 306,23
7	UA4000140362	1 000 USD	2	валютні	159	7 658 259 561,87
8	UA4000170732	1 000 UAH	5	купонні	62	7 233 596 535,00
9	UA4000142384	1 000 USD	1	валютні	93	7 067 248 826,40
10	UA4000160642	1 000 USD	2	валютні	227	6 496 785 176,56
11	UA4000168082	1 000 UAH	5	купонні	37	6 450 131 015,00
12	UA4000082622	1 000 UAH	5	амортизаційні	1601	6 113 603 456,16
13	UA4000162127	1 000 UAH	5	купонні	45	5 929 685 441,00
14	UA4000082531	1 000 UAH	5	амортизаційні	699	5 595 685 974,86
15	UA4000083059	1 000 UAH	5	амортизаційні	395	5 400 576 877,61
16	UA4000141071	1 000 USD	3	валютні	170	4 561 156 509,01
17	UA4000160626	1 000 UAH	5	купонні	36	4 490 120 069,29
18	UA4000156863	1 000 UAH	4	купонні	22	4 342 560 405,00
19	UA4000158794	1 000 USD	1,5	валютні	107	4 169 952 081,51
20	UA4000157671	1 000 UAH	7	купонні	27	4 049 133 020,00
21	UA4000171094	1 000 UAH	7	купонні	73	3 868 441 639,08
22	UA4000151278	1 000 USD	2	валютні	104	3 623 435 696,70
23	UA4000173306	1 000 UAH	5	купонні	56	3 496 434 645,00
24	UA4000118871	1 000 UAH	3	купонні	261	3 420 308 046,64
25	UA4000136832	1 000 USD	1,5	валютні	614	3 413 408 956,49
26	UA4000141063	1 000 USD	1	валютні	89	3 307 903 907,51
27	UA4000171391	1 000 UAH	5	купонні	46	3 137 496 337,19
28	UA4000130082	1 000 UAH	6	купонні	17	3 084 311 232,60
29	UA4000177414	1 000 USD	3	валютні	4	2 996 167 631,25

30	UA4000166201	1 000 UAH	5	купонні	49	2 981 558 194,51
31	UA4000177554	1 000 USD	5	валютні	6	2 936 558 364,71
32	UA4000051403	1 000 UAH	5	купонні	29	2 930 126 474,48
33	UA4000151203	1 000 UAH	5	купонні	16	2 912 554 410,61
34	UA4000174239	1 000 UAH	5	купонні	29	2 903 572 635,08
35	UA4000149231	1 000 USD	2	валютні	87	2 898 941 771,65
36	UA4000151476	1 000 UAH	5	купонні	12	2 438 780 916,13
37	UA4000166805	1 000 UAH	7	купонні	31	2 366 956 255,00
38	UA4000130090	1 000 UAH	6	купонні	17	2 335 695 358,00
39	UA4000148217	1 000 UAH	3	індексовані	59	2 320 317 883,22
40	UA4000177919	1 000 UAH	5	купонні	30	2 203 022 740,00
41	UA4000158315	1 000 UAH	4,5	купонні	12	2 154 764 937,60
42	UA4000166821	1 000 USD	2	валютні	72	2 137 167 023,00
43	UA4000138234	1 000 UAH	1	дисконтні	29	2 108 900 769,55
44	UA4000166219	1 000 UAH	5	купонні	36	2 095 701 250,00
45	UA4000177133	1 000 USD	1,3	валютні	12	1 903 963 573,72
46	UA4000165765	1 000 UAH	5	купонні	13	1 766 380 834,28
47	UA4000115117	1 000 UAH	3	купонні	96	1 699 487 923,41
48	UA4000153340	1 000 UAH	4,8	купонні	6	1 669 381 540,00
49	UA4000172506	1 000 USD	3	валютні	17	1 575 903 529,86
50	UA4000166847	1 000 USD	3	валютні	22	1 534 184 535,00

Додаток 5

ТОП-50 облігацій підприємств за обсягом торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" протягом 2013 року

№ з/п	Назва емітента	Код ISIN	Кількість укладених договорів	Обсяг укладених договорів, грн
1	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	UA4000119481	79	1 335 483 138,51
2	ДЕРЖАВНА ІПОТЕЧНА УСТАНОВА	UA4000149710	1	1 024 683 400,00
3	ТОВ "АВТОБОРТРАНС"	UA4000100358	56	662 017 527,24
4	ПАТ "ФК"СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	UA4000166409	1011	649 962 300,14
5	УКРАВТОДОР	UA4000172837	5	569 171 000,00
6	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	UA4000169007	55	547 816 995,43

7	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	UA4000166292	8	545 203 459,00
8	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	UA4000166359	2	512 122 500,00
9	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	UA4000166342	4	511 602 500,00
10	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	UA4000166334	4	505 157 500,00
11	ТОВ "ПЛЕЙС"	UA4000113674	51	482 425 895,40
12	УКРАВТОДОР	UA4000172811	2	400 872 000,00
13	ПАТ "УКРТЕЛЕКОМ"	UA4000139620	60	329 855 652,61
14	ТОВ "СМАРТ ПРОДАКШН"	UA4000126163	36	325 185 643,10
15	ТОВ "ЦЕНТР ФІНАНСОВОЇ ТА ПРАВОВОЇ БЕЗПЕКИ"	UA4000130306	28	264 044 430,68
16	УКРАВТОДОР	UA4000172829	5	256 719 010,00
17	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	UA4000166367	2	250 740 000,00
18	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"	UA4000107247	17	249 438 807,72
19	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	UA4000171383	16	206 639 410,71
20	ПАТ "ПРОМІНВЕСТБАНК"	UA4000107213	19	182 799 508,39
21	УКРАВТОДОР	UA4000150825	19	167 777 786,70
22	ТОВ "СІНТЕЗ-ОЙЛ"	UA4000134464	44	166 910 804,95
23	ПАТ "СВІЖАЧОК"	UA4000145304	7	154 089 000,00
24	ДП "ПІВДЕННА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000148530	6	125 796 556,00
25	ТОВ "СК-АГРО"	UA4000152698	14	124 710 843,50
26	ПАТ "БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ"	UA4000175145	18	110 938 022,50
27	ТОВ "ТМО "ЛІКО-ХОЛДІНГ"	UA4000176424	2	104 000 000,00
28	ТОВ "ТМО "ЛІКО-ХОЛДІНГ"	UA4000176432	2	93 600 000,00
29	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	UA4000174270	17	61 805 922,86
30	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	UA4000174288	17	59 698 902,79
31	УКРАВТОДОР	UA4000150858	19	56 340 600,00
32	ТОВ "ЕКОВІТЕ"	UA4000151567	23	50 709 681,53
33	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000142962	44	42 948 709,90
34	ТОВ "СК-АГРО"	UA4000152680	5	41 718 998,88
35	ТОВ "ДОН СТРОЙ КОМ"	UA4000081707	1	39 982 500,00
36	ТОВ "ІНВЕСТКРЕДИТ"	UA4000127609	35	37 944 431,10
37	ПРАТ "МЖК ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТ"	UA4000171102	1	31 926 195,00
38	ТОВ "МІК МЕГА"	UA4000171300	13	31 270 960,71
39	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	UA4000119457	28	30 404 519,00

40	ТОВ "АКСІОМА"	UA4000121214	17	29 392 579,10
41	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000127427	9	28 122 440,00
42	ТОВ "КОНСАЛТИНГОВИЙ БЛОК"	UA4000065353	8	26 838 771,40
43	ТОВ "ЕКОВІТЕ"	UA4000171318	8	26 434 135,53
44	ТОВ "СОНЕТ"	UA4000171326	15	25 037 548,00
45	ПрАТ "ЯЛТАТРАНССЕРВИС"	UA4000177489	4	25 031 761,80
46	АТ "ТРЕСТ ЖИТЛОБУД-1"	UA4000174973	16	24 325 343,25
47	ТОВ "ФОРА"	UA4000124333	7	24 209 920,00
48	АТ "ТРЕСТ ЖИТЛОБУД-1"	UA4000174965	16	23 947 340,85
49	ПАТ "ВТБ БАНК"	UA4000112056	1	23 293 536,00
50	ПрАТ "ДМЗ"	UA4000067417	23	22 197 239,33

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ ТА РИСУНКІВ

- Рис. 1.1. Ринкова частка Біржі у 2012-2013 роках.
- Табл. 1.1. Основні фінансові показники Біржі у 2009-2013 рр.
- Рис. 2.1. Основні показники фондового ринку протягом 2001-2013 рр., % до ВВП.
- Табл. 2.1. Структура торгів на біржовому ринку в розрізі фінансових інструментів у 2012-2013 рр., млрд грн.
- Рис. 2.2. Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2007-2013 рр.
- Табл. 2.2. Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2013 році за фінансовими інструментами, млн грн.
- Табл. 2.3. Біржові торги в розрізі фондових бірж на окремих ринках у 2013 році, млн грн
- Табл. 2.4. Порівняльні характеристики українського біржового фондового ринку та іноземних фондових бірж у 2012 році.
- Табл. 2.5. Структура активів фінансових інститутів в Україні у 2013 році.
- Табл. 2.6. Кількість індивідуальних інвесторів в світі
- Табл. 3.1. Кількість членів українських фондових бірж у 2012-2013 роках.
- Табл. 3.2. Кількість активних операторів на Біржі у розрізі фінансових інструментів у 2012-2013 роках.
- Рис. 3.1. Регіональний розподіл членів Біржі станом на 31.12.2013.
- Рис. 3.2. Кількість цінних паперів в біржовому списку Біржі та біржовому реєстрі протягом 2013 року.
- Рис. 3.3. Структура біржового списку в розрізі фондових бірж України.
- Рис. 3.4. Структура біржового реєстру в розрізі фондових бірж України.
- Табл. 3.3. Частка лістингових цінних паперів на українських фондових біржах у 2009-2013 рр.
- Табл. 3.4. Кількість фінансових інструментів, за якими на Біржі уклалися договори у 2012-2013 рр.
- Рис. 3.5. Помісячна структура торгів на Біржі в розрізі фінансових інструментів у 2013 р., млрд. грн..
- Табл. 3.5. Структура торгів на Біржі у 2012-2013 роках.
- Рис. 3.6. Місячна динаміка торгів ОВДП на Біржі у 2012-2013 році.
- Табл. 3.6. Характеристика ринку державних облігацій України у 2011-2013 роках, млрд. грн.
- Рис. 3.7. Помісячна динаміка торгів облігаціями підприємств на Біржі у 2012-2013 роках.
- Табл. 3.7. Характеристика ринку облігацій підприємств в Україні у 2011-2013 роках, млрд грн.
- Рис. 3.8. Помісячна динаміка торгів акціями на Біржі у 2012-2013 роках.
- Табл.3.8. Характеристика ринку акцій в Україні у 2011-2013 роках, млрд грн.
- Табл. 3.9. Взаємодія Біржі з суб'єктами інфраструктури у 2013 році.
- Табл. 3.10. Взаємодія Біржі зі складовими платіжної системи України у 2013 році.
- Табл. 3.11. Основні характеристики ринку заявок та адресного ринку на Біржі.
- Табл.3.12. Структура торгів ОВДП на Біржі в розрізі видів ринку та технологій розрахунку.

Табл. 3.13. Основні характеристики ринку розміщення та ринку аукціону на Біржі

Рис. 3.9. Помісячна динаміка торгів строковими контрактами на Біржі у 2012-2013 роках

Табл. 3.14. Основні характеристики Строкового ринку та Ринку РЕПО на Біржі

Табл.3.15. Структура біржового ринку РЕПО в розрізі фондових бірж та інструментів

Табл. 4.1. Основні відомості про компанії, що входять до інфраструктури Біржі

Табл. 4.2. Основні показники розвитку СКТ та ринку грошових розрахунків за наслідками біржових торгів у 2011-2013 роках.

Табл. 4.3. Основні програмні продукти, реалізовані ТОВ "БІТ ПРОДАКШН"

Табл. 4.4. Характеристики товарного біржового ринку у 2011-2013 рр.

Рис. 4.1. Помісячна динаміка торгів на ТБ "Перспектива-Коммодіті" у 2011-2013 рр., млн. грн.

Табл. 5.1. Основні доопрацювання ПЗ ВІТ eTrade, ВІТ eTrade Future у 2013 році

Додатки

Додаток 1. Рейтинги учасників торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" за обсягами виконаних договорів у 2013 році в розрізі видів цінних паперів

Додаток 2. Перелік членів Біржі станом на 31.12.2013

Додаток 3. ТОП-50 акцій в біржовому списку ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" за показником ринкової капіталізації (станом на 31.12.2013)

Додаток 4. ТОП-50 державних облігацій України за обсягом торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" протягом 2013 року

Додаток 5. ТОП-50 облігацій підприємств за обсягом торгів на ПАТ "Фондова біржа "Перспектива" протягом 2013 року

ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ ТА СКОРОЧЕНЬ

- CCP (Central Counterparty) - центральний контрагент.
- Deutsche Börse Group – оператор, що володіє Франкфуртською (Німецькою) фондовою біржею, кліринговою організацією Clearstream (Люксембург), біржею деривативів Eurex (European Exchange).
- DvP (Delivery versus Payment) – поставка цінних паперів проти оплати.
- ECN (Electronic Communication Network) - електронна комунікаційна мережа.
- EFAMA (European Funds and Asset Management Association) - Асоціація європейської індустрії інвестиційного менеджменту.
- Free-float - частка цінних паперів у вільному (публічному) обігу, яка не належить інсайдерам.
- ICU – група компаній "Інвестиційний Капітал Україна".
- IFC (The International Finance Corporation) – Міжнародна фінансова корпорація.
- IPO (Initial Public Offering) - первинне публічне розміщення.
- IRF (Interest Rate Future) – ф'ючерс на відсоткову ставку.
- IRO (Interest Rate Option) – опціон на відсоткову ставку.
- LSE (London Stock Exchange) – Лондонська фондова біржа.
- Liffe (London International Financial Futures and Options Exchange) - Лондонська міжнародна біржа фінансових ф'ючерсів та опціонів, яка спочатку була частиною LSE, з 2002 року увійшла до складу Euronext, з 2007 року – частиною групи NYSE Euronext.
- NYSE (New-York Stock Exchange) - Нью-Йоркська фондова біржа, частина групи NYSE Euronext, у 2013 році погоджено регуляторами придбання останньої корпорацією IntercontinentalExchange (ICE).
- SPO (Secondary Public Offering) - вторинне публічне розміщення.
- SPV (special purpose vehicle) - компанія спеціального призначення ("проектна компанія"), створена для реалізації певного проекту або для певної мети, зокрема з метою сек'юритизації та/або захисту активів, залучення інвестицій тощо.
- STP (Straight through processing) – технологія "наскрізної обробки інформації".
- WFE (World Federation of Exchanges) - Всесвітня федерація бірж.
- WSE (Warsaw Stock Exchange, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie) – Варшавська фондова біржа.
- АУФТ – СРО Асоціація "Українські Фондові Торговці".
- Біржа (ФБП) – ПАТ "Фондова біржа "Перспектива".
- ВАТ – відкрите акціонерне товариство.
- ВВП - валовий внутрішній продукт (якщо не зазначено інше – стосується України)
- ВДЦП - ПрАТ "Всеукраїнський депозитарій цінних паперів", з 2013 року перетворений на РЦ.
- ВНПС - внутрішня небанківська платіжна система.
- ВР – Верховна Рада України.
- Держстат - Державний комітет статистики України.
- ДІУ – Державна іпотечна установа.
- ДОУ – державні облігації України.
- ДСІВУ - Державна служба (до 2011 року - департамент) інтелектуальної власності України.
- ДССЗЗІ – Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.
- ЕДО - електронний документообіг .

- ЕТС - електронна торговельна система.
- ЕЦП – електронний цифровий підпис.
- ЄБРР – Європейський банк реконструкції та розвитку.
- ЗАТ – закрите акціонерне товариство.
- ЗУ – Закон України.
- ІННЕКС - ПрАТ "Фондова біржа ІННЕКС".
- ІСІ - інститут спільного інвестування.
- КМФБ - ПАТ "Київська міжнародна фондова біржа".
- КФЦ – ЦСК ПАТ "Комунікаційний Фондовий Центр".
- КУА – компанія по управлінню активами.
- МЕРТ – Міністерство економічного розвитку та торгівлі.
- Мінфін – Міністерство фінансів України.
- Мінюст – Міністерство юстиції України.
- МБ – Московська біржа, створена у 2011 році в результаті злиття провідних російських фондових бірж ММВБ та РТС.
- НАУФОР - Національна асоціація учасників фондового ринку (одна з найбільш відомих російських СРО).
- Нацфінпослуг – Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.
- НБУ – Національний банк України.
- НДУ – Національний депозитарій України.
- НКЦПФР (Комісія) – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
- НПФ - недержавний пенсійний фонд.
- ОВДП – облігації внутрішньої державної позики України.
- ПАТ - публічне акціонерне товариство.
- ПЗУ – Проект Закону України.
- ПЗ – програмне забезпечення.
- ПКУ – Податковий кодекс України.
- ПрАТ - приватне акціонерне товариство.
- ПТК – програмно-технічний комплекс.
- ПФБ - ПрАТ "Придніпровська фондова біржа".
- ПФТС – ПАТ "Фондова біржа ПФТС".
- РЦ – ПАТ "Розрахунковий центр", створений у 2013 році на базі ВДЦП відповідно до вимог ЗУ "Про депозитарну систему України".
- РФС – внутрішня небанківська платіжна система "Розрахункова фондова система", платіжною організацією якої є СКТ.
- СЕП – система електронних платежів НБУ.
- СЄФБ - ПАТ "Східно-Європейська фондова біржа".
- СКТ – ПАТ "Фінансова компанія "Сучасні Кредитні Технології".
- СРО – саморегульована організація.
- ТБ – Товарна біржа "Перспектива-Коммодіті".
- ТІС – торговельно-інформаційна система.
- ТЦП – торговці цінними паперами.
- УАІБ – СРО "Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу".
- УБ – ПАТ "Українська біржа".
- УМВБ - ПрАТ "Українська міжбанківська валютна біржа".
- УМФБ - ПрАТ "Українська міжнародна фондова біржа".
- УФБ - ПрАТ "Українська фондова біржа".
- ЦП – цінні папери.
- ЦСК – центр сертифікації ключів.
- ФБП (Біржа) - ПАТ "Фондова біржа "Перспектива".
- ФДМУ – Фонд державного майна України.

